

M. Waga

_NR.37-38

SODURI

R. LUTTEIN

ISOJAASJANDUSE AJAKIRI
XIII-AASTAKÄIK-1931-AAS
19-SEPT.

Aktsia-Ühisus
EESTI KIVI-ÕLI

Kinnitatud kaubamärk.

Raudteejaam: KIVIÕLI.

Postiagentuur: KIVIÕLI.

Telegrammide aadress: Steinõli - Lüganuse;
Telefon: Lüganuse 19.

**Põlevkivi kaevandus.
Õlivabrik ja õlide rafineerimine.**

Tööstuse eriala:

- I. Kütte-õli, jõu-õli, immutus-õli ja selle-sarnased saadused.
- II. Kodumaa bensiinid parimas headuses:
„ESTOLIN“ (kinnitatud kaubamärk) —
lennukite, sõidu- ja veoautode jaoks
vastavates headustes.
„ESTOL“ (kinnitatud kaubamärk) —
piirituse denatureerimiseks.

EESTI MINERAALÕLIDE TÖÖSTUS
„ESTONAFTA“

Kontor: VENE TÄNAV 8, telefon: 433-91.
Tööstus: PALDISKI MNT. 29, telefon: 431-93.

**Imbutuseõli „Fenolaat“
Autoõlid „Estomin“
Villaõlid „Akvol“
Separaatoriõlid
„Eesti Masut“
Liht autoõlid
Traktoriõlid
Tsilindriõlid
Vaseliinõlid
Mootoriõlid
Masinaõlid
Värtnaõlid
Tavott
jne.**

Riigiasutustele

soodsam ja valikurikkam
**kantseleitarbete ja
kirjutusmaterjalide**
ostukoht on

$\frac{K}{M}$ Jüri Kodres

Tallinn, Harju 21, tel. (2)12-12.

Teenimine kiire, aus ja
vastutulelik.

Soovitame oma rikkalikust laost:

dünamiiti,
astraliiti,
amatooli,
ammonaali,
meliniiti,
lõhkekapsleid,
süütenööri,
elektrisüttikuid,
kapslitonge,
kivipuuriterast
j. n. e.

*Carvitajad! Ostke kodumaa lõhkeaineid,
sellega takistate valuuta väljavoolu.*

A.-S. Kapsi & Ko.

osakond

„Lõhkevõime“

Tallinn, Rütli 15, telef. 10-15.

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

SÕDUUR

№ 37/38

Laupäeval, 19. septembril 1931.

XIII aastakäik.

Kõrgem Sõjakool kümne aastane.

12. sept. 1921 — 12. sept. 1931.

12. septembril s. a. Eesti kaitseväge juhtide ettevalmistuse kõrgem õppeasutis — Kõrgem Sõjakool — pühitses pidulikult oma 10. sünnipäeva. Kõrgem sõjakool igas sõjaväes on selleks kohaks, kus riigi sõjalisi probleeme käsitletakse teaduslikult, kus otsitakse õiget teed oma riigi ja rahva sõjaliste probleemide oludekohaseks lahendamiseks. Kõrgemas sõjakoolis kõrgemate juhtide, eriteadlaste ja õpilaste ühises töös leidub mõõdupuu sõjaväe materjalsete võimete ning ajale sobiva vaimu õigeks määranguks. Kõrgema sõjakooli õpilased, lõpetanud kooli, saavad vastavad ülesanded sõjaväe juhtimise ja staabitöö instantsidel. Seal igati neist kasutab ja oma ülesande piirides arendab koolis alatud tööd, pidades kontakti oma kaaslaste ja ideelise algallikaga — kooliga. Seega kõrgem sõjakool ei ole väeosa ega väekoondis omaette, vaid kogu armee teenistuses, temaga otseselt kontaktis töötav asutis.

Kui möödunud kevadel kooli 10 a. jooksul lõpetanute poolt kerkis esile Kõrgema Sõjakooli 10. aastapäeva pühitsemise küsimus, siis Kaitseväge staabi esotsas staabiülema kindral J. Tõrvandiga, võttis seda juubelit kui juhust tagasihoidlikult, kuid väärikalt esindada meie Kõrgemat Sõjakooli ja seega kaitseväge oma rahva ning lähemate ja kaugete sõprade ees. Sellest lähtudes kujunes loomulikult juubelipidustuste kava.

Otsustati kõigepealt juubeli puhul anda välja teos sõnas ning pildis Kõrgema Sõjakooli tööst ja elust. Selle teosega ei tahtud üle küllustada meil juba niigi rikkalikku raamatuturgu, vaid piiratud arvu meie oludes kui sisult nii tehniliselt väärtuslike eksemplaridega jätta jälg meie kaitseväge arengust riigi esimestelt eluaastatelt. See teos on juba ilmunud. Trükitud 350 eksemplaris, kriidipaberil, 208 lk. teksti ja

pilte. Artikleid on kindral J. Soots'ilt, kindral J. Tõrvand'ilt, Kõrgema Sõjakooli ülemalt kolonel H. Bredelt, Kv. staabi VI (õppe) osakonna ülemalt kolonel A. Traksmann'ilt ja õpilaste kollektiivne töö kooli kroonika alal. Eksemplariid antakse välja tasuta eest juhtidele, õppejõududele ja õpilastele, on nummerdatud ja vabamüügile lähedavad vaid üksikud. Alla kriipsutatades, et meie kaitseväge ja Kõrgem Sõjakool on olnud ja jäävad alati kõige lähemasse kontakti rahvaga, otsustati korraldada 12. sept. pidulik aktus *Estonias* ja informeerida ajakirjandust kooli elust ja tööst. Kontakti loomiseks välismaaga kutsuti külla Läti Kõrgema Sõjakooli, kui meie liiduväge ideelise keskuse, Poola ja Soome kõrgemate sõjakoolide esindajad, kui head naabrid, kellega töötatud möödunud 10 aasta jooksul lähemas kontaktis ja Prantsuse Kõrgema Sõjakooli esindajad, millega meie noorel armeel ülitihed kontakt, sest temas on omandanud täiendava hariduse ligi kümme aastat meie kaitseväge ja Kõrgema Sõjakooli juhtivat jõudu.

Kõrgema Sõjakooli X aastapäeva pidustustest võtsid osa välisriikidest järgmised delegatsioonid:

Lätist: Kõrgema Sõjakooli ülem kindral Bangerskis, kapten Veckalnis ja Läti Kv. esindaja kolonel-leitnant Streipa.

Soomest: Kõrgema Sõjakooli ülem kolonel Ziliacus ja kapten Kuusela.

Poolast: Kõrgema Sõjakooli professor kolonel Grobicki ja major Grabovski ning sõjaväe esindaja kolonel-leitnant Liebich.

Prantsusmaalt: Kõrgema Sõjakooli professor kolonel Ducassee, leitnant Sauvage de Brantes ja sv. esindaja abi commandant Chabanier.

Maitsekalt dekoreeritud „Estonia“ kontsertsaali Kõrgema Sõjakooli pidulikule aktusele 12. sept. kell 1630 oli kogunud hulk külalisi. Kindral-major J. Tõrvand tervitas külalisi. Oma avakõnes iseloomustas meieaja rasket sõjaaparaati, aparati, mis kisub enesesse kogu rahva kõigi ta materjalsete ja moraalsete ressursidega. Säärase aparati juhtimine ei ole kerge. See nõuab juhtimise erilist organisatsiooni: juhte ja staape. Sõjaväe juhte ja töömehi staapides tuleb ette valmistada selliselt, et nad suudaks sõjaaparaadi nii panna tööle, et vähema energia kuluga saavutada suuremaid resultate.

Meie Kõrgema Sõjakooli ülesannetest kõneles kooli ülem kolonel H. Brede. Kõneleja näitas, kuidas sõjafilosoofid ja sõjateadlased möödunud aegadel on püüdnud aimata tulevikusõja vorme ja kihutanud rahvast sõjaks vastavalt ette valmistama. Nad ei ole jõudnud oma mõtteid niivõrt maksmata panna, et neist oleks kujunenud doktriin, usule sarnane jõud, mis oleks koondanud ja juhtinud kõiki õigele teele võidu saavutamiseks. Kõrgem sõjakool igas sõjaväes aitab kaasa luua sõjadoktriini. Ka meie Kõrgem Sõjakool, arvestades meie olukorda, on töötanud 10 aastat selleks, et kasvatada oma õpilastes ühine doktriin riigikaitse tegevuses ja kooli lõpetanute kaudu see doktriin viia kaitseväge massi. Riigivõimude herra K. Päts tervitades Kõrgemat Sõjakooli ta juubeli puhul, soovis, et kool ei arendaks üksi sõjateadust ja oskusi, vaid hoiaks alal Vabadusesõjas leegile löönud vaimustuse ja süvendaks riigikaitse tahet kodanikes. Väärt on olema kaitseväge juhiks see, kes mitte üksi keha, vaid oma südame ja tahtega on riigikaitse teenistuses, kes veendunud võib muistse roomlasena tunda, et *dulce et decorum est pro patria mori*.

Kindral Laidoner tuletas meele Vabadusesõda ja raskusi, mis olid tingitud sellest, et tal puudus tarviline arv teoreetiliselt hästi ettevalmistatud abilisi. Pärast Vabadusesõda vanemaid juhte lõpetanud Kõrgema Sõjakooli, tunnustanud avalikult — oleks ennem omanud suurema teoreetilise ettevalmistuse, mõnigi küsimus oleks lahendunud sõjas väiksema valuga. Kindral näitas raskusile, mis on ületanud kool oma arengul möödunud 10 a. jooksul. Nüüd on ta tugev küllalt, et anda vääriline ettevalmistus kasvandikele ja võib olla tulevikus korraldada lõpetanutele veel kord täiendavaid kursusi.

Tervitusi Soome Kõrgemalt Sõjakoolilt tõi kooli ülem kolonel Zilliacus. Läti

Kõrgema Sõjakooli poolt kindral Bangerskis. Poola Kõrgema Sõjakooli poolt professor kolonel Grobicki. Prantsuse Kõrgema Sõjakooli poolt professor kolonel Ducassee.

Tervitused võeti vastu tormiliste kiiduavaldustega.

Oli saabunud üle 60 õnnesoovitelegrammi, millistest ülevaate andis õppeala juhataja kolonel A. Jaakson. Toome allpool mõned õnnesoovid:

1) Kolonel Bredele.

Kõrgema Sõjakooli 10-da aastapäeva puhul saadan parimaid õnnesoove.

Soome Sõjaväe Ülemjuhataja
kindral Sihvo.

2) Kolonel Bredele.

Eesti K. S. K. aastapäeva puhul Soome sõjaväe kindralstaap saadab paremaid õnnesoove.

Kindralstaabi ülem,
kindral-major Oesch.

3) Kõrgema Sõjakoolile.

Eesti Kõrgema Sõjakooli asutamise kümenda aastapäeva puhul Prantsuse Kõrgema Sõjakooli ülem, ohvitserid-professorid ja kuulajad saavad oma eesti õe juhile ja seltsimeestele oma üpris südamlikud õnnitlused ja parimad soovid.

Kindral Duffour.

*

Sisemaalt saabus tervitusi Kõrgema Sõjakooli ülema ja Kaitseväge staabi ülema nimel Tartu ülikooli rektor Kõpult ja professoritelt, Punase risti president Leesment'ilt, Riigikogu sekretär A. Schulbach'ilt, Tallinna linna-pealt A. Uuesson'ilt, „Estonia“ seltsi ja teatri juhatuselt, Leedu chargé d'affaires Malinauskas'elt, Tšehhoslovakkia chargé d'affaires Gallia'lt, Kaitseväe ülemalt kindral Roskalt, naiskodukaitse esinaisal pr. Raamot'ilt, diviisiülemalt, kindral Sootsilt, kindral Rotberg'ilt, kindral Larka'lt, end. kaitsem. O. Amberg'ilt, Piirivalvevalitsuse ülemalt, Tallinna-Harju prefektilt, Tallinna maleva pealikult, Tallinna keskkoolidelt, väeosauülemalt, end. K. S. lektoritelt, kasvandikelt jne.

Lisa: ärakirje telegrammidest.

13. septembril 1931. a.

Kõrgema Sõjakooli ülemale.

Palun vastu võtta kogu kaitseväe ülemalt parimad õnnesoovid juubeli päeval. Pimeduse valla sortside vastu ei saa lapiti lauaga astu. Kuidas aga paremini servi lauda tarvitada, selle õppimise eest südamlik aitäh — nüüd ja edaspidi meie kõrgemale sõjakoolile.

J. Roska,

kindral-major, Kaitseväe ülem.

*

Kõrgem Sõjakool.

Tervitusi juubeliks; levitagu kool sõjateadust, kasvatagu kanglaste juhte, kes oleksid Vabariigi julgeoleku valvel vabadussõjalaste eeskujul.

Soots.

Kolonel Herbert Brede

Kõrgema Sõjakooli ülem

Kõrgema Sõjakooli ülemale.

Kõrgema Sõjakooli 10. aastapäevaks palun vastu võtta Tallinna linnavalitsuse ja minu isiklikud tervitused ja õnnesoovid.

Uuesson, linnapea.

*

Kõrgem Sõjakool.

Õnne juubeliks, jõudu tööks.

Schulbach, Riigikogu sekretär.

*

Kõrgem Sõjakool.

Tervitan kõrgemat sõjakooli aastapäeva puhul, soovin õnne ja edu vastutusrikkale tööle vaprate kaitseväge juhtide ettevalmistamiseks.

Direktor Veidermann.

*

Kõrgema Sõjakooli ülemale.

Tervitan, soovin edu ja palju jõudu töötamiseks meie riigi kasuks järgnevatel aastakümnetel.

Voldemar Päts.

*

Kõrgema Sõjakooli ülemale.

Mitte saades isiklikult ilmuda, palun vastu võtta südamlikumad tervitused. Püsigu Kõrgem

Sõjakool läbi sajandite eesti rahvusliste kõrgemate paleuste valgusel kaitsejõudude purustamata kantsina.

Uluots, prof.

*

Kõrgem Sõjakool.

Tartu ülikool tervitab 10-da aastapäeva puhul, avaldades tõsist lugupidamist tehtud töö vastu ning soovides edaspidiseks edu.

Rektor Köpp.

*

Kõrgema Sõjakooli ülemale.

Soovin Teile ja koolile 10-da aastapäeva puhul südamlikult õnne ning edaspidiseks tööks palju jõudu, head edu ja kordaminekut.

A. Tõnisson,

kindral-majoor, divül 1.

*

Kõrgema Sõjakooli ülemale.

Kõrgema Sõjakooli 10. aasta juubeli päeva puhul palun vastu võtta minu ja 2. diviisi parimad õnnesoovid.

N. Reek,

kindral-majoor, divül 2.

Kolonel Aleksander Jaakson

Abi õppealal

Kõpül.

Kõrgema Sõjakooli 10. aastapäeva puhul palun vastu võtta Teid, hra kolonel, minu ja alluva Varustusvalitsuse südamlikud tervitused. Soovin Teile ja Kõrgema Sõjakooli isiklikule koosseisule palju õnne, jõudu ja edu kodukaitse-töö jätkamisel tulevikus.

T. Rotberg,

kindral-majoor, Varvälül.

Kõrgema Sõjakooli ülemale.

Paremat soovib Teile, endistele ja praegustele kuulajatele juubeliks.

Larka.

*

Kõrgem Sõjakool.

Kõrgemale Sõjakoolile ta tähtsaks tööks kordumaa kaitse kõrgemate juhtide ettevalmistusel soovib tänase juubelipidustuse puhul südamest jõudu ja edu.

„Estonia“ selts ja teatri juhatus.

*

Kõrgema Sõjakooli ülemale.

Kõrgemat Sõjakooli tervitab 10. aastapäeva puhul.

Koppel, professor.

*

Kõrgem Sõjakool.

Parimad soovid 10-da aastapäeva puhul. Jatkugu endiselt Eestile tähtis töö.

Dr. phil. Hendrik Sepp.

*

Kõrgem Sõjakool.

Kõrgemat Sõjakooli tema aastapäeva puhul tervitab ja soovib edaspidiseks tegevuseks veel suuremat edu.

Raamot,
naiskodukaitse esinaine.

*

Kõrgema Sõjakooli ülemale.

10-da aastapäeva puhul tervitab Teid ja soovib koolile edu ja õitsemist.

Reier,
Tehnikumi direktor.

Aktust saatis hästivalitud muusikaline osa. Aktus lõppes kindral J. Tõrvandi lühikese lõppsõnaga.

*

12. septembri õhtul ohvitseride keskkogu kasiinos banketil kaitsevägede staabi ülem kindral J. Tõrvand lühikeses kõnes iseloomustas K. S. tööd, möödunud aastail. Kui inimeste kätetöös oli ka siin puudusi, kuid püüid kõige kindlam ja puhtsüdamlikum on olnud anda kõige paremat, mis võimaldasid olud. Hea püüid on kandnud head vilja. Kindral piduperemehena tõstis klaasi Vabariigi Valitsuse, Vabadusesõja ülemjuhataja, Soome, Läti, Poola, Prantsuse kõrgemate sõjakoolide delegatsioonide

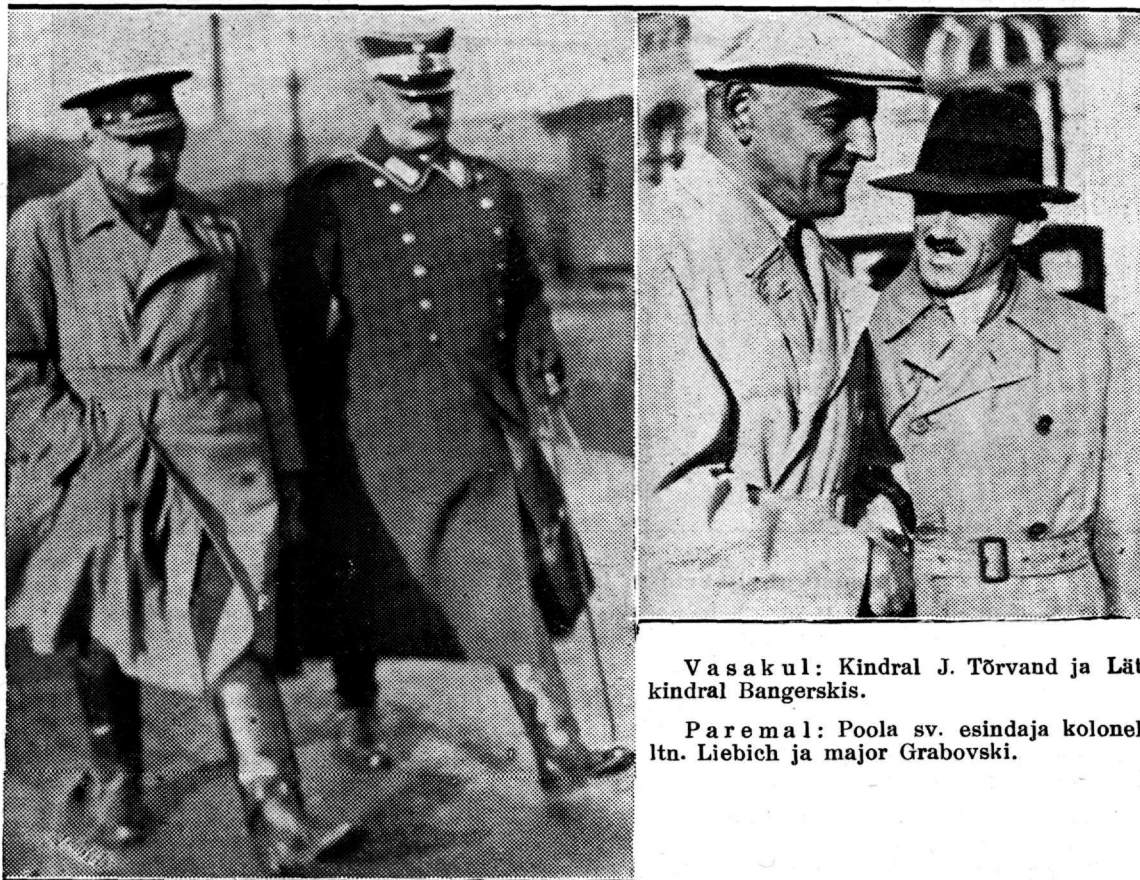
de ja K. S. esimese ülema kindral N. Reek'i auks. Kaitseminister hra A. Kerem oma kõnes selgitas, milline tähtsus on Kõrgemal Sõjakoolil selles, et meie noor kaitseväge suudaks pidada sammu kiiresti areneva sõjandusega, rõhutades, et meie K. S. on möödunud 10 aasta jooksul oma ülesande täitnud hästi. Tervitades väliskülalisi hra minister iseloomustas ülitabavalt kõiki neid kokkupuute pinde, mis seovad meie kaitseväge ja Kõrgemat Sõjakooli kallite külalistega. Kõne tõlgiti kolonel A. Traksmann'ilt prantsuse keelde. Ministri soojad sõnad võeti vaimustusega vastu. Vastasid kolonel Zilliacus, kindral Bangerski, kolonel Ducasse, kolonel Grobicki, kes, tänades ministrit nende rahvastele, sõjavägedele, kõrgematele sõjakoolidele ja nende isikutele osutatud sõpruse ja tähelepanu eest, arvasid, et ka tulevikus jagatakse, nagu minevikuski koos raskused ja rõõmud. Kolonel Ducasse'i arvates ei tohiks saatus enam Eestile, kes nii ülimehelselt on võidelnud oma saamises, tulevikus raskusi teele veeretada. Kindral J. Laidoner tuletades veel kord meele Kõrgema Sõjakooli tähtsust kaitseväge loominguks kui rahus nii sõjas, soovitas ühtlasi, et K. S. lõpetanud ei eralduks kaitseväge juhtide üldperest, et ei tekiks lõhet.

Kindral N. Reek esimesena kooli ülemana oma toastis märkis, et kooli asutajaid, samuti esimesi õpilasi nende töös noil raskeil riigi esimesil aastail juhtis usk ja tahe. Uskudes oma võimesse ja ületades pealtnäha ületamatuid raskusi, on jõutud välja normaal oludeni. Selleks tugevasti aitasid kaasa kooli esimesed lennud, kes piibli headena sulastena ei pannud küünalt vaka alla, vaid hoidsid ta kõrgel, et valgust saaks kõik, kes viibivad kajas.

Koosviibimine kestis üle kesköö. Järgmisel päeval võeti külalisi vastu Tondil ja kindral J. Tõrvandi kodus. Väliskülalised lahkusid Eestist 15. sept., olles ametlikkude koosviibimiste kõrval tutvunenud meie maa ja kaitseväega kuivõrt seda võimaldas neilt enestelt siinviibimiseks määratud lühikene aeg.

E. A.

Külaliste saabumine Kõrgema Sõjakooli pidustustele. Vastuvõtt Peajaamas.

Vasakul: Kindral J. Tõrvand ja Läti kindral Bangerskis.

Paremal: Poola sv. esindaja kolonelltn. Liebich ja major Grabovski.

Prantsuse ohvitserid 1. diviisis.

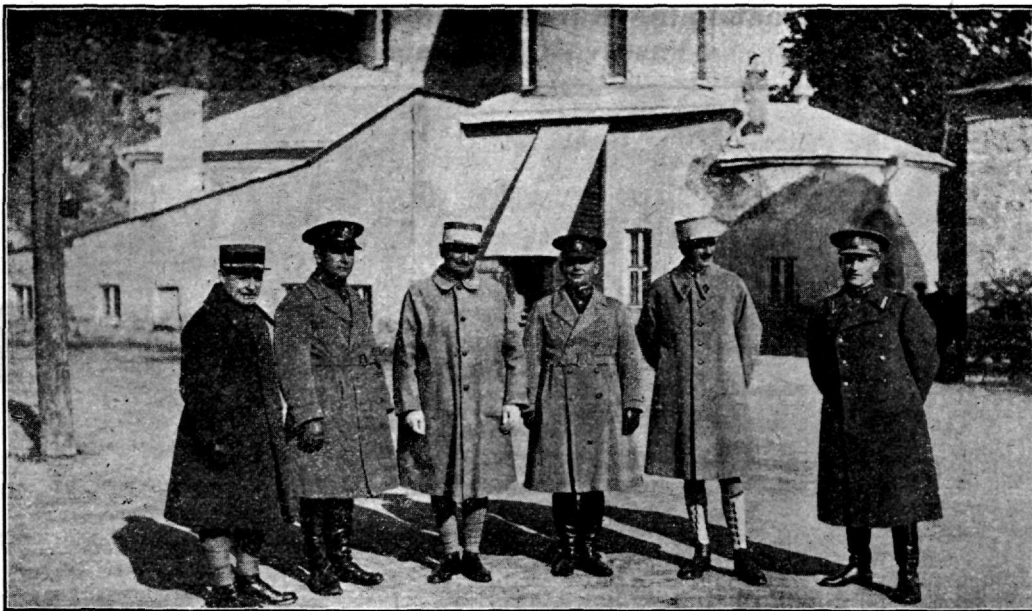
Kõrgema Sõjakooli 10. aastapäeva pidustustest osa võtma tulnud Prantsuse Kõrgema Sõjakooli ülema abi kolonel D u c a s s e ühes adjutantiga leitnant Sauvage de Brantes'iga ja Prantsuse sõjaväe esindaja abi Balti riikides major Chabanier kasutades oma lühikest Eestis viibimiseaega, tegid külaskäigu 1. diviisile, tutvunedes diviisi väeosadega Narva, Rakvere ja Tapa garnisonides.

Külalised jõudsid Narva 14. septembri hommikuse rongiga K.Ü.Õ. major Grabbi saatel. Raudteejaamas olid külalistel vastas Narva garnisoni ülem kolonel A. Pulk ja major R. Freudenstein, 1. diviisi staabist. Jaamast sõideti garnisoni ohvitseride kasiinosse, kus külalistele oli korraldatud kohv. Pärast seda mindi tutvunema väeosadega ja linna vaatamisväärsete kohtadega. Kolonel D u c a s s e'i, kui kaua-

aegset rügemendiülemat huvitas väeosades eriti kasarmukord. Siin sai 1. jal. rügemendi ülem eriti suure arvu komplimentide osaliseks. Kasarmutest sõideti Keldrimäele, Vabadusetammikusse ja sealt edasi Eesti-Vene piirile. Linna tagasi jõudnud külastati Peetri muuseumi ja tutvuneti vana linnaosaga.

Hiljem tehti väljasõit Kreenhelmi, koskedele ja Pähklamäele, Põhjasõja-aegsetele lahinguväljadele. Kella 1300-ks palus garnisoniülem külalised einele garnisoni ohvitseride kasiinosse ja juba pärastlõunase rongiga lahkusid haruldased külalised Narvast.

Rakveres oli peatumiseks väga vähe aega, sest reisukava kohaselt kavatsesid külalised õhtuse kiirrongiga Riia poole edasi sõita. Raudteejaamas olid vastas Rakvere garnisoni ülem kolonel P a a-

Prantsuse ohvitserid 1. jalaväe rügemendi külastamas.

Vasakult paremale: Major Chabanier, major Kivi, kolonel Ducasse, major Freudenstein, leitnant Sauvage de Brantes ja major Grabbi.

vijaan ja 1. soomusrongi rügemendi ülem kolonel Triik. Lühikese peatusaja tõttu vaadeldi vaid 5. üks. jal. pataljoni ja II suurtükiväe grupi kasarmuid ja sõideti soomusrongil edasi T a p a poole.

Kasutades Riia kiirrongi minekuni ülejäänud paaritunnist vaba aega, sõitsid külalised T a p a asundusse, kus tutvuneti

1. soomusrongi rügemendiga. Tapa asunduses oli korraldatud ka lõunasöök külalistele.

Kõige nähtuga päeva jooksul jäid külalised väga rahule.

Õhtuse kiirrongiga lahkusid külalised T a p a l t ja sõitsid edasi R i i a poole, kus pärast ühepäevalist peatust kavatseti reisi jätkata kodumaale tagasi. r.—n.

Kõrgem Sõjakool üldtaktika ja staabiteenistuse välisõidul

3. VIII — 23. VIII 1931.

V. Saarsen.

Järgnevate ridade ülesandeks on anda kirjeldav ülevaade Kõrgema Sõjakooli välisõidu töödest käesoleval aastal.

Suvised taktikalised tööd toovad silmi ette selle võimsa lahingu teguri — maastiku, mida kooli seinte vahel töötades enam-vähem tervikuliselt esile kutsuda võib ainult ettekujutuses.

Välisõit viib osavõtjaid ühtlasi ka nende kodumaa geograafiliste iseäralduste tundmaõppimisele, mis sõja korral juhile hädavajalik.

Seetõttu on välisõidu töö iseloom suurt huvi pakkuv ja tööde tagajärg reaalsemalt

kontrollitav. Viiendale lennule omas möödunud välisõit veel erilise tähtsuse, kuna iga tööpäev ja iga lahendatud ülesanne olid viimseks kooli kursuses.

Sellest siis arusaadav õpilase tujuküllane meeleolu, mis teda kandis vahelduvates lahinguolukordades ja mitmesugustel juhtimise astmetel.

4. augusti varahommikul Kõrgem Sõjakool jõudis oma ülema kolonel Brede, tema abi kolonel Jaaksoni, taktika lektorite kolonel Traksmani ja major Grabby, ja sideteenistuse juhi kol.-leitn. Olbreiga Halliste jaama.

Brigaadi juhatus olukorda
hindamas.

Enne Puidivere kõrgen-
diku vallutamist.

Esimeseks tööperioodiks oli valitud Karksi-Nuia—Viljandi raioon. See kõrge reljefiga ja vahelduv maa-ala oma ürgorgude, voorte ja moreenküngastikkudega on taktikalisteks töödeks väga õpetlik. Kõrgem Sõjakool asus elama kahes grupis Karksi-Nuia algkooli ruumesse.

Juba saabumise päeval saime läbitöötamiseks esimese ülesande — brigaadi kaitselahingus. Osad jaotati kuulajatele — brigaadi ülemast kuni br. staabi jaoskondade, jala- ja suurtükiväe ja eriteenistuse ülemateni.

5. augusti hommikul algas maastiku luure nende ülesannete kohaselt, mis igal õpilasel täita. Järgmisel päeval täideti staabi-

teenistuse tööd, ja 7. augustil toimus kõikide tööde kontroll maastikul. Viimasest võttis osa Kaitsevägede staabi ülem kindral Tõrvand.

Kaitselahingu analüüsile järgnesid kaks tööpäeva brigaadi tagala korraldamiseks, sel alal vajalikkude staabi tööde täitmiseks ja nende kontrolliks. Tihedas sides eelmise olukorraga, lahendasime järgmistel päevadel brigaadi ja rügemendi seisukohalt vastulöögi ülesande, mis lõppes taandumise manöövriga Viljandi suunas.

13. augustil K. Sõjakool lahkus Karksi, teel Viljandi uurides taandumise läbiviimise üksikasju ja järkjärguliste positsioonide omadusi.

Juhatus peab nõu.

Kärstna mälestussamba juures.

„Siit saadik ja mitte enam!“

„Puhkepäeval Põltsamaa lossis.

Kaitselahingu, vastulöögi, taandumise manöövri ja tagala küsimuste uurimine konkreetses lahingulukorras — see oli välisõidu esimese tööperioodi ülesanne Karksi-Nuia raionis.

Ta möödus kiirelt. Looduslikult ilus asukoht ajaloolises Karksis, hää toidustamine Karksi naiskodukaitse jaoskonna korraldusel, otstarbekas ajajaotus — see kõik tegi töötamise kergeks.

15. august oli Viljandis puhke ja edasiõidu päevaks Põltsamaale, kus kava kohaselt pidi mööduma teine välisõidu tööperiood.

Põltsamaal oli K. S. asukohaks ühiskonnaasiumi nägus ja äsja remonteeritud hoone, kuna toidustamine sündis Põllumeeste kodus.

Töö algas siin brigaadi pealetungi ülesande lahendamisega. Uus osade jaotus kuulajatele ja ka taktikaliste gruppide vahetus.

Sama korra järgi nagu kaitselahingu läbiviimiselgi, kaks päeva brigaadi juhatusele ja väeosadele maastiku luureks, kõikide vajalikkude staabitööde täitmiseks ja kolmandal päeval lahenduste kontroll. Järgnevad päevad olid määratud edu arendami-

sele ja lahingtegevusele eritingimustes: metsas ja asulas.

Tugev vihmasadu saatis meie tööd viimaseks välisõidu päeval Jõgeva alevis.

Kõrgema Sõjakooli ülem kolonel Brede tegi siin kokkuvõtte möödunud tööpäeva tulemustest. Ta avaldas rahulolemist saavutatud tagajärgede kohta ja soovis, et välisõidul omandatud kogemused ja teadmised tooksid rohkem kasu kuulajatele edaspidises teenistuses väeosades.

Pea kolm nädalat oli pühendatud kooli kuulajate-ohvitseride teadmiste rikastamiseks taktika alal, lisaks sellele, mis Kõrgem Sõjakool annud kahe aasta kestel.

Reaal olukorrale vastav side üksteisele

järgnenud ülesannete vahel, väga huvitav maastik oma mitmekesidusega, enamalt soodus ilmastik välisõidu kestel, kenad asukohad ja korralik toidustamine kindlustasid ohvitseridele eduka töötamise võimaluse.

Samuti aitas töö edule otsustavalt kaasa see lugupidamine ja sallivus õpilase lahendustele ja väidetele, millega Kõrgema Sõjakooli ülem ja kõik välisõidu juhid iga ülesande harutamisele asusid.

Palju häid mälestusi jättis V lennu viimne ühine taktikaline töö, aga mis tähtsam — ta oli väärikaks etaabiks Kõrgema Sõjakooli püüdmisel anda meie kaitsevæele vilunud ja haritud juhte.

Õhu- ja gaasikaitse alalt.

Pimesi lend.

Pimesi lend on lend mõõduabinõude järele. Lendur, kes toimetab pimesi lendu, asub täiesti kaetud istmes ning näeb ainult enese ees olevaid mõõduabinõusid, millede järele tema juhib lennukit.

Milleks on pimesi lend tarvilik?

Pimesi lennu oskus on hädaohutu lennu suurimaks pandiks. Seda läheb vaja alati. Ükski lendur ei ole kindlustatud selle vastu, et ta ootamatult ei satu paksu pilvistiku, udu või tiheda vihma ehk lumesaju sisse. Sarnasel juhusel kaotab lendur järsult kõik väljaspool lennukit asuvad orienteerumispunktid ning on sunnitud lendama ainult enese tunnete ja mõõduabinõude järele. Tunded aga, nagu meie allpool näeme, ütlevad sarnases olukorras peagi ära; jäävad järele ainult mõõduabinõud. Kui nüüd lendur ei ole kohaselt ettevalmistatud ainult mõõduabinõude järele lendama, siis on taevast maa varsti segamini ning õnnetuse võimalused suured.

Pimesi lennu eesmärk on luua olukord, mis vastaks täielikult loomulikule olukorrale kus nähtavus ära kaob ning võimaldada lendureile end ettevalmistada sarnaseks juhuseks.

Prægusel ajal, kus konstruktiivsed ja mootori rikked on haruldased, lennu hädaohutus oleneb peaaegu täielikult lenduri enese võimetest. Statistika näitab, et õnnetusjuhtude arv, mis tingitud halvast nähta-

vusest on väga suur. Tegelikult on see protsent nõnda suur, et halba nähtavust tuleb lugeda üheks kõige suuremaks lennu hädaohuks. See asjaolu paneb juba tõsiselt mõtlema ning otsekohe sunnib lendureid pimesi lennu treeningule enam rõhku panema.

Pimesi lend ja inimorganism.

Et aru saada inimorganismi funktsioneerimisest pimesi lennu ajal, tuleb kõige pealt vaadelda tema tegevust normaal lennu ajal.

Lendur juhib lennukit juhiste kaudu, oma käe ning jala muskliste abil. Iga lennuki liigutus saab nende muskliste kaudu kontrollitud. Muskliid saavad töökäsu närvikava kaudu peajult, mis omakorda käsu annab meelte kaudu vastuvõetud väliste aistingute põhjal. Suurema osa informatsioonist saab peajuu silmade kaudu, vähema osa kõrvade (trosside vingumine, mootori töö) ja kehatunde järele (läbilangemine). Silmad puhkavad horisondil või mõnel muul orienteerumisesemel ja määravad ära lennuki seisukoha ning liikumise kolmes tasapinnas.

Kui nüüd horisont on kinnine ning üldine nähtavus halb, siis on lend raskendatud, sest lendur peab mõne kohati nähtava ja juhusliku eseme (maalapp, taevariba) järele orienteeruma. Silmad väsivad ära ja ei suuda enam peajule tarvilikku informatsiooni anda täiel määral. Juhul aga, kus nähtavus täiesti ära kaob, näiteks lennates udus või lumesajus, ei suuda silmad enam mingisugust informatsiooni anda. Paljalt enese tasakaalu tunde järele võib

lendur veel üsna lühikest aega lennata, siis tekib aga seisukord, kus peaju enam ühtegi õiget käsku ei suuda anda ja lendur kaotab täielikult arusaamise lennuki asendist. Siin on juba ainukesteks avitajateks mõõduabinõud ja pimesi lennu oskus. Et mõõduabinõudest üksinda, kui puudub vastav pimesi lennu treening, veel vähe on, seda näitavad kõige paremini katsed, mis korraldatud inglise Central Flying School'is. Katseid toimetati pimesi lennu alal 80 vilunud lendurile, kes omasid lennupraktika 300—2000 tunnini. Nad olid varustatud spetsiaal mõõduabinõudega, kuid ei omanud veel erilist treeningut sellel alal. Tulemused näitasid, et ükski neist ei suutnud täie reageerimisvõimega lennata enam kui 12 minutit.

Põhjuseks siin on kõige pealt asjaolu, et meeled ei funktsioneerid enam normaalselt. Pimesi lennu protsess iseenesest on äärmiselt ebamugav. Lendur saab väljaviidud harjunud miljööst, peab lahtiütleva loomulikust lennust tunnete ja aistingute järele ning kasutama ainuüksi mõõduabinõusid. Viimased aga ei anna täiesti loomulikku reaktsiooni ning nende kasutamine väliste orienteerumisesemete asendamiseks sünnib pingutuse ja jõukulu arvel.

Pimesi lennu treening.

Pimesi lennu treeningu eesmärk on anda lendurile vilumust ainuüksi mõõduabinõude järele lendamises ja vähendada seega hädaohtu, mis varitseb lendurit lennul halva nähtavuse juures; sest hädaoht, mille vastu ollakse ettevalmistatud, ei olegi enam õieti hädaoht.

Esimesi katseid pimesi lennu alal tehti Inglismaal juba 1917. ja 18. aastatel. Kuna aga sel ajal veel puudusid pimesi lennuks tarvilikud täpsad pöörangu ja kallaku näitajad, siis on loomulik, et saavutused sellel alal piirdusid vaid lühemat aega pilvedes lendamisega. Alles viimastel aastatel hakati pimesi lennule enam rõhku panema. Konstrueeriti täpsad mõõduriistad ja pimesi lend võeti Central Flying School'i õppekavasse. Kogemused on näidanud, et vastava treeningu järele on võimalik pimesi lennu alal tähelepanuväärt tagajärgi saavutada. Muidugi mängib siin suurt osa ka moodsate mõõduriistade usaldatavus.

Pimesi lendu treeneriva lenduri iste on kaetud presendiga, nii et tal mingisugust väljaspool lennukit asuvat punkti ei ole kasutada. Loomulik, et teises istmes lendab normaal olukorras teine lendur, kes siis tarbekorral lennuki hädaohtlikust seisukorrast välja toob.

Treening ise sünnib järgukaupa. Kõigepealt harjutab lendur pöördetüüride kasutamist, selle järele kõrgusetüüride, siis mõlemaid kokku j.n.e., kuni tüüride kasutamine täiesti loomuliku ja kiire reageerimisega sünnib. Selle järele asutakse raskemate manöövrite sooritamisele. Huvitav on märkida, et kõige raskemini kohaneb lendur just pöördetüüride kasutamisega. Kergemini läheb juba kõrguse- ja kallaktüüriga. Eelpool toodud järjekorras tüüridega kohanemisele kuluv energia suhe oleks arvuliselt 6:2:1. Loomulik siis, et pimesi lennu mõõduriistade lähtealuseks on pöörangunäitaja. Umbes 8-da lennutunni järele suudab iga keskmine lendur pimesi tõusta, lennata täiesti otsejoones, laugleda, korralikult pöörata mootoriga ja ilma, teha stoopori ja välja võtta. Rohkem pimesi lennu alal ei nõuta, sest pimesi maanduda on ikkagi võimata, kuna kohta kuhu maanduda ei näita ükski mõõduabinõu, vaid ainult lenduri silm. Siiski on Inglismaal ka maandumisi toimetatud olukorras, mis väga sarnased pimesi lennu olukorrale. Nimelt on maandatud madalas udukihi. Seda toimetati õppelennuk „Avro-Lynx'iga“, mis oli varustatud pimesi lennu instrumentidega ning lisaks veel erilise „maakatsujaga“, s. o. umbes 5 m pikkuse trossi otsas rippuva raskusega. Lennuki lähenedes maapinnale puutus rippuv raskus vastu maad ning kohe lõi lenduri mõõduriistade laual olev punane signaaltuli põlema. Lenduril tuli siis ainult juhist enese peale tõmmata ning lennuk istus. Maandumiskoha hindamiseks oli aerodroomi keskkohast õhku lastud õhupall, mis ulatus udukihiest välja. Lendur tõustes uduga kaetud aerodroomilt täiesti pimesi lennu olukorras, sattus udust välja jõudes normaal lennu olukorda. Tehes suure raadiusega täie ringi, võttis lendur suuna otsejoones õhupalli peale ning alustas parajas kauguses (kuna õhupalli kõrgus oli teada) lauglemist. Uuesti udu sisse sattudes ja maandudes oli jällegi täiesti pimesi lennu olukord.

Ameeriklased olid veel vahvamad ega kasutanud mingisugust „maakatsujat“ ja ei püüdnudki lennukit maandamiseks horisontaal seisus viia, vaid lauglesid minimaalse nurga all otse vastu maad. Ainult lenduri nägu oli seks puhuks kaitstud erilise traatvõrguga. Muidugi maksab iga sarnane „maandumine“ vähemalt telliku, kuid rikkad ameeriklased võivad ju enesele seda löbu lubada.

Osavust pimesi lennus võib saavutada ainult hoolsa ja järjekindla treeninguga,

Kõrgema sõjakooli kümme aasta juubeli puhul Tondil 13. sept. 1931

Pildil I rida (alates vasakult): Kolonel A. Jaakson, kolonel Ducasse, kindral Bangerskis, kolonel H. Brede, kolonel Zilliacus, kolonel Grobicki, kolonel-leitn. Liebič, kapten Veckalniņš, major Grabovski. II rida: Major Karing, kolonel-leitn. Siir, kapten Kuusela, commandant Chabanier, major Margusson. III rida: Major Mullas, kolonel-leitn. Norman, major Meistak, major Mäe, major Männi, leitnant Sauvage de Brantes, major H. Grabbī, kolonel-leitn. Olbrei.

arendades kontsentreerimise võimet, mida normaal lend nii suurel määral ei nõua. Ükski lendur ei armasta pimesi lendu, kuid ilma teatud osavuseteta selles ei ole ka ühegi lenduri, eriti veel kaitseväge lenduri, välja-

õpe täielik, sest tuleviku sõjas saab lennuvägi kahtlemata tegutsema igasuguste ilmastiku ja aja olukordades.

„Flight“ 1931.

H. K.

„Irvin“ langevarju kiirvabastatav tüüp.

Õnnetuste juhul on õhus viibijal viimaseks pääsmise abinõuks langevari. Sellepärast peab langevari võimalikult täiuslikult vastama nõutud tingimustele. Langevarju

probleem ei ole seni lõplikult välja arenenud. Järjest leiutatakse uuendusi.

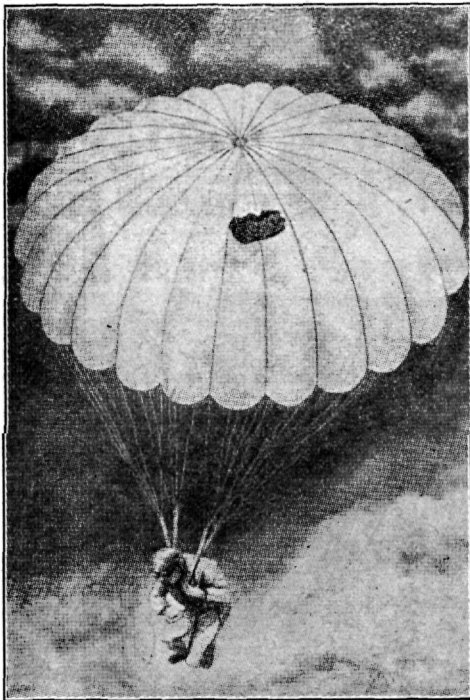
Moodne langevari on oma konstruktsioonilt võrdlemisi lihtis. Avatult kujutab õhukesest siidiriidest kuppelt, mis servast tugevate nõõridega vastavate rakmete külge koondatud. Rakmed on laskuja keha ümber kinnitatud (joon. 1). Suletult kujutab langevari eriliselt kokkupandud pauna või pakki (joon. 2-b).

Käesolev kirjutis puudutab meil ja mujal laialt tarvitusel oleva „Irvin“ langevarju rakmete uuendust n.n. „kiirvabastamise“ seadeldist.

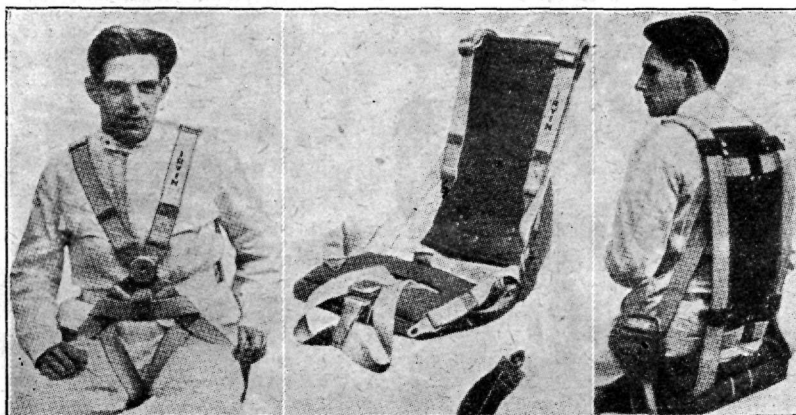
Üldiselt langevarju rakmed peavad vastama järgmistele tingimustele:

- peavad olema vastupidavad ja lihtsad;
- mugavad ja seatavad vastavalt inimese suurusele;
- peavad „avamise löögi“ edasi andma laskuja kehale ilma füüsiliste vigastusteta;
- laskuja peab saama vajaduse korral langevarjust kiirelt vabaneda, rakmeid avades.

„Irvin“ langevarju eriomadus on just vaba ja mugav rakendus. Kuid „Irvin“ standart rakmete puuduseks on see, et neid ei saa vabastada kiiresti. Peab kolm karabiini järjest avama, et vabaneda rakmeist.

Joon. 1.

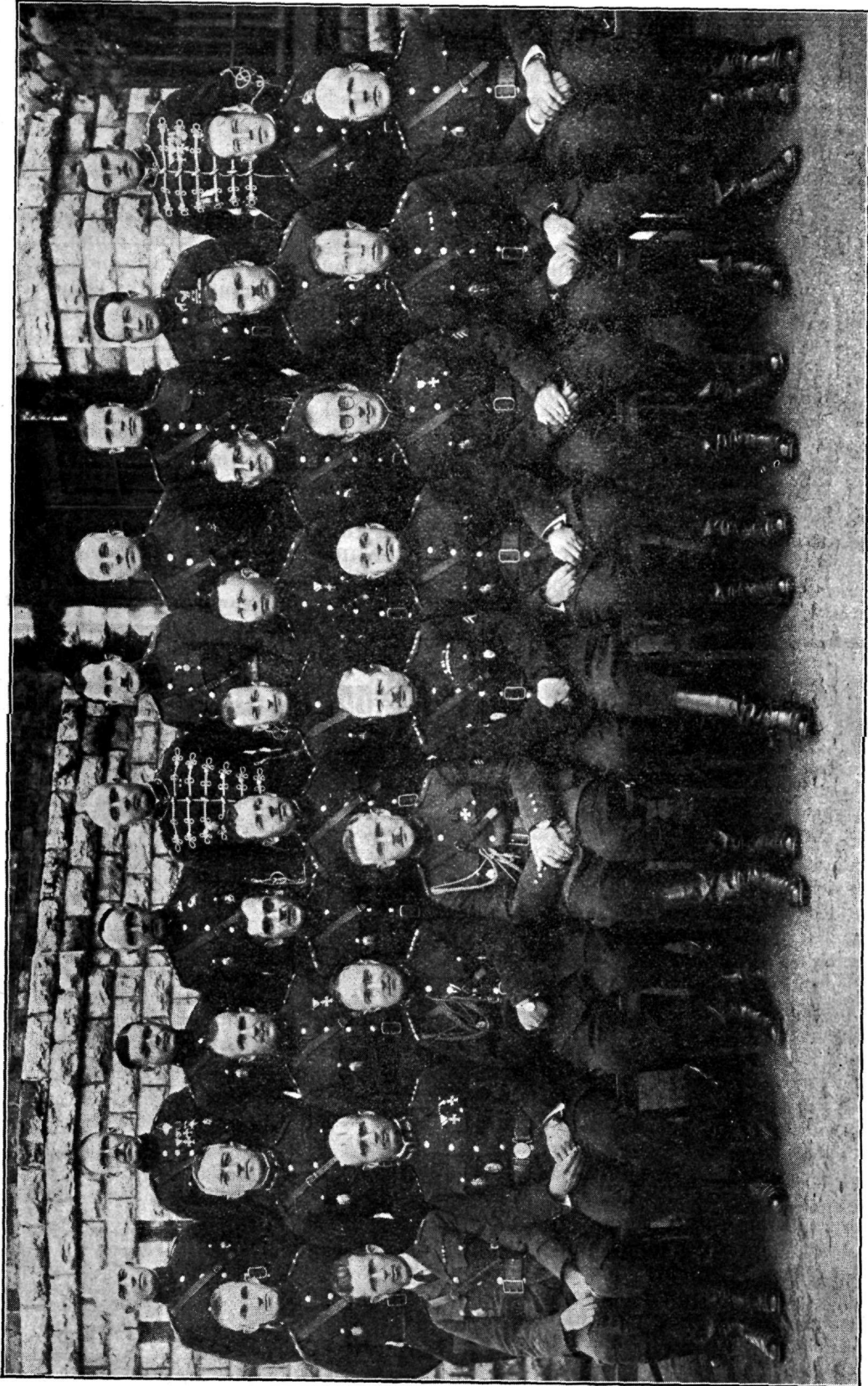

Joon. 2. a.

b.

c.

**Kõrgema sõjakooli v lend juhtide ja õppejõududega lõpuaktusel
10. septembril 1931. a.**

Istuvad (vasakult paremale): Soome kapt. M. Ropponen, Kv. staabi VI osak. ülem kolonel A. Traksmann, Kõrgema Sõjakooli ülem kol. H. Brede, Kaitsevägede staabi ülem kindral J. Tõrvand, abi õppealal kol. A. Jaakson, asjade valitseja major E. Metstak, õpilane kol. G. Leets, lektor dipl. ing. kolonel-leitn. F. Olbrel, õpilane kolonel-leitn. K. Mutso. Seisavad I rida: Leitn. A. Kungvel, major V. Saarsen, major P. Asmus, major J. Mäe, major O. Mullas, kapt. A. Kristian, major A. Viru, kaptan M. Haber, leitn. S. Laks. II rida: Major K. Männi, major J. Remmel, kaptan A. Kaschan, kolonel I. Lutsar, leitn. V. Tüll, leitn. E. Püss, leitn. A. Nõmm, leitn. H. Roots, kolonel-leitn. A. Steinberg, leitn. E. Onny.

Laskujal võib sageli tarvidus tulla langevarjust kiiresti vabanemiseks, näit.: kõva tuulega maandumisel või vette langemisel.

Selleks on „Irvin“ langevarju seni tarvitusel olevad rakmed ümberkonstrueeritud ja varustatud n.n. „kiirvabastaja“ lukuga.

Kiirvabastatav „Irvin“ langevari on sarnane standart „Irvin“ langevarjule, ainult kanderihmade konstruktsioon on muudetud nii, et vajalikkudel juhtudel saab langevarjust vabaneda silmapilkselt, keerates kerge vajutusega ühtainust rakmetelukku 90° võrra.

Võrreldes seda avangu konstruktsiooni standart rakmetega, kus, nagu öeldud, vabanemiseks kolm karabiini peab avama, näeme, et ühest kohast kerge, suruva keeramisega kõikide rihmade avamine on hoopis kiirem ja hõlpsam.

Kiirvabastamise seadisest arvatakse, et see on vast hädaohtlikum, võib iseenesest kogemata lahti või rikki minna.

Reklaamandmetel on neile puudustele „Irvin“ kiirvabastaja luku ja rakmete konstruktsioonis õige suurt tähelepanu pöördud, ning on häid tagajärgi saadud: Lukk

töötab kestvalt ja ustavalt, ei roosteta ega mustu.

Kiirvabastaja rakmetega on varustatud „Irvin“ langevarju kõik tüübid, väljaarvatud sülelangevari.

Langevarju võib tarvitaja külge kinnitada kahel viisil:

- enne lennukisse ronimist või
- lennuki sees istmel.

Esimest viisi on seal raske tarvitada, kus lennukisse ronimine kandepinna tugede või mõne muu eseme tõttu kitsendatud. Sel juhul on alati soodus lennuki istmesse langevari valmis panna ja siis lenduri külge kinnitada. Eriti sobivaks osutub see kinnitatus viis istelangevarju juures.

Selleks, et langevarju rihmad nende kinnitamisel tarvitaja külge paremini kättesaadavad oleks ja mitte segamini ei läheks, on kiirvabastaja rakmete tüübil eriline seljapadi, mis rihmad kõrgel ja omal kohal hoiab. Ka aitab seljapadi rakmete mugavust tõsta.

Näib, et „Irvin“ langevarju rakmed nende uuenduste läbi osutuvad kõige ideaalsemateks langevarju rakmeteks. E. L.

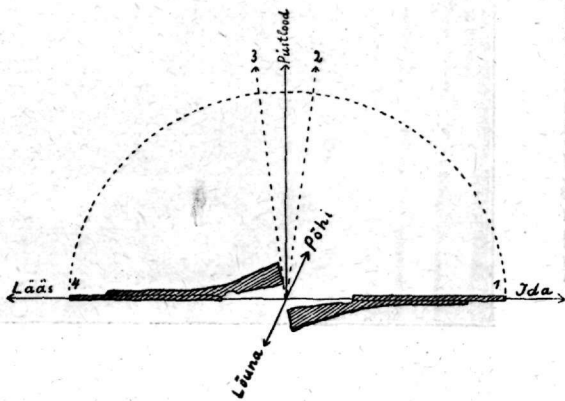
Kui suur on derivatsioon vertikaalselt üles tulistamisel.

Suurem jagu õpperaamatuid ballistika kohta on seatud kokku sel ajajärgul, kui lennukeid veel ei kasutatud sõjalisteks otstarveteks ja seepärast kuuli lendjoone uurimine suurte tõstenurkade juures ja vertikaalsel tulistamisel on neist jäänud välja või puudutatud ainult pealiskaudselt. Nüüd aga, kus lennukite tulistamist teostavad väga mitmesugused relvad, on kuuli lendjoone uurimisel vertikaalsel tulistamisel peale puhtteoreetilise huvi veel ka praktiline tähtsus. Käesolevate ridade ülesandeks on puudutada ainult derivatsiooni, s.o. kuuli kõrvalekaldumist vertikaalsest lennu tasapinnast (laskepinnast) kuuli tiirlemise tõttu.

Derivatsiooni põhjuseks on mitte mõni tõuge kuuli rauast väljalendamise momendil, nagu mõnedelt ekslikult seletatakse, vaid derivatsioon tekib kuuli lennu vältel selle tõttu, et õhu hõõrumine kuuli alumise külje vastu on suurem hõõrumisest ülemise külje vastu, mille järeldusel kuul ennast nii kui rullib paremale poole. Otse ülesse laskmisel puudub see põhjus ja kui me püssi, kuulipilduja või suurtüki raua sihime püstloodis ülesse, siis, mitte arvestades atmosfäärilisi tingimusi, kuuli lendjoon oleks sirgejooneline ning derivatsioon oleks null.

Seda väidet tõendab juba asjaolu, et vertikaalselt seatud tulirelval ei ole seda paremat külge, kuhu kuul võiks kalduda derivatsiooni mõjul. Rauaõõn, padrun, ja kuul on ümmargused, plaanis kujutavad nad ringi, millel kõik küljed on ühesugused. Et raua ühele küljele on kinnitatud kirp ja sihing ning teisele küljele laad, sellel ei ole olulist tähtsust; kõigi nende osade kõrvaldamine ei muudaks lendjoont.

Et küsimust veel selgemaks teha, selleks kujutlegem, et me oleme kinnitanud püssi niiviisi, et teda võib pöörata ainult vertikaalses tasapinnas, s. o. laskepinnas (v. joonis).

Alguses sihime itta, siis tõstame järkjärgult püssi otsa, nii et ta jõuab vertikaalse seisanguni ja siis langeb vastupidises lääne suunas, kuni seisanguni 4. On selge, et seisangutes 1 ja 2 derivatsioon on paremale, s. o. lõuna poole laskepinnast. Seisangutes 3 ja 4 on derivatsioon ka paremale, kuid nüüd juba põhja poole samast tasapinnast. Et seejuures püssilad on ülespoole ja raud allapoole, see on tähtsusetu lendjoone ja derivatsiooni suhtes.

Seisangus 2 derivatsioon on lõuna poole, seisangus 3 aga põhja poole laskepinnast. Me võime 2 ja 3 lähendada püstloodis joonele, kuni nad viimaks sellega ühtuvad. Seega püssi vertikaalsel seisangul derivatsioon peaks olema ühel ja samal ajal kahes

vastupidises suunas, mis muidugi mõista on võimatu ja millest järeldame, et siis derivatsiooni üldse ei ole. Ka on loogiline järeldada, et püssi otsa tõstmisel üle 45 kraadi derivatsioon ei kao mitte järsku, vaid ta väheneb sedamööda, kuidas suureneb tõsteturk.

Kokkuvõttes eelpool toodud arutluse põhjal võiksime võtta tõena järgmise lause:

Derivatsioon on maksimaalne horisontaalne lendjoone juures, ta väheneb tõsteturga kasvamisel üle 45° ja püstloodis üleselaskmisel derivatsiooni üldse ei ole. Samuti ei ole derivatsiooni ülevalt (lennukilt) loodis alla laskmisel.

H. V.

Nooremate kaadrite probleem Briti sõjaväes.

Ohvitseride üldhariduslike taseme tõstmine ülikooli tasemeni.

Nagu enamikus teistes riigis, nii kujunes ka Inglismaal pärast Maaüldõda välja olukord, kus ohvitseride, eriti nooremate, teenistuslikult edasijõudmine äärmiselt raskeks ja aeglaseks muutus. Sellejuures puudusid sõjaväest lahkuda soovijail, samuti kui vastavate vanadusepiirideni väljajõudmise järeldusel sealt lahkuma sünnitui, eraeluski igasugused väljavaated mingi sobiva teenistuse leidmiseks: olid ühekülgsest ettevalmistatud ainult sõjamehe kutsele.

Et seda mitmeti kahjulikku olukorda parandada, selleks viidi kõigepealt läbi põhjalik ümberkorraldus ohvitseride ettevalmistamise süsteemis, ja praegu kaalutakse veel mõningate teiste kaugeulatuste uuenduste elluviimise võimalusi.

Teostatud ja kaalumisel olevate uuenduste kohta avaldas „The Times“ hiljuti omalt „väga hästi informeeritud sõjaväelisel kirjasaatjal“ kaks huvitavat kirjutist¹⁾, tõstes oma sissejuhatavas artiklis eriti esile ohvitseride laiema silmaringi andmise tähtsust.

„Kuni üsna hiliste aastateni, lausub leht, oli sõjaväeline ettevalmistus suunitud selle poole, et muuta inimesi masinaiks. Nüüd aga, kus varem inimeste ja loomade abil tehtud tööst iga päevaga ikka suurem ja suurem osa üle läheb masinate peale, muutuvad sõduri ülesanded ikka vähem ja vähem mehaanilisteks. Nüüd nõutakse kõigilt astmeilt, eriti aga ohvitseri astmeilt, individuaalsust, intelligentsi ja üldist arengut, mis sõjamehe kutse senisest hoopis teissugusele alusele rajab...“ Noormehed õpetatakse kõigepealt headeks kodanikudeks ja alles selle järele ka headeks sõduriteks...“ „Ohvitserid omandavad laiema silmaringi ja vaatavad kaitseprobleemidele rahvuslikult, mitte aga ainult professionaalset vaatepunktilt.“

Teeme nüüd „Times“i sõjaväelise kirjasaatja

kaasas lühike visiit Sandhursti sõjakooli ja vaatame, mida õpetatakse siis seal praegu tulevastele inglise ohvitseridele.

„Sandhurstis hoolitsetakse endiselt õpilaste kehalise arengu eest; neife korraldatakse seal algelisi juhtimisharjutusi, ja neid kasvatatakse seal distsipliinis ning loiaalsuses. (Selles suhtes on tal, ülikooliga võrreldes, kindlasti omad paremused). Kadettidega võetakse läbi uuema ajaloo kursus ülikooli õppekava ulatuses, misjuures aga nende erilist tähelepanu juhitakse sellele, kuidas sõjad mõjutavad on tsivilisatsiooni arengut ja mitmesuguseid majanduslikke ning poliitilisi küsimusi. Sõjaajalugu, sellest üksikasjalikkude strateegiliste ja tehniliste õpiste ammutamiseks, nad uurima ei pea. Neile näidatakse, kuidas on korraldatud riigi valitsemise ja administratsioon, ja milline on nende kui Riigi teenijate ning Briti Impeeriumi ühiskonna liikmete koht. Neile õpetatakse maadeteadust ja poliitilise geograafia faktorite hindamise oskust. Üldisse kursusse on võetud ka algeline arvepidamine.

Kõige selle kõrval on olemas veel mitmesugused eriharud, millistel iga õpilane spetsialiseeruda võib, näiteks vöörkeeled, mehaanika, majanduseteadus.

„Sellest, ütleb kirjasaatja, on küllalt, et näidata, kuidas sünnib inglise ohvitseri ettevalmistamine, mida teostatakse juhatusliku meetodi alusel (on Autorial methods). Õpilastes huvi tõstmiseks korraldatakse neile vaielusi ja antakse näpunäiteid lugemismaterjali valimiseks; loengud on viidud miinimumini.“

Agaga kui kadettidele sõjakoolides antakse ainult „sõjaväelise kallakuga“ ülikooli haridust, kus saavad siis tulevased ohvitserid oma sõjatehnilise ettevalmistuse?

Seda antakse neile hiljem väeosades.

See on täiesti arusaadav, kui võtta arvesse, et Briti sõjaväes ohvitseride korpust ka otse ülikoolidest täiendatakse.

1) „The Times“ 29. ja 30. VII. 1931. a.

Teisest küljest võivad ka varem teenistusse astunud ohvitserid, Sõjainistri sellekohase käsu kirja põhjal, omandada ülikooli hariduse. Soovivad vabastatakse ajutiseks teenistusest, oma enese kulul ülikoolis õppimiseks. Nad peavad vaid andma kohustuse, et nad ülikooli lõpetamise järgi enne kolme aastat sõjaväest ei lahku.

Selle uue ettevalmistuse süsteemi juures avanevad inglise ohvitserile, kes sõjaväes edasi teenida ei soovi, või ühel ehk teisel põhjusel sealt lahkuma on sunnitud, küllalt laialdased võimalused eraelus sobiva teenistuse leidmiseks. Ta omab vajalikke teadmisi ja oskust, ja kuna ta pealegi läbi on imbinud sõjameheliikust distsipliinist ja kohusetruudusest, siis on tema väärtus tööandjate silmis veel seda suurem. Erasteenistuse leidmist kergendab temale ka see asjaolu, et tal kõigjal ees on enne teda sõjaväest lahkunud kooli- ja väeosakaaslasi, kelle poole ta informatsiooni saamiseks alati pöörduda võib.

Nii ei tarvitse noored ohvitserid sõjaväelisele teenistuseredelile, mis ülespoole ikka kitsamaks ja kitsamaks läheb, kivistuma jääda, vaid võivad sealt osaliselt valguda üle teistele, avaramatele aladele. Sõjaväkke võivad teenima jääda vaid need, kes ohvitseri kutsele tõesti kõige enam vastavad ja kellele, selle järeldusel, normaalne edasilikumine teenistuseredelil millegagi pole takistatud.

Kuna ohvitseri elukutse ainelisest küljest, nagu „Times“i kirjasaatja ütleb, mingi „money-making profession“¹⁾ ei ole, siis võib praeguse süsteemi juures nooremate juhtide koosseisus tekkida puudujääk. Jalaväes on see puudujääk teatud määral juba praegugi olemas.

Kuidas sellest pahest üle pääseda?

„Times“i kirjasaatja analüüserib kahte kava:

1) Panna osa nooremate ohvitseride ülesandeid allohvitseride peale;

¹⁾ Rahategemise elukutse.

2) Luua eriline liik lühiteenistusliisi nooremaid ohvitseride.

Esimese kava kohta väidab autor, et sõja ajal oli küllalt sagedaseks nähteks, kus ohvitseride kohtadele, nende ridades tekkinud kaotuste järeldusel, nimetati allohvitserid. Arvab, et küllaldase hariduse ja hea ettevalmistusega allohvitserid ka rahuajal nooremate ohvitseride asetäitjana eduga ärakasutada võiks.

Kuid medali teine külg pole just veetlev.

Allohvitseride ülesannete laiendamise järeldusel kahaneks täieliku ettevalmistusega ohvitseride reserv, nii et sõja korral võrdlemisi kõrgetele kohtadele määrata tuleks ainult osalise ettevalmistusega tagavaraväe ohvitserid. Ka võiks väeosadele tekitada raskusi ohvitseride kohtadele küllalt kõlvulikkude allohvitseride leidmine ja nende vastavalt ettevalmistamine.

Teine kava seisab selles, et sõjakoolidesse võetaks vastu noormehi, kes soovivad saada kõrgemat haridust, kuid kellel puuduvad ainelised võimalused ülikoolis õppimiseks. Kooli lõpetamise järgi oleksid nad kohustatud arvu aastaid teenima ohvitseridena.

Selle kava kohta annab autor sõjaväe vaatepunkti edasi järgmistes sõnades:

„Kui meie leiame niisuguseid noormehi, siis oleksid need meile kasulikud. Meie võiksime neid kasutada rühmaülema ja nad võiksid õppida täitma ka nooremate rivikaptenite ülesandeid. Nad vabastaksid meie alalasteenistuse nooremad ohvitserid praegu nende peal lasuvast üleliigsest tööst ja annaksid neile võimaluse vähendada rohkem tähelepanu oma kõrgemale sõjalisele ettevalmistusele. Nad kujuneksid välja headeks riviohvitserideks ja sõja korral saaksime meie nad ettevalmistatud reservina tagasi.“

Jõuab otsusele, et kuna kava teostamine minisuguste kestvate kohustustega seotud pole, siis see vähemalt praktiliselt katsetamisele võtmist peaks väärima. Joter.

Kaugusemõõtja hajumuse mõjust lasketõhukusele.

Rannasuurtükiväe laskmisel tihti kasutatakse jooksvat kaugust märgini, kui lähtesuurst tõe määramisel suurtükidele igaks lasuks (kogulasuks).

Igale kaugusemõõtmise meetodile ja kasutatavale abinõule igas olukorras on omased teatud vead või juhuslikud kõrvalekaldumised keskmisest („õigest“) kaugusest. Need kauguse andmete vead või hälbed alustuvad samadele hajumise-seadustele, nagu üksikute lendjoonte hälbumine keskclendjoone suhtes (sellest ka nimetus „kaugusemõõtja hajumus“), ning teatud viisil mõjutavad lasketõhukust. Selle mõju selgituseks alljärgnevad read¹⁾.

¹⁾ Siin ei puudutata kaugusemõõtja alalist viga, mis avaldub keskmise mõõdetud kauguse erinevuses õigest kaugusest; see kõrvaldatakse kaugusemõõtja reguleerimisega ja eel-laskmisega, ning ei avalda mõju edaspidisele laskmisele.

Pärast kaugusemõõtja alalise vea kõrvaldamist reguleerimisega ja eel-laskmisega tekib olukord, kus kogulasukude keskclendjooned paigutuvad vastavalt kaugusemõõtjalt saadud kaugusele²⁾. Need kaugused, nagu juba mainitud hälbivad märgi (s. o. „õige“ kauguse) suhtes ühele kui ka teisele poole hariliku hajumise seaduse kohaselt. Sellega ka keskclendjooned hälbuvad märgi suhtes, vastavalt kaugusemõõtja hälvetele; tekib teatud tabamistõenäolikkuse vähenemine ühelt poolt, ning teiselt poolt laskeolukorras eneses tekivad teatud omapärasused, millest tulejuhil on kasulik olla teadlik.

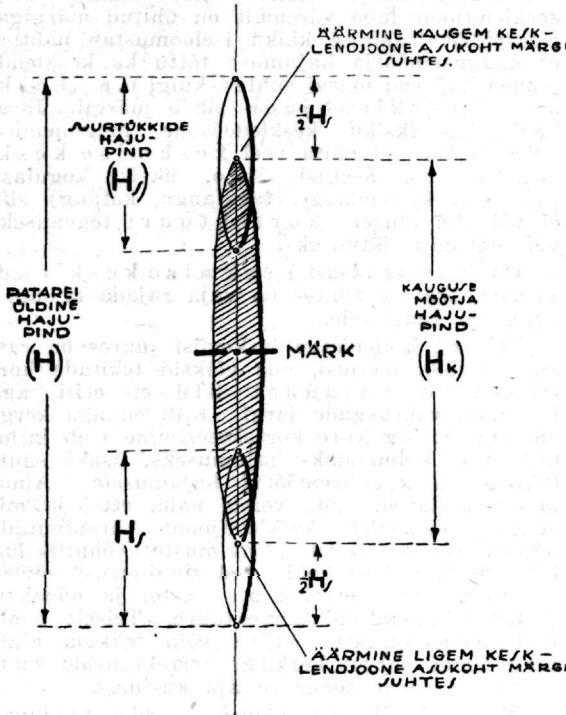
²⁾ Oletatakse, et märgi liikumise ennak, või käiguparandus (kaugusemõõtmise momendist kuni kogulasu langemise momendini) on ühel või teisel viisil määratud õieti, ning omalt poolt olukorda ei mõjuta; see oletus on vajalik küsimuse selguse pärast, kuigi ta praktikas igakord ei leia aset.

Patarei üldine hajupind.

Märgime kaugusemõõtja hajupinna pikkuse sümboliga Hk ja suurtükkide hajupinna pikkuse sümboliga Hs, siis, abiks võttes joon. 1, leiame, et patarei üldine hajupind (rea kogulaskude kestel)

$$H = H_k + \frac{1}{2} H_s + \frac{1}{2} H_s = H_k + H_s,$$

s. o. patarei üldine hajupinna pikkus (H) võrdub suurtükkide ja kaugusemõõtja hajupindade pikkuste summale.

Joon. nr. 1.

Sellest võime kohe teha järelduse, nimelt, et kui tabamistõenäolikkus on patarei üldisest hajupinnast (nimelt väheneb hajupinna suurenemisega), siis teda mõjutavad võrdselt nii suurtükkide kui kaugusemõõtja hajumused, ning, teisiti, tabamistõenäolikkust mõjutab patarei üldine hajupind, vaatamata sellele, millisel määral on kaasa mõjunud üks või teine põhjus.

Tabamistõenäolikkus.

Tabamistõenäolikkus (T) on vastuproportsioonis üldhajupinna pikkusega (H), s. o. ta suureneb selle vähenedes ja ümberpöörduvalt.

Võtame üldhajupinna (H) väikseima (s. o. soodsaima) piirina suurtükkide hajupinda Hs (olukord, kus kaugusemõõtja hajumus on null) ja märgime sellele olukorrale vastava (s. o. suurima) tabamistõenäolikkuse sümboliga Ts.

Igas teises olukorras, kus kaugusemõõtja hajumus on suurem, kui null, tabamistõenäolikkus väheneb samas proportsioonis, kui suureneb üldhajupind, s. o.

$$\frac{T}{T_s} = \frac{H_s}{H} \text{ ehk, kuna } H = H_s + H_k$$

võime kirjutada ka

$$\frac{T}{T_s} = \frac{H_s}{H_s + H_k};$$

Sellest vahekorrast järgneb, et tabamistõenäolikkus

$$T = \frac{T_s H_s}{H_s + H_k},$$

või, kirjutades teisiti

$$T = \frac{T_s}{1 + \frac{H_k}{H_s}}.$$

Viimasest avaldusest võime leida tabamistõenäolikkuse (T) absoluutse suuruse, kui on teada suurused Ts (tabamistõenäolikkus juhul, kui kaugusemõõtja hajumus on 0), Hs (suurtükkide hajupinna pikkus) ja Hk (kaugusemõõtja hajupinna pikkus).

Sealtsamast on näha, et suuruse Hk liginedes 0-le joonealune suurus $1 + \frac{H_k}{H_s}$ ligineb 1-le,

ning tabamistõenäolikkus ligineb suurusele Ts, s. o. tabamistõenäolikkusele, mis vastab ainuüksi suurtükkide hajumisele; Hk liginedes suuruselt Hs-le (s. o. kaugusemõõtja ja suurtükkide hajumuse võrdluse puhul) joonealune suurus ligineb 2-le, s. o. $T = \frac{1}{2} T_s$; kui $H_k > H_s$, siis $T < \frac{1}{2} T_s$.

Tegelikus praktikas tabamistõenäolikkuse absoluutne suurus (T) tulejuhile pakub vähe huvi, sest ta on Ts absoluutsest suurusest, mis omakorda on märgi tabatava ala suurusest, mida tulejuht ei saa kuidagi muuta ega mõjutada, vaid mida ta peab võtma sarnasena nagu ta on.

Palju rohkem, ja just eriti tulejuhti huvitab kaugusemõõtja hajumuse (Hk) erimõju tabamistõenäolikkusele igas olukorras, sest see viimati mainitud suurus võib tunduvalt mõjutada tulejuhi otsust tegevusviisi valikul. Teisiti väljendudes, tulejuhti huvitab küsimus: kui suurel määral (või mitme % võrra) antud olukorras muutub tabamistõenäolikkus kaugusemõõtja hajumuse (Hs) tõttu? Selle juures peetakse loomulikuks, et tulejuhil on teada nii suurtükkide, kui ka kaugusemõõtja hajumused (Hs ja Hk) antud olukorras.

Vastuse leidmiseks loome vastava mõiste, mida võiksime nimetada „suhteliseks tabamistõenäolikkuseks“ (TR), ning mida tuleta meele juba tuntud suurusest Ts (s. o. tabamistõenäolikkusest kaugusemõõtja hajumuse võrduks 0-le), võttes viimast üksusena.

Selleks, avaldused

$$T = \frac{T_s}{1 + \frac{H_k}{H_s}}$$

suuruse Ts loome võrdseks 1-le, mil puhul

$$T = \frac{1}{1 + \frac{H_k}{H_s}} = T_R;$$

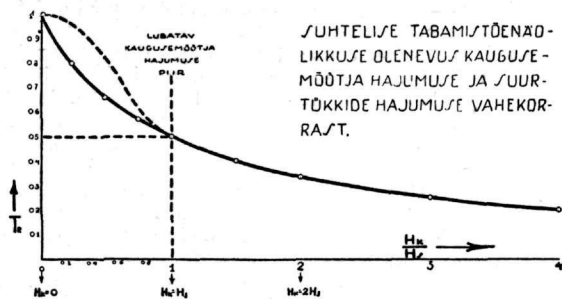
sellest avaldusest on näha, et suhteline tabamistõenäolikkus TR on suurem, kui suurus $\frac{H_k}{H_s}$ on väiksem, s. o. kaugusemõõtja hajumuse ja suurtükkide hajumuse vahekorrast; kuna need suurused tulejuhile on teada, siis on teada ka nende vahekord ning antud valemi abil ka suhteline tabamistõenäolikkus TR, millest tulejuht peabki tegema tarvilikud järeldused tegevusviisi valikul.

Ülaltoodust järgneb ka, et T_R on lihtsalt koefitsient, mis on olnud suurte tükide ja kaugusemõõtja hajumuste vahekorra ja näitab tabamistõenäolikkuse muutumist kaugusemõõtja hajumuse mõjul, kui üksuse lüüa tabamistõenäolikkust ideaalse kaugusemõõtja (hajumus = 0) puhul.

Tüübilisemate juhuste jaoks ülaltoodud valemi põhjal võib koostada alljärgneva tabeli, mis annab rea T_R suurusi valmitena.

$\frac{H_k}{H_s}$	T_R	Tabamistõenäolikkuse (T) vähenemine %/o-des
0 s. o. $H_k=0$	1.0	0 %
0.25	0.8	20 %
0.5	0.66 ..	33 %
0.75	0.57	43 %
1.0 s. o. $H_k=H_s$	0.5	50 %
1.5	0.4	60 %
2.0 s. o. $H_k=2H_s$	0.33 ..	66 %
3.0	0.25	75 %
4.0	0.20	80 %
5.0	0.166	83 %
10.0	0.091	91 %

Suurema reljeefsuse ja täpsama ettekujutuse saamiseks on sama valem allpool toodud ka graafiku (kõveriku) näol. Graafikult nähtub, et suhteline tabamistõenäolikkus T_R pole kaugeltki proportsionaalne kaugusemõõtja hajumusele, vaid vähemate H_k suuruste puhul ta langeb ruttu, kuna H_k suurenemine ikka vähem ja vähem avaldab mõju T_R vähenemisele.

Joon. nr. 2.

Kuna praegu lubatavaks kaugusemõõtja hajupinna pikkuse piiriks loetakse suurte tükide hajupinna pikkust ($H_k = H_s$) (millise oletuse kriitika ei kuulu nende ridade ülesandesse), siis graafikult nähtub, et kaugusemõõtja hajumuse suurenemine üle selle piiri olukorda tunduvalt ei muuda; nii, näiteks, kui kaugusemõõtja hajumus suureneks lubatud piirist kahekordseks ($H_k = 2H_s$), järgneks sellele tabamistõenäolikkuse vähenemine ainult 16% võrra (66% - 50% = 16%). Edaspidised kaugusemõõtja hajumuse suurenemised mõjuksid järjest veelgi vähem.

Tegelikult mõningate kõrvaliste asjaolude mõjul (peamiselt märgi tabatava ala sügavuse mõjul) graafiku ülemine osa kaldub kõrvale oma teoreetilise kujust, ning suuremal või vähemal määral ligineb graafikul näidatud punktiirile,

igal erijuhul olenedes vastavate suuruste vahekorra.

Kuid üldiselt kaugusemõõtja hajumuse mõju tabamistõenäolikkusele võib hinnata ülaltoodud valemi või kõveriku alusel.

Laskeolukorra omapärasusi.

Kaugusemõõtja hajumus, mõjutades tabamistõenäolikkust, tekitab ka üldises laskeolukorras mõningaid omapärasusi, mida on vaja arvestada tulejuhtimisel.

Võtame jällegi olukorra, kus mingil viisil keskendjoon juba varemalt on ühitatud märgiga. Edaspidist laskmise käiku iseloomustab nähtus, et kaugusemõõtja hajumuse tõttu ka keskendjooned hajuvad märgi suhtes, kuigi n. n. „keskmine“ keskendjoon püsib märgil. Järelikult, iga üksiku keskendjoone paigunemine märgi suhtes ei näita veel keskmise keskendjoone asetust, s. o. üksiku kogulasa vaatlusmärki (eellange, tagalange, katang) siin ei või olla aluseks korrektoori tegemiseks või tegemata jätmiseks.

On selge, et otsust keskmise keskendjoone asetuse suhtes on vaja rajada mitme kogulasa vaatlusele.

Teiseks, kirjeldatud laskeviisi juures on raske kujutella põhjusi, mis võiksid tekitada korrektoerimise vajadust üldse, eriti aga lühemate vaheaegade järgi. Küll on aga kerge näidata, et liig kiire korrektoerimine võib kujuneda veel kolmandaks hajumuseks, lisaks suurte tükide ja kaugusemõõtja hajumusele. Ainukesed põhjused, mida võime näha ette, ja mis võiksid keskmist keskendjoont äranihutada märgilt — on väliste tingimuste (õhutihedus, tuul) muutumine; kuid need tingimused võivad muutuda ainult pikema aja kestel ja nõuaksid ainult minimaalseid korrektoore. Teiselt poolt, ettenägemata põhjusi võib tekkida alati, ning nende suhtes kerkibki korrektooride suurus ja nende tegemise aja küsimus.

Nende küsimuste lahendus peaks tunduvalt mõjutama kõnealoleva laskeviisi praktilist käsitamist ning vastavalt ka laskereegleid. Siinkohal olgu need küsimused ainult ülestõstetud, kuna nende osalinegi teoreetiline valgustamine nõuab pikemat käsitlust.

F. P.

Rännak arvustusetules.*)

Rännakkorra üldskeem ei ole viimase saja aasta jooksul oluliselt muutunud. Nagu nüüdisaja lahingu-eeskirjades, niisama figureerisid ka möödunud sajandi alul määrustikkudes avangard, peajõud, arjergard jne. Muutunud on vaid rännaku kaitse osade kaugus peajõududest ja see distants, millelt soovitakse üle minna rännakkorrast lahingukorda. Kuid iseküsimus on, kas eelnimetatud muutumine on käinud käsikäes selle sügavuse kasvamisega, milles rännakute sooritamine osutub ohtlikuks. Siledade õõntega tulirelvade ajastul (kuni 19. sajandi keskpaigani) loeti maksimaalseks suurtükiväe ulatuseks 2 km (praktiline laskekaugus kuni 1 km), kuna püssituli ei küündinud 240 m kaugeemale. Tähendab, tol ajal sattus rännakkord „ohtlikku zooni“ alles 1—2 km kaugusel vastasest. Praegu aga tähistavad „ohtlikku zooni“ sootuks teistsugused arvud: kergesuurtükiväe tuleulatus — kuni 15 km, välja-raskesuurtükiväel — umbes 30 km, mehhaniseeritud jõudude tegevusraadius — kuni 200 km, mitmesuguste lennukite tegevusraadius — 600—1000 km. Neil kaalutlusil ja sellise mõttekäigu juures on mitmel autoril sõjakirjanduses tekkinud kahtlus, kas praegune rännakukaitse skeem ei ole jäänud ajast ning arust. Julgemalt kui vahest keegi teine autor sõjaliteratuuris esineb siin arvustaja osas vene sõjaakadeemia õppejõud P. Tšiffer („V. Vestn.“ s. a. nr. nr. 13—14). Kuna viimane mitte ainult ei arvusta, vaid teeb ka uusi ettepanekuid rännakolonniide julgustamise alal, siis tohiks alljärgnevat lühike kokkuvõtte tema pike-mast artiklist pakkuda „Sõduri“ lugejatele küllalt huvi.

Avangardi kaugus peajõududest on praegu 3 kuni 5 km. See distants oli tõepoolest küllaldane sileda-õõneliste relvade perioodil, mil suurtükiväe laskekauguseks loeti 1—2 km; siis võis avangard kahtlematult täita need ülesanded, millised pannakse temale praegu, nüüdisajal aga mitte. Praeguseaja olukorras ei suuda avangard üldse enam kaitsta peajõude — ei lennuväe, motomehhaniseeritud jõudude ega suurtükiväe vastu. Kui möödunud sajandi alul valvatavad jõud (peajõud) võisid end tunda avangardi seljataga väljaspool hädaohtu, siis nüüd, paremal juhtumil, on nii avangard kui ka peajõud ähvardava ohu suhtes võrdsetes tingimustes, halvemal juhtumil aga on hädaoht peajõududele vastase lennuväe, mehhaniseeritud ja motoriseeritud osade, ratsaväe ja aktiivse kohaliku elanikkonna poolt tunduvalt suurem kui avangardile, sest peajõud kujutavad endast palju meelitavamalt, kergemini tabatavat ja oma suuruse tõttu vähem lahinguvälmsat kallaletungi objekti kui avangard. Avangardi olemasolu loob vaid hädaohtliku illusiooni julgeolekust: valve on väljas, nüüd võin liikuda ja paikneda rahulikult!

Lühidalt — „avangard“ on oma selguselt haruldane näide, kuidas sõnast võib haihtuda igasugune reaalne sisu. Sellepärast „avangard“ tuleb heita otsustavalt üle parda. Ent peasi ei

*) Vt. „Sõdur“ nr. 31/32 — 1931, lhk. 865—869, Rännakust ja selle organiseerimisest. Käesolev artikkel (vähe hilinenud) on lähedalt seotud artikliga „Rännakust ja selle organiseerimisest“.

Toim.

seisa siiski selles. Äraiganenud standardi asendamiseks tuleb välja töötada uus standard, mis oleks põhjendatud, konkreetne, lihtis ja arusaadav.

Milline siis peaks olema kaasaja rännakkorra standard? Millised peavad olema praeguseaja rännaku julgustamise viisid ja abinõud?

Üldreegel, mis iseloomustab julgustamisviiside ja abinõude arenemise põhitendentsi, on järgmine: mida enam ähvardab hädaoht, seda aktiivsemad peavad olema julgustamisvõtted. Lähemalt — mida suurem on hädaoht, seda suurem on luure osa julgustamisel. Julgestuse organiseerimisel on esmajärgulise ja peamise tähtsusega selgitada, kindlaks teha ähvardavat hädaohtu. See on luure ülesanne. Valveteenistus selle juhi käes, kes ei toimetata luuret, on vaid kepp pimedas käes. Pole luuret — pole julgustust. Luure on esimene, peamine, tähtsaim julgustamisvahend. Sellest tulebki alata julgustuse organiseerimist.

Järgmine samm on — vastutegevus hädaohule. Ähvardavat vastast on vaja siduda, teha kahjutuks. Aktiivne luure juba teataval määral seob vastast, ent see pole siiski luure põhiülesanne. Vastase sidumiseks teatud joontel ja teatud ajaks tuleb eeskätt ära kasutada selliseid võimsaid ja liikuvaid vahendeid, nagu kuulipildujad. Kuulipildujate salgad, milliste koosseisu kuulub ka suurtükiväe, on mõjuvamaid vahendid vastase sidumiseks: nad võivad avaldada visa vastupanu, on vähetatavad, neid võib visata (suure vastupanuvõime tõttu) vajalikus suunas kaugele ette, ja tänu oma liikuvusele nad suudavad avaldada painduvust teotsemisel (kaitse laial rindel, ettekavatsetud taandumine ja lühikesed löögid tankide ja motoriseeritud jalaväe toetusel).

Julgestada ei tule mitte väeosade kolonne, vaid maa-ala, millisel need kolonnid liiguvad. Seda peavad tegema eelnimetatud kuulipildujate salgad, milliseid võiks nimetada siduvsalkadeks (kõitesalkadeks).

Siduvsalgad, millised kaitsevad kolonnidele liiklemiseks määratud maa-ala, ei vabasta muudugi kolonnide koosseisu kuuluvaid väeosi täielikult vahetust kaitsest. Selle vahetu kaitse ülesandeks on: valvata ümbritseva maastiku järele — eesmärgiga ära hoida vastase ootamata ilmumist ja teotsemist, tagada kolonnidele vajalik maa-ala ja aeg vastase tagasilöömiseks, vajalikkude abinõude hargnemiseks, või võimaldada kolonniosadel läbimine ohtlikust kohast. See vahetu kaitse võib olla olukorra kohaselt liikuv või liikumata; tema jõud oleneb ajast, milline on vajalik kolonniosadele enese seadmiseks lahinguvälms. Mida väiksem on väeosa, seda vähem kulub tal aega enese seadmiseks lahinguvälms, seda vähem tabatav ta on. Vastase löök või löögiähvardsus niisuguse osa pihta lokaliseerub löögipunktis, laienemata kolonni teistele osadele; viimased jälle omaltpoolt võivad abistada ähvardatavat või löödud osa. Edasi — kolonni liigendamine osadeks sunnib vastast hajutama kolonni pihta suunatud löögi. Lühidalt: r ä n n a k u

Eesti laskurite osavõtu puhul laskevõistlustest Lvovis aug. — sept. 1931.

Võidukate laskurite vastuvõtt Lvovist saabudes, Tallinna jaamas sept. 1931.

kolonn peab koosnema iseseisvatest osadest (ešelonidest); kolonnile liikumiseks antud maa-ala julgestab luure ja siduvsalk; iga ešelon kolonnis julgestab end ise vahetu kaitsega; kõik ešelonid julgestavad üksteist vastastikuse asetuse ja vaatlusega.

Tüüpilise ešeloni suuruse määrajaks on järgmised asjaolud: šelon ei tohi olla nii suur, et oleks takistatud kiire hargnemine, ja nii väike, et ta kaotaks võime iseseisvaks teotsemiseks. Neil kaalutlustel on jalaväe tüüpiliseks ešeloniks kõvendatud pataljon, suur-tükiväes — patareid, ratsaväes — rügement. Nii siis on pataljon standartseks ühikuks kalkultatsioonide tegemisel rännakul ja ümberpaigutamisel. Pärast väljalaadimist (ümberpaigutamisel raudteel või autodel) ešelonid-pataljonid algavad rännakut iseseisvalt, ära ootamata järgnevat ešelone. Vastase soomusjõudude tagasilöömise võimaluse ja kolonni sügavuse vähendamise seisukohalt on kasulik igal võimalikul juhtumil koostada ešelon ühest pataljonist + patareid, kusjuures patareid ühes pataljoni voooriga liigub teel, laskurid — teeäärteel.

Distsantsid ja intervallid ešelonide ja üksikute ešelonide koosseisu kuuluvate osade vahel olenevad vaatlusetingimustest antud maa-alal ja nende osade käsutada olevate relvade laskekaugusest. Need distantsid ja intervallid ei või olla nii suured, et katkeks tuleside osade vahel; kui alalist tulesidet pole, siis peab olema tagatud võimalus seda luua enne, kui vastane suudab ära kasutada tulistamata maa-ala. Umbkaudu võiksid distantsid (intervallid) olla järgmised: jagude vahel — silmaside ja mõjuv-tule kaugus, rühmade vahel — $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{3}$ kergekuulipildujate tuleulatu-

sest, kompanite vahel — $\frac{1}{4}$ või $\frac{1}{3}$ raskekuulipildujate tuleulatusest ja pataljonide vahel — $\frac{1}{2}$ raskekuulipildujate tuleulatusest ja rohkem.

Igal ešelonil (pataljonil) on, nagu öeldud, oma vahetu kaitse. Selle organid — rännakuvalvetõkkes — peavad siduma, kinni hoidma vastast nii kauaks, kuni ešelon suudab end ette valmistada vastase tagasilöömiseks või läbistada ohtliku koha. Rännaku valvetõkete koosseisus peab olema vajalik arv kuulipildujaid vastase elavjõu tagasiviskamiseks ja vastavalt olukorrale ka tankidevastased ja õhukaitse-relvad. Rännaku valvetõkkest väljasaadetavateks vaatluseorganiteks on piilkonnad.

Peale selle peab olema igas ešelonis (pataljonis) n. n. korrapidaja osa — silmapilkseks väljastamiseks ähvardava hädaohu vastu. On vajalikud ka „dežuurivad“ seniitkuulipildujad, tankidevastased relvad ja harilikud kuulipildujad (ratsaväe tagasilöömiseks jne.).

*

Kolonni liigendamise vastu iseseisvateks ešelonideks võidakse öelda, et see pikendab kolonni sügavust, aeglustab hargnemist ja raskendab juhtimist. Viitamine sellele, et kolonni sügavus mõjub halvavalt hargnemiskiirusele, on üks neid taktika reegleid, mida korratakse aastakümnest aastakümnesse ilma terve mõistuse ja arvestuste kontrollita. Lihtsalt harjumuse tõttu. See väide oli õige siledaõneliste relvade, lühikeste lahingudistsantside ja lühiajaliste lahingute ajajärgul, mil tehti panus vaid koondatud inimmassile. Praegu on hargnemiskiirus kõige vähem kolonni sügavusest; hargnemine hajutatud rännakorrast on tegelikult lihtsam kui kolonnist, sest osad on juba laiiali viidud: vaja anda neile vaid ülesanne.

Eesti laskurite osavõtu puhul laskevõistlustest Lvovis aug. — sept. 1931.

Parema eesti laskuri kolonel-leitnant Siir'i saabumine Tallinna jaama.
Võitjat dekoreeritakse lilledega.

Praeguseaja tule all on võimalik liikumine ainult hajutatud kordades; kui meie ei hajune aegsasti ja tahtlikult, siis „hajutab“ meid vastane, lüües oma suurtükiväe tulega rivist välja juhi rusikasse surutud osad. Ka ei saa vaadata hajunemist kui passiivset võtet, sest ainult sel teel viime omad jõud lahingusse lahinguvõimelisena, järelikult hajunemises peitub aktiivsus. Muidugi peavad juhid oskama juhtida kaasaja hajutatud lahingukorda, kuid see on väljaõppe küsimus.

*

Need on Tsifferi 10-leheküljelise artikli tähtsamad mõtted. Taasutades (rekapituleerides) nõutakse järgmist:

Tuleb kiirelt ja otsustavalt kõrvaldada lahingu-eeskirjadest kõik äraiganenu rännaku käsitlemises, eeskätt rännakukaitse vananenud süsteem. Viimane on impotentne: ta ei suuda praeguseaja tingimustes täita temale pandavaid ülesandeid.

Endine julgestusesüsteem, kus kolonni üht osa võidi nimetada valve- või kaitseosaks, teisi — valvatavateks osadeks, on praeguseaja relvade

mõjul (lennuvägi, mehhaniseeritud ja motoriseeritud osad, kaugelaskes suurtükivägi) teostamatu. Selline „valve“ või „kaitse“ näib mõjuvana vaid harjumuse tõttu, tegelikult on ta — fiktsioon.

Reeglipäraselt koosnegu kolonn iseseisvatest osadest, ešelonidest, millised oleksid võimelised kiiresti end seadma lahinguvalmis. Iga seesugune osa, iga ešelon vajab oma vahetut kaitset. Kolonni juhatus ei julgesta mitte kolonni vahetult, vaid kolonnile liikumiseks määratud riba. Abinõud selleks — siduvsalgad (kuulipildujate-salgad).

Nii eeskirjades kui ka väeosade praktikas tuleb tõsta luure rolli, sest luure on tähtsaim ja asendamatu julgestusevahend.

Opetatagu süstemaatiliselt nii juhte kui ka väeosi sooritama rännakuid! Saavutada maksimaalse kiirusega lahinguvõimetus rännaku-ešelonides vastase tagasilöömiseks — see on lahingulise ettevalmistuse tähtsaim ülesanne.

Sõjateaduslik mõte ja sõjakirjandus suhtugu erilise tähelepanuga praeguseaja rännaku-probleemile.

— ms —

Kooliõpilaste osa Vabadusesõjas.*)

K. Tuvikene.

IV. Virumaa kooliõpilased.

Narva kooliõpilased Narva kaitse-liidus.

Asjaosalise jutustuse järgi olevat Narva kesk-koolide eesti rahvusest õpilaste keskel tekkinud õige tugev kontakt juba Vene revolutsiooni ajal. Revolutsioonile järgnenud enamlaste hirmuvalitus ja saksa okupatsioon toonud õppureid veelgi üksteisele lähemale. Omavahelised mõtteavaldused andnud selge tunnistuse noorte hingedes hõõgavast rahvustunde tõusust ja isamaa-armastusest. Olevat kutsutud ellu rahvuslikke ja iseseisvuse aateid taotlev poliitiline salaorganisatsioon „Kolmeteistkümne selts“, mille ümber koondunud osa julgemaid ja asjast huvitatuid õppureid. Selts olevat teotseen pörandal all kuni okupatsiooni-võimu langemiseni.

Kui Ajutise Valitsuse tegevuse esimestel päevadel asutakse Narvas kaitseliitu looma, siis on kooliõpilased ohvitseride kõrval esimesed, kes sinna vabatahtlikkudena teenistusse ilmuvad.

Vabadusesõja alguseks, s. o. 28. novembriks 1918. a., on Narvas registreeritud umbes 150 kaitse-liitlast, nendest umbes $\frac{2}{3}$ — $\frac{3}{4}$ on moodustanud kohalikkude keskkoolide vanemate klasside õpilased.

28. novembri hommikul algavad punased vaenlased Narva linnale kallaletungi.

Raske olukorra tõttu ei ole meie selleks ajaks suutnud lõpulikult formeerida mingisuguseid korraldatud ja liidetud väeosi, kes küllaldaselt suudaksid linna kaitsta.

Noorel Vabariigil tuleb võtta vastu raske katsumine ja veel raskemates tingimustes.

Järgmine kirjutus tahab väga lühidalt ja üldjoontes käsitleda Vabadusesõja esimese päeva ja sellele järgnenud sündmustikku, mille juures erilisele vaatlemisele kuulub kooliõpilaste tegevus, eeskätt aga Narva kooliõpilaste oma.

Vabadusesõja algus ja Narva lahing 28. novembril 1918. a.

Meie jõud.

Arvuline suurus — väike.

Eesti riiklikud kaitsejõud enne lahingu algust:

- 1) 4. jalaväe polk: 112 ohvitseri, 208 vabatahtlikku, 131 mobiliseeritud, 61 kaitse-liitlast ja 81 Tallinna kooliõpilast, kokku 593 meest; kuulipildujaid — 3.
- 2) Narva ja ümbruskonna kaitse-liit: 4 ohvitseri, 108 kaitse-liitlast ja 80 kooliõpilast, kokku 192 meest.

Kokku Eesti kaitsejõude enne lahingu algust: 116 ohvitseri, 339 sõdurit, 169 kaitse-liitlast ja 161 kooliõpilast, kokku 785 meest ja 3 kuulipildujat.

Lahingu ajal, 28. novembril kell 1200, jõuavad kindral Tõnissoniga Narva veel 12 ohvitseri ja Viru palgaline rood — 1 ohvitser ja 32 kaitse-liitlast, kuna Auvere jaama jääb maha püssideta Tallinnast kaasa toodud 8 ohvitseri ja 80 kaitse-liitlast.

Nii on üldse Narva ümbrusse Vabadusesõja

esimese päeva lõpuni suudetud Eesti riiklikke kaitsejõude koondada 138 ohvitseri, 208 vabatahtlikku sõdurit, 131 Virumaalt mobiliseeritud sõdurit, 281 kaitse-liitlast ja 161 kooliõpilast, kokku 919 meest. Sellest arvust võtab lahingust osa eesliinil ja varus umbes 100 ohvitseri, 150—160 kooliõpilast ja 240—250 sõdurit ja kaitse-liitlast.

Saksa väeosa: Narvas asub 405. Landwehrrügemendi staap, mõni kompani ja kuulipild.-komp. 12 kuulipildujaga, 4 kaevikuurtükiga ja 10 miinipildujaga. Narva-Jõesuus asub 49. Landwehrrügemendi üks kompani ja kuulipild.-kompani 12 kuulipildujaga.

Moraalne väärtus — kaunis madal, tõtt öeldes — halb.

Punaste pealetung on meie meestele päevaselge, samuti sakslaste lahkumine. Kindel usk enda võimetesse puudub. Sõja eesmärk ei ole kõigile selge. Ainult osa juhte on rahulikud ja meelekindlad. Kooliõpilased on meeleolus kindlamad, kuid siiski närviõeldes ootavad nad sündmustiku arenemist.

Sakslased tõttavad koju ja ei taha võõral pinnal võõra rahva eest sõdimisest midagi teada.

Organisatsiooniline väärtus — improvisatsioon — samuti halb.

Allüksused on alles formeerimisel, seestmist liituvust ei ole. Umbes pool meestest sõjaliselt täiesti ettevalmistamata. Vanadus kõigub 15—50 aasta vahel.

Relvastus — puudulik. Püssid mittemüstest süsteemist ja vanad, kuulipildujaid vähe — kõigest 3, laskemoona samuti kaunis vähe.

Riidevarustus — vilets. Ta on meeste isiklik omadus ja on välisuselt äärmiselt mitmesugune.

Toitluseolud — ka need on viletsad. Nii näeme, et meie kaitsejõududes on kõikide halvade omaduste kompleks meie kahjuks.

Vaenlane.

Saksa staabist saadud teadete kohaselt pidid punaste jõud Viru rindel koosnema 6000 madrustest, 46. ja 47. jalaväe polkudest (a umbes 400—600 meest) ja 400 ratsanikust. Suurtükke 12.

Madruste arv paistab suur olevat. Hilisemast tegevusest selgub, et ta tegelikult oli umbes pool väiksem. Nii võib vaenlase jõudude arvuline suurus kõikuda 4000—4500 mehe ümber. Et sakslased lahingu ajal lähevad ära, siis jääb lahingu lõpuks meie jõudude vastu arvuliselt 4—6-kordselt üleolev vaenlane, kes meiega võrreldes on keskpäraselt relvastatud. Tema meeleolu on samuti keskpärane ja ta on tugevasti huvitatud Eestimaale sissetungist poliitiliselt ja röövimise mõttes.

Maastik.

Üldiselt soodustab maastik meile kaitset rohkem, kui vaenlasele pealetungi. Suureks abiks on linnaeelse grupi positsioonile sakslaste poolt juba varem ehitatud tugev traataed; tema ees on avarad vaatluse- ja tuleruumid. Selle positsiooni tiivad ühtuvad Narva jõega, mis hästi soodustab linna kaitsmist.

*) V. „Sõdur“ nr.nr. 31/32, 33/34 ja 35/36.

Poolte tegevus 26.—28. novembri
kella 0300.

Meie kaitsejõud.

Meie kaitsejõud Narva ja Narva-Jõesuu ümbruses alluvad 4. jalaväe polgu ülemale.

26.—28. novembri kella 0300 on meie jõud kaitselahinguks korraldatud tabel nr. 1 kohaselt.

Lahingukäik 28. novembril 1918.

Tegevus Kulgu ümbruses.

Kell 0430 kohtab al. oberst Kunnuse salgast väljasaadetud luure Piimanina kohal jõe läänekaldal vaenlase luurajaid. Lühikese tulevahetuse järele taanduvad mõlemad.

Päeva jooksul vaenlasega kokkupõrkeid ei ole.

Tabel nr. 1.

Väljasaadetava salga		Positsioon (kuhu saadetakse)	Välja- saatmise aeg	K o o s s e i s				Järjekorra nr. skeemil
Juht	Kuuluvus (rood)			Ohvitser	Sõdureid ja kaitseleit.	Kooliõpilasi	KOKKU	
1. Narvaeelses grupis — jõe idakaldal.								
Al.-ltn. Mitt	1. rood	Keldrimäel	26. õhtul	1	18	?	19	4.
„ Uuskam	„	Narva—Jamburgi kiviteel	26. k. 2000	1	8	?	9	5.
Lipn. Hein	„	Narva—Jamburgi kiviteest vasakule kuni kruusa-aukudeni	26. õhtul	1	30	?	31	7.
?	?	Narva—Jamburgi kivitee ümbruses kaitse kõvendamiseks	27. k. ?	?	40	?	40	6.
Lipn. Virit	?	Linavabriku ees	27. k. 1800	1		30	31	1.
„ Takkel	?	Narva—Jamburgi raudtee ja Oudova maantee ristist 200 m idapool	27. k. ?	3		10	13	3.
„ Margusson	?	Keldrimäel	27. õhtul	1		3	4	4.
Ltn. Kõlljalg	?	Jamburgist Kalevivabrikusse tuleval maanteel	27. õhtul	4		30	34	2.
?	Narva kooliõpil.	Teadmata	27. õhtul	?		17	17	
Kokku Narvaeelses grupis jõe idakaldal				12	96	90	198	
2. Kulgu grupis — jõe läänekaldal.								
Alamoberst Kunnus	II pat.	Jõe läänekaldal Kreenholmi vabrikust kuni 1 km Plüssa jõesuust põhjapoole	27. k. 2200	16	64	?	80	8.
3. Narva linnast (ext.) kuni mereni — jõe läänekaldal.								
?	Peetri valla K.L.	Narvast Riigikülani	?	?	20	?	20	
Al.-leitn. Rimmel .	Narva-Jõesuu K.L.	Riigikülalt Narva-Jõesuuni	?	1	38		30	
KOKKU meie jõude positsioonil				29	198	90	317	
II Varus.								
4. jalaväe polgust Jaanlinna kindluses ja linnas				70	150	8	228	9.
Narva ja ümbruse kaitseleit Jaanlinna kindluses ja linnas				3	20	63	86	9.
Kokku varus				73	170	71	314	

Kaitsepositsioonil asuvate sõdurite ja kaitseleitlaste arvu (198) kohta peab tähendama, et selline on õige ainult kuni lahingu alguseni, sest juba esimesel tulevahetusel lahkuvad paljud omavoliliselt.

Varus asuvas Narva ja ümbruskonna kaitseliidus peaks olema 70 meest, kuid lahingu ajal on väljas vaevalt paarikümne ümber.

Kuulipildujaid on positsioonil al.-oberst Kunnuse juures üks ja varus Jaanlinna kindluses kaks.

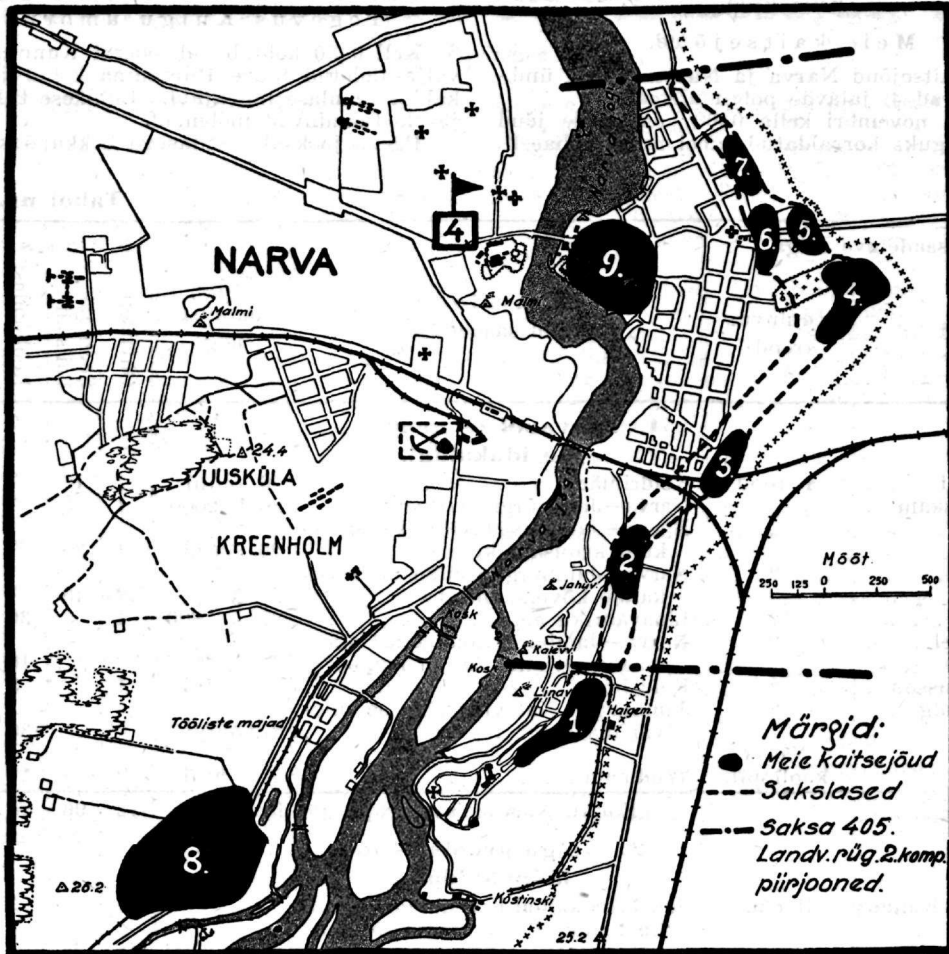
Siin järgnev skeem näitab Narvat kaitsvate jõudude paigunemist maastikul. (V. lhk. 1002.)

Lõunapaiku hakkab salk omavoliliselt laiali valguma ja kella 1600 on ta täiesti lagunenu. Ainult mõned üksikud mehed liituvad taandumisel Peetri vallamaja juures 4. polguga.

Tegevus Joala väljal.

Õöl 27./28. novembril tulevad Piimanina kohal 360 punaväelast 5 kuulipildujaga üle jõe ja suunduvad Joala välja poole.

Kell 0930 avatakse Kreenholmi vabriku tööliste majadest Joala väljal töötavale saksa suurtükile püssituli. Samal ajal ilmub ka Paemurru metsaservale kolmesajameheline punaste ahelik ja asub edasitungima linna poole.

Meie poolt jõuab umbes kella 1000—1100 vahel kohale üks 20-meheline ja st. kpt. Vaga juhatusel teine 40-meheline salk. Koos kahe rühma sakslastega, kellel kaasas 3 kuulipildujat, lüüakse väljal asuva saksa suurtükitalu toetusel kella 1200 punaste pealetung suurte kaotustega tagasi. St. kapt. Vaga salk jälgib neid Joala mõisani, kuna sakslased alustavad taandumist. Kell 1600 taanduvad ka meie salgad.

Tegevus jõe idakalda - linna ees.

Narva—Jamburgi raudtee ümbruses ei ole vaenlasega tõsisemaid kokkupõrkeid. Ainult kella 0700—0800 vahel tulistavad tema luurajad lipn. Viriti salka.

Narva—Jamburgi kivitee ümbrust ja linna asub kell 0530 vaenlase suurtükivägi pommitama. Kell 0630 võtab ta jalaväe osadega ette pealetungi, kuid lüüakse meie ja sakslaste tulega kella 0800 tagasi. Samal ajal jõuab Keldrimäele abiks lipnik Einpauli salk, 20 meest. Kell 1110 asuvad sakslased taanduma. Nad võtavad kaasa osa oma kaevikusuurtükke ja rikuvad ära need, mis jätavad maha. Vaenlase suurtükitalu koondub Jaanlinna kindlusele ja sildadele.

Kell 1320 teatab saksa 405. jalaväe polgu ülem, et nad taanduvad linnast välja ja purustavad sillad kell 1600. Meie grupile antakse käsk taandumiseks. Peagi selgub üllatuseks, et saks-

lased kavatsevad silda purustada juba kell 1500. Hoolimata meie palvetest purustavad sakslased sillad kell 1520.

Kaugemad kooliõpilaste salgad jäävad teisele poole jõge. Tänu leidlikkusele ja külmaverelusele jõuavad nad paatidel ja mööda purustatud silla rususid õnnelikult üle jõe, ainult kaks kuulipildujat peavad nad jõkke heitma, milliste ületamine on võimatu.

Kooliõpilaste tegevuse ja vapruste kohta on pealtnägijad saksa ohvitserid avaldanud väga kiitvat arvamist.

Asjaosaliste Narva Kaitseliidu ohvitseride jutu järgi on paljud Narva kooliõpilased omavoliliselt väikeste salgakestena lahingu ajal läinud varust eeslinnile, kus nad on vapralt võidelnud kuni lahingu lõpuni.

Tegevus Jaanlinna kindluses.

Lahingu algusel on kindluses varus 4. jalaväe polgu viiest roodust kokku 18 ohvitseri + üks ohvitseride rühm ja 266 sõdurit ja kaitseliitlast; viimases arvus on nähtavasti ka Narva kooliõpilased; kuulipildujaid 2.

Lahingu ajal saadetakse mehi välja alltoodud tabel nr. 2 kohaselt. (Lhk. 1003.)

Hiljem selgunud andmete järgi on kõik tabel nr. 1 näidatud 73 varus asuvat ohvitseri ühel või teisel teel lahingust võtnud osa. Nii on varujõu-

Tabel nr. 2.

Väljasaadetava salga		Väljasaatmise aeg	Kooseis				Koolipildujaid	Kuhu saadetakse (positsioon)
Juht	Kuuluvus (rood)		Ohvitserid	Sõdureid Kaitseliitl.	Kooliõpil.	KOKKU		
Lipn. Leppik . . .	Kuulip. k.	Homm. vara	1	10	?	11	1	Keldrimäele
„ Einpaul . . .	2 rood	0700	1	20	?	21		
„ ?	?	0900—1000	?	12	?	12		
„ ?	?	0900—1000	?	8	?	8		Vene kiriku juures
Lipn. Alujev . . .	1. rood	?	1	13	?	14		Sakslaste miinipildujate juures
„ ?	3. ja 4. rood	?	?	12	?	12		Linavabriku juurde
Ltn. Tann	2. roodu poolrood	?	?	?	?	?		Hermanni kindluse
Ltn. Karell . . .	Kuulip. k.	1415 (umbes)	1	?	?	1	5	{Saab käsu taandumiseks üle jõe ja vasakul kaldal positsioonile asumiseks
Ltn. Olmberg . . .	4. rood	1430	1	?	?	1		
„ ?	?	0945 (umbes)	?	20	?	20		
St.-kapt. Vaga . .	?	?	1	40	?	41		Joala väljale
KOKKU			6	135	?	141	6	

dude 314 mehest lahingu kestusel ära kasutatud 208 meest. Jooksikuid on nähtavasti 100 mehe ümber. Viimaste hulka võivad kuuluda ainult üksikud Narva kooliõpilased, kuna ülejäänud osa pealtnägijate jutu järgi on kuni lahingu lõpuni oma kohuseid truult täitnud.

Sündmused Narva-Jõesuus.

Kell 1230 tuleb Jõesuu sadamasse Inglise lip-pude all sissesõitnud kahelt kaubalaevalt maale 1500-meheline punaste dessant, mille koosseisus on ka üks eskadron ratsaväge. Viimane asub otsekohe liikuma Peeteristi kiriku poole Narva — Tallinna maanteele.

Suur hulk sakslasi ja meie üksikud kaitseliit-lased ei lase maabujatele vastu mitte ainustki pauku. Al. ltn. Remmel teatab õigel ajal des-sandi maaletulekust 4. jal. polgu ülemale.

Kokkuvõte.

Narva kaitsmiseks on tehtud kõik, mis tolle olukorra juures oli võimalik. Sakslaste lahku-mine, eriti aga N.-Jõesuus maaletulnud punaste dessant asetavad meie väed Narvas otse ka-tastroofilisse seisukorda. Ainuke ja õige otsus — linnast lahkuda.

Narva kooliõpilased taandumisel. Ligikaudu pool Narva kaitseliitu kuulunud õpilastest jääb vanemate nõudmisel maha või põ-geneb nendega ühes vaenlase eest.

28. novembril kella 1700—1800 paiku ühes 4. jal. polgu osadega taandub umbes 40—50 kooli-õpilast. Osa nendest, umbes pooled, sõidavad juba esimestel päevadel Tallinnasse. Nooruse tõttu (15—16 a.) nad ei kuulu mobilisatsiooni alla, sellepärast ei saa nende lahkumist vaadelda kui väejooksu. Teine osa, samuti umbes 25 poissi, taandub koos 4. jalaväe polguga ja Narva kaitse-liiduga ning võtab osa sõjategevusest kuni Rak-vereni. See grupp kutsub ennast „Narvapoiste rühmaks“.

Väerinde taandumisel Rakvere ette koondub Narvapoiste rühm linna. Nende varustus ja ja-latsid on muutunud äärmiselt viletsateks, nendes sõjaliinil viibimise jätkamine on võimatu, selle-pärast otsustatakse minna Tallinna „Narva komiteelt“ varustust muretsema.

18. detsembril on poisid juba Tallinnas, kus neile elukohaks on määratud Reaalkool. Sel päe-val läheb neist osa (relvadeta) Raekotta „Narva komiteelt“ varustust nõudma. Just samal ajal kogunevad kohalikud mässama hakkanud punased Vabaduseplatsile, kust nad asuvad suunduma Raekojaplatsile. Sellest sündmusest tuuakse teade Reaalkoolis asuvatele poistele, kes kohe kohenda-vad püssid ja tõttavad Raekojaplatsile. Seal ko-hatakse mässajaid. Koolipoisid nõuavad mäs-sajate laialimineku, kuid sellele vastatakse söi-muga. Ka katsutakse koolipoistelt püsse ära ve-bida. Ühelt möödaminejalt allohvitserilt võe-takse revolver ära. Mässajate väljendused võta-vad järjest hoogsama ja hädaohtlikuma ilme. Ainult kiire ja otsustav tegevus võib koolipoisse päästa äärmiselt täbarast seisukorrast. Seda taibatakse ja õige otsus on valitud — avatakse tuli. Mässajad satuvad kabuhirnu ja mõne mi-nuti jooksul on plats absoluutselt tühi, ainult ük-sikud mässajad jäävad haavatult lamama. Ülla-tuseks leiavad kooliõpilased tühjenenud platsilt hea hulga paarijala pikkuseid raudpulki, millised olid arvatavasti mässajate poolt löökrelvadena kaasa võetud.

26. detsembril likvideerivad „Narva poisid“ veelgi ühe pisikese mässukatse Raekoja platsil.

Tallinnas läheb poistel aeg igavaks. Jaanuari esimestel päevadel nad paluvad endid liinile saata, kuid seda ei võeta veel kuulda, sest neid on ka Tallinna kaitseks tarvis.

Narva kooliõpilased pealetungil.

15. jaanuaril jõuab neile siiski kätte igatsetud päev, millal algab sõit kodulinna poole. Kuid mitte raudteel, vaid mööda merd traaler „Olevi“ pardal. Nimelt on poisid määratud mere-dessant-pataljoni, milline läheb kodulinna vabastamist kiirendama.

17. jaanuaril jõutakse Udria randa. Öhtuks on dessandist maale saadetud „Narva poisid“, umbes 10—15 soomlast kahe ohvitseriga, viimaste hulgas on ka soome 2. komp. ülem. Suure laine-tuse tõttu ei saa sel päeval rohkem mehi maale saata.

18. jaanuari hommikuks maabub terve des-sant. Narva poisid lähevad ühes soomlaste 2. kom-paniga Narva-Jõesuu poole, kust pärast sama

päeva lõunat asuvad luurele Narva linna suunas. Neile järgneb soomlaste 2. kompani. Enne linna jõudmist kohtavad nad teel veel üht soomlaste kompanit, mis samuti läheb Narva poole. Selle kompaniga ühinetakse. Poisid asuvad ette piiluriteks, soomlased liiguvad kolonnis nende järele.

Kella 1700—1800 vahel jõutakse Sepa tänava kaudu Raekojaplatsile. Punastega ei ole veel olnud tõsisemaid kokkupõrkeid. Joobutakse õnnest, et kodulinn on röövikutest vabastatud. Soomlaste juht hindab olukorra hädaohtlikkust ja saadab mehed „Narva poiste“ juhtimisel, kes tunnevad linna nagu oma viit sõrme, tähtsamatele suundadele vähemate salkadena laiali ja annab neile vastavad ülesanded. Peagi kuulduv mitmelt poolt ägedat kuulipildujate ja pukside raginat — uulitsavõitlus on alanud. Lööming järgneb löömingule. Tähtsamad kokkupõrked on Turu tänaval, kino „Sketingi“ juures ja Hermanni kindluse vallutamisel. Viimases võetakse vangi üks rood punaseid. Puusilla juures saavad mitmed vaprad soomlased haavata.

Õo jooksul on linn punastest puhastatud. Sajad punaste surnukehad võidumärkidena on jäänud Peetri platsile ja Narva tänavatele.

Töö on tehtud. Narva poisid aga ruttavad vaatama päästetud omakseid. Nende nägudel peegeldub õnnejoovastus, nad on saanud suurele ja tähtsale tööle mõjuvalt kaasa aidata.

Üksikutes dokumentides vilksatab väheseid ja puudulikke märkmeid, et ka Viru maakonna valdade kaitseliitides, millised peaaegu kõik võtsid osa sõjategevusest, on osa olnud kooliõpilasi. Kui lugu nii, siis on Virumaalt umbes 120—150 koolipoissi kaitseliiduga ja väeosadega taandumise ja pealetungimise ajal võtnud osa lahingutest. Kui võrrelda seda arvu tol ajal rindel asunud meie kaitseliitide üldarvuga ja maakonna kooliõpilaste vanemate klasside õpilaste arvuga, siis omab ta kaaluva tähtsuse.

1919. a. mai kuul kästakse kooliõpilased koondata kooliõpilaste eriuksustesse. Neisse koondub suurem osa Virumaa õppureid, olles valmis uuteks vägitagedeks esimesel nõudmisel.

Virumaa kooliõpilaste tegevuses Vabaduse sõjas on palju selgusetuid kohti. Nende selgitamine on võimalik vaid ainult asjaosaliste lahkkel kaasabil. Sellepärast pöördungi väga lugupeetud asjaosaliste lugejate poole sellise palvega.

Tähtsamad valgustamist nõudvad küsimused on järgmised:

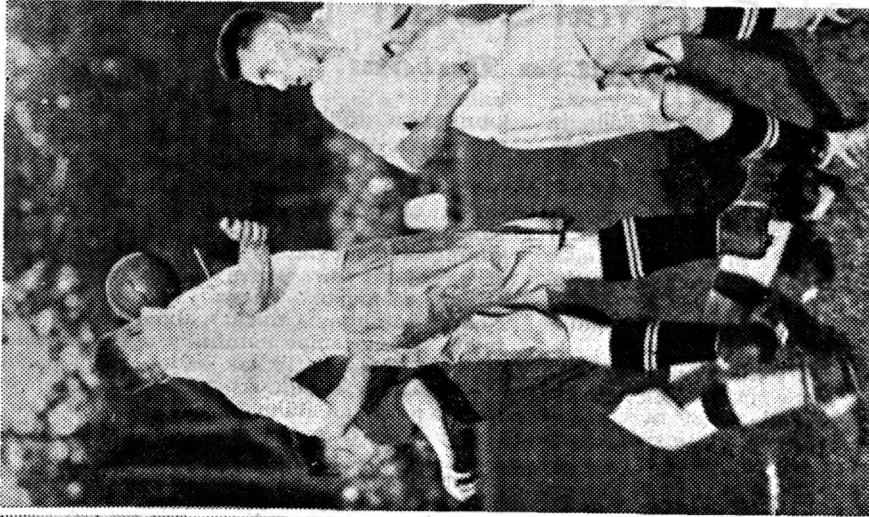
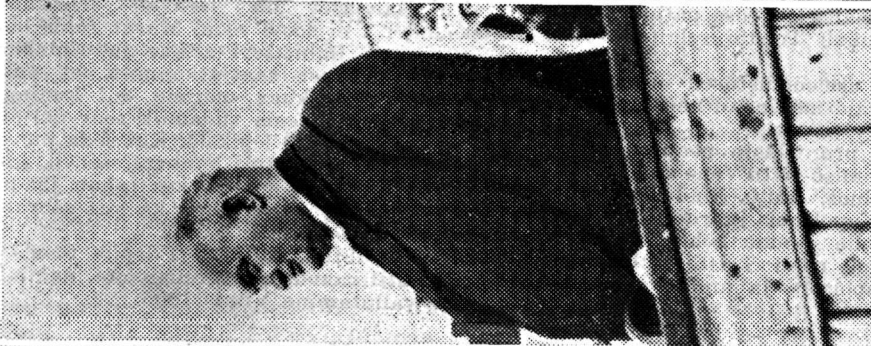
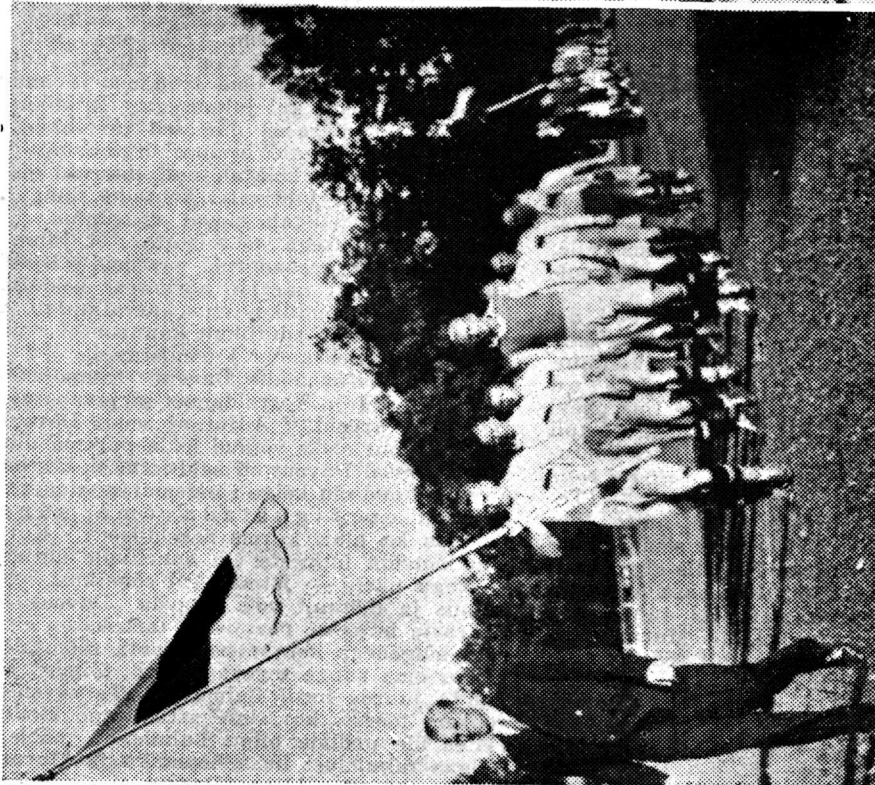
- 1) Kelle eestvõttel ja just millal loodi „Kolmeteistkümnelt“?
 - Kui palju koondus temasse liikmeid ja mõtteosalisi?
 - Milles väljendus seltsi tegevus, tema aktiivsus?
- 2) Kui palju oli kooliõpilasi Narva kaitseliidus 12.—28. novembrini?
 - Milles väljendus kaitseliidu, eriti aga kooliõpilaste tegevus selle aja jooksul?
 - Kas kooliõpilased olid koondatud erirühmadesse?
- 3) Kellele allusid kooliõpilased 28. novembri lahingu ajal?
 - Mitmes grupis, kus ja kuidas võeti osa sellest lahingust?
 - Kes olid gruppide juhid ja milles väljendus üksikasjalik lahingutegevus?

- 4) Kui palju õppureid tegelikult taandus Narvast koos 4. jalaväe polguga?
 - Milles väljendus nende sõjategevusest osavõtmine 4. jalaväe polgu juures?
 - Kellele nad otseselt allusid?
- 5) Mida tegid Narva õppurid 15. XII. 18. — 15. I. 19. Tallinnas?
 - Kuidas üksikasjaliselt teostus 18. detsembril rahutuse mahasurumine Raatuse platsil?
 - Milles väljendus 26. detsembri rahutuse mahasurumine?
- 6) Milles üksikasjaliselt väljendus õppurite tegevus Udriasi dessandi maalesaatmisest kuni Narva vallutamiseni?
 - dessandi maalesaatmisel?
 - ööbimisel?
 - tegevusel Udriasi N.-Jõesuuni?
 - tegevusel N.-Jõesuust Narvani?
 - linna sissetungimisel?
 - üksikute soomlaste gruppide tegevusel linnas uulitsavõitlustel jne.?
- 7) Kuhu jäid Narva õppurid pärast linna vallutamist ja kuidas teostus nende edaspidine osavõtt Vabadusesõjast?
- 8) Kui palju oli Virumaa (Narva ja Rakvere linnade) kooliõpilasi:
 - a) Tallinna kooliõpilaste pataljonis?
 - b) Rakvere tagavara pataljoni juures olevas kooliõpilaste roodus 1919. a. sügisest Vabadusesõja lõpuni?
 - c) Narva kooliõpilaste rühmas 1919. a. septembrist Vabadusesõja lõpuni?
 - Milles väljendus tegevus neis väeosades?
- 9) Milles väljendus Rakvere kooliõpilaste tegevus 11. novembrist kuni Vabadusesõja lõpuni?
 - Kas Viru kaitseliidu palgalises roodus ei olnud ka Rakvere kooliõpilasi?
 - Rood sõitis 35-mehelises koosseisus kapten Karingu juhatusel 27. novembri õhtul Rakverest Narva, kuhu jõudis 28. XI. kella 1200; kuuldavasti olevat olnud seal paarikümne mehe ümber Rakvere kooliõpilasi?
- 10) Kas ka Viru vabatahtlikkude roodus (rooduülem lipn. Lugenberg) ei olnud Virumaa kooliõpilasi.
 - Kui oli, siis kuidas olid nad organiseeritud ja milles väljendus nende sõjaline tegevus?
- 11) Ka Virumaa valdade kaitseliitides olevat olnud kohalikke kooliõpilasi?
 - Kas saab keegi lugupeetud lugejatest anda selle kohta mingisuguseid andmeid?
- 12) Kas on kellelgi säilinud tollest ajast mingisuguseid dokumente?
- 13) Kas on ülalkirjeldatud sündmustes ebatäpsusi, vahele jätmissi jne.?
- 14) Kas ei ole peale kirjelduses ja küsimustes puudutatud sündmuste veel mõningaid sündmusi, mis vääriksid erilist valgustamist?

Loodetava kaastöö eest ette tänades, palun väga lugupeetuid asjaosalisi korraldada kaastöö kirjutise lõpul antavate juhtnööride kohaselt.

(Järgneb.)

Eesti jalgpallis Balmi meister.

V a s a k u l : Võistlejate defilee (esipl. Eesti meeskond). K e s k e l : Härra Riigivanem K. Päts avab turniiri. P a r e m a l : Eesti p. k. E. Einmann palli tõrjumas.

Baltimikide Eesti-Läti-Leedu IV jalgpalliturniiri peeti Tallinnas 30. augustist kuni 1. septembrini s. a.

Turniir kujunes ootamata suursündmuseks. Võistlusi jälgis üle 15.000 pealtvaataja. Turniiri avas hra Riigivanem K. Päts.

Turniiri võitis suure ülekaaluga Eesti. Üksikmängude järele oli võistluste käik järgmine:

30. aug. s. a. Eesti-Leedu 2:0 (1:0) nurgalöögid 6:3.

31. aug. s. a. Läti-Leedu 1:0 (1:0), nurgalöögid 2:1.

1. sept. s. a. Eesti-Läti 3:1 (1:1), nurgalöögid 6:1.

Turniir andis Jalgpalliliidule sissetulekut 10.006 krooni 95 senti. Et Jalgpalliliit oli ma-

jandusliselt raskes seisukorras, siis edukas turniir võimaldas katta kõik kulud ja jätta isegi ülejääki.

Eriti heameelel tuleb märkida Jalgpalliliidu vastutulekut, kes võimaldas kaitsevõelastele, kogu turniiri vältel, võistlustele vaba sissepääsu.

L—ks.

Kaks marssali tüüpi

Murat ja Davout.

Leo Tolstoi romaan *Voina i Mir* (Sõda ja Rahu) rikkaliku sõjapsühholoogilise, sõjašanri, sõjamehe tüüpide jne. materjaliga on tänapäeval rikkalikuks allikaks, kust ammutavad näiteid, illustatsioone, paljud autorid, kes uurivad ja iseloomustavad meieaja sõda, võitlust, sõjameest.*) Kuigi Tolstoi lõpetas *Voina i Mir'i* kirjutamise möödunud sajandi seitsmenda kümne esimestel aastatel, on ta geenius näinud kaugele üle sajan-dite kõike seda, mis sõjas ja sõdurites jääb muut-matuks aegade kestusel.

Tolstoi ei peatu harilikult oma tüüpide kirjel-damisel kaua. Osava joone ja teisega märgib ta niivõrt tabavalt oma tegelase, et ta elavana ning omapärasena mõtleb ja teotseb teiste hulgas.

Kaks prantsuse marssalit, Neapli kuningas marssal Murat ja Auerstedti vürst ning Eekmühli prints marssal Davout on saanud suurema tähelepanu osaliseks teose paljude pea-tükkides, sest neil püüab Tolstoi selgitada juhi vastupidiseid tüüpe.

Tolstoi mõtted ja iseloomustused on huvita-vad. Toome allpool vaid mõningad neist romaani põhjal.**)

1812. aasta suvel prantslaste poolt Njemani jõe ootamatu forsseerimise tõttu Vene tsaar Alek-sander I, viibides Vilnos, saatis kindraladjutant Balmaševi kirjaga Napoleoni juurde, et saada selgitust Napoleoni selle sammu kohta. Kindral Balmašev oma käigul näeb Tolstoi silmadega Murat'i, Davout', Napoleoni ja annab geniaalse kirjelduse nähtust.

Marssal Murat.

Marssali iseloomustus algab: „Päike oli juba tõusnud taeva servale ja puistas rõõmsasti kiiri rõhelisele maale. Vaevalt olime välja jõudnud kõrhitagusele mäele, kui mäe jalalt paistis jõuk ratsanikke, mille ees süsimustal hiilgavais rak-meis ratsul paistis kõrget kasvu sõjamees, pea-kate sulgede lehvides, mustad lokid õlgadeni, pu-nane mantel üle õlgade, pikad koivad põlvedest murtud ette, nagu kombeks ratsutada prantslastel. See inimene galopeeris vastu Balmaševile, hiilates ja lehvides juuni päikese kiirtes oma sul-gede, kalliskivide ja kullast dressidega.“

Seda isikut esitati Balmaševile: „Le roi de Naples (Neapli kuningas). Murat iga oma šestiga tahtis rõhutada, et ta on Neapli kunin-gas, ja avaldada ühtlasi muret, et ta vaesed alamad peavad seal kauges Neaplis veetma päevi temata... Kuid selles ei ole süüdi tema, Neapli kuningas, vaid ta naisevend Napoleon, kes kohtu-misel Danzigis talle oli öelnud: „*J'ai fait roi pour régner à ma manière, mais pas à la votre.*“ (Teg-in Su kuningaks, et valitseks minu, mitte Sinu soovide kohaselt.) Need keiserlikud sõnad ei vi-hastanud Murati, vaid vastupidi: jälle algas talle rõõmus ja tuntud sõduritöö. Kui hästi turguta-tud, kuid veel mitteratsvunud traavel, tundes end rakmeis, mängleb aisade vahel, nii Murat, ehti-nud end võimalikult kirjult ja kallilt rõõmus ning enesega rahul, galopeeris Poola teid teadmata kuhu. Nähes Vene kindralit enese ees ta (Murat)

*) Näiteks — Charles Coste: *La Psychologie du Combat.*

**) *Voina i Mir.* II köide, 1. osa, lk. 15—18.

kuningliku tähtsusega viskas lainetavais lokes pea kukla ja vaatas küsivalt Balmaševit saatva prantsuse koloneli otsa. See püüdis väärikalt raporteerida, kuid ei suutnud öieti hääldada vene nime. „Bal-machève,“ aitas Neapli kuningas, et päästa koloneli raskustest. Ja siis otsustavalt kuninglikult armuliku šestiga Balmaševi poole: „*Charmé de faire votre connaissance, général.*“ (Väga rõõmustav teiega tutvuneda, kindral.) Neapli kuningas (Murat) algas temale esitatuga juttu. Kõne tempo muutus peagi rutuliseks, häältõusis. Majesteetlikkus kadus tähelepanematult ja muutus südamlikuks familäärsuseks: juteldes Murat pani käe Balmaševi õlale. „*Eh bien, général, tout est à la guerre à ce qu'il paraît*“ (Nagu näha, kindral, kaldub sõjaks), ütles Murat nagu kahetsedes, et on suursündmusi, mille kohta tal pole midagi kaasa rääkida.

Kui Balmašev oli veenvalt seletanud, et Aleksander I ei soovi sõda, Murat ronis hobuselt maha, võttis Balmaševi altkäe ja eemaldus aupaklikult ootavast saatjaskonnast, et vahetada Aleksandri saadikuga mõtteid kui kuningas ja sulane ühtlasi. Tema südamlik soov on, et keis-rid omavahel kokku lepiksid. Kui sõda puhkekski, siis mitte tema, Neapli kuningas, soovil, kinnitas Balmaševile alluva toonis, kes tahab jääda oma isanda vaenlase käsialusega ka siis sõbraks, kui härrased veriselt tilis.

See heatahtlik, rahulik ja leplik toon võimal-das Muratil saavutada vereta võite, nagu Donau sildade vallutamine Viinis 1805.

Marssal Davout.

Davout oli Napoleoni Araktšejev, mitte arg-püks Araktšejev, kuid samuti täppis, julm; inime-ne, kes ei osanud oma truudust ja andumust väljendada teisiti kui julmusega. Riiklikus meh-hanismis on säärased inimesed tarvilikud, nagu on tarvilikud hundid looduse organismis. Neid inimtüüpe leidub kõikjal, nad ilmuvad ja püsi-vad valitsemise juhtivatel kohtadel, kuigi nende sealviibimine paistab olevat ebasünnis. Ainult looduse tarvidusega on seletatav, et julm, viha-hoos isiklikult grenaderide vurrusid väljakiskuv, kuid ohu puhul närvide nõrkusest kokkulangev, harimatu, õuekondlikus elus kasvatamatu Arakt-šejev võis püsida rüütlikult kaunimeelse ja õrna iseloomuga Aleksander I teenistuses.

... Balmašev leidis Davout talupoja küünis istumas pütil ja korraldamas kirjavahestust: ta revideeris arveid. Adjutant seisis Davout kõr-val. Davout oleks võinud leida parema ulualuse, kuid marssal Davout oli neid inimesi, kes meelega asetavad end elu kõige süngemaisse oludesse vaid selleks, et õigustada oma süngust. Nad on ka alati kiireis askeldajad: „Kuis võib siin mõelda inimeste elu õnnelikule küljele, kui — nagu näete — istun pütil sõnnikust lehkavas küünis ja töotan,“ võis lugeda Davout näost. Sääraste inimeste peamiseks tarbeks on elurõõm-sate külgedega kohtumisel, visata rõõmsale elule näkku oma sünge tegevus. Nii toimis Davout kui ta juurde toodi Balmašev. Ta süvenes veel rohkem tõesse, kui sisse astus vene kindral ja, heites üle prillide pilgu Balmaševi näole, mis hiilgas rahulolust ilusa hommiku ja Murati sõb-raliku vastuvõtu tõttu. Davout ei tõusnud püsti,

ei liigutanudki end, vaid tõmbas näo veel rohkem krimpsu ja naeratas süngelt...

Balmašev, oletades, et Davout ei tea kellega tegemist, esiteles. Oodatud lahkuse asemel muutus Davout veel tooremaks. „Kus on teie pakett? Andke mulle, ma saadan selle keisrile.“ Balmašev teatas aupaklikult, et tema Imperaator on käskinud teda pakett anda üle Napoleonile isiklikult. „Teie keisri käske täidetakse teie armee, aga siin, rõhutas Davout, peate täitma mis teilt nõutakse. Ja et rohkem rõhutada Balmaševi olenevust toorest jõust, saatis oma adjutandi korrapidaja järele.“

Ei Murat'i, ega Davout tohi hinnata väljaspool toda olukorda ja ajavaimu, mil elasid ja teotsesid mõlemad asetamatud Napoleoni marssalid. Meie sajandil ja aastakümnel, mil juhi autoriteedi peamiseks aluseks on tunnustatud usaldus ja armastus juhi vastu, ja mil autoriteet koondab hulki — Murat kõigele ta kergetele vaatamata oleks vist suutnud rohkem olla hulkade juhiks kui asjalik kuid süngel Davout.

Ke.

Juriidilised küsimused.

1. Küsimus: Kas üleajateenija arvatakse maha toidurahalt juhul, kui ta on garnisoni arsti otsusel paigutatud erahaigemajja ravimisele, kusjuures üleajateenijal tuleb haigemaja kuludest 40% omal tasuda, — või tuleb temale haigemajas viibitud päevade eest toiduraha edasi maksta.

Vastus: Tuleb toiduraha edasi maksta. Kaitseministri käsukirja põhjal nr. 157 — 1930. a. puhkuse ja haiguse korral makstakse edasi üleajateenijale toiduraha täiel määral niikaua, kui temal on täielise või osalise palga saamise õigus. Kaitseministri käsukiri nr. 187 — 1930 a., mis seda korda muutis üleajateenija viibimise juhiks ravitsuseasutistes, tuleb sama aasta käsukirja nr. 297 põhjal lugeda maksusetaks.

2. Küsimus: Kas on õigus saada erakorraliste kulude katteks tasu poolekuu palga suuruses, kui ametiasutis on ümberpaigutatud ühest administratiiv piirkonnast teise (linnast — valda), ametiasutise personal aga ise ei ole ümberkolinud ühes ametiasutisega, sest teenistuse huvid seda ei nõua.

Vastus: Eitav. Riigiteenijate ametsoitude tasu seaduse (R. T. 119 — 1921.a.) § 7 järgi makstakse ümberpaigutatavaile tasu poole kuupalga suuruses erakorraliste kulude katteks, mis on ühenduses ümberpaigutamiselega. Seega kui ametiasutis on küll ümberpaigutatud, kuid ametnik oma elukohta tegelikult ei ole muutnud, ei ole temal eelpooltähendatud tasu saamise õigust.

3. Küsimus: Kas kaitseväe asutise määraliste-eraiasikute koosseisus ettenähtud riigiteenija — II järgu kirjutaja on alluvaks sama asutise üleajateenijale — I järgu kirjutajale, kui asutise tööjaotuse järgi need töötavad eriaoskonnas omal erialal.

Vastus: Eitav. Asjaolu, et ühe ja sama asutise teenijatest on üks kõrgema ja teine madalamapalgalisel ametikohal, ei loo nende vahel ülema ja alluva vahekorda, vaid selleks on vaja, et üks neist teenistuse korras oleks teisele teenijale ülemaks määratud, kellelt viimane (alluv) on kohustatud teenistusealalisi käskusid vastu võtma ja neid täitma. Alluvuse vahekorra loomiseks kahe teenija vahel on tarvilik, et ametikohad, millel nad teenivad, oleks ierarhilises vahekorras.

4. Küsimus: Kas üleajateenijal — kirjutajal, kellel on võrdne ametikoht sama asutises teeniva määralise riigiteenija — kirjutajaga, on viimase suhtes mõnesugused vanema õigused, ka juhul, kui neil mõlemil teenistuse aeg viimasel ametikohal on võrdne.

Vastus: Eitav. Sisemäärustikus §§ 70—73 ettenähtud vanema ja noorema vahekord on maksev ainult kaitseväelaste vahel.

5. Küsimus: a) Kas aktiivteenistuse ohvitseril, kes teenib kaitseliidus noorema instruktoriga kohal, on õigus nõuda ametsõitudel raudteel II klassi piletit ja platskaarti — nagu kaitseväes.

b) Kas on õigus järgi nõuda umbes üks aasta tagasi saamata jäänud sõidurahasid.

Vastus: a) Kaitseliidu uue põhikirja § 13 põhjal (R. T. 48 — 1931. a.) loetakse ohvitserid, kes teenivad Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud kaitseliidu koosseisus ohvitseridele ettenähtud kindlapalgalistel ametikohtadel, tegelikult kaitseväeteenistuses olevateks ja nende kohta maksavad kõik alalises kaitseväes teenivate ohvitseride kohta käivad seadused, seadlused ja korraldused, kui seaduses või seadluses eneses või Vabariigi Valitsuse eriootsusega ei ole tehtud erandit. Kaitseväes maksva korra järgi antakse ametsõidu puhul ohvitserile II

klassi kaitseväe sõidupilet, kusjuures Kaitseministeerium tasub Raudteevalitsusele ainult 50% täistariifi hinnast. Õiste sõitude puhul tasutakse platskaardi hind II klassi tariifi järgi neile ohvitseridele, kelle palk palganormide järgi on üle 120 krooni kuus. 120 krooni ja vähemalgalistele tasutakse õiste sõitude puhul platskaardi hind III kl. tariifi järgi (vaata Riigiteenijate ametsõitude tasu seaduse § 1 — R. T. 54 — 1927. a.). Kaitseliidus teenivate ohvitseride kohta nende ametsõitude puhul erandit ei ole tehtud.

b) Vene Sõjaväe Seadluste XIX raamatu § 8 põhjal rahuldatakse kaitseväelaste nõudmised saamata jäänud rahaliste tasude kohta ainult ühe aasta jooksul, arvates tasu saamise õiguse tekkimise päevast. Peale ühe aasta möödumist avaldatud nõudmised

loetakse aegunuks ja need jäävad rahuldamata.

6. Küsimus: Kas uue korra järgi arstiabiandmine haigemajas üleajateenijale teenistusekohuste täitmisel saadud vigastuse puhul sünnib täielikult riigi kulul või tuleb osa kulusid kanda üleajateenijal enesel.

Vastus: R. T. nr. 29 — 1931. a. avaldatud määruse valitsuseasutustes töötavate ametnikkude ja tööliste haiguse korral kindlustamise kohta § 4² p. 5 põhjal antakse riigi poolt tasuta arstiabi teenistusekohuste täitmisel või selle tagajärjel saadud haavade või vigastuste või nakkushaiguste vastu võitlemisel saadud haiguste puhul. R. T. nr. 31 — 1931. a. art. 213 avaldatud määruse põhjal tuleb seda korda käsitada ka kaitseväelaste kohta. —a—

Kaitseväe elu.

Pärnu uus riigikaitse õpetuse instruktor.

Suvel lahkus Pärnust kohalikkude- ja Vändra keskkoolide riigikaitse õpetuse instruktor reserv-lipnik A. Martinson. Vabanenud kohale kandideerisid 9. üksiku jalaväepataljoni ja Pärnu garnisoni kehalise kasvatuses instruktor noorem-leitnant Karl Parek ja reserv-lipnik Evald Sild, kes käesoleva aasta suvel lõpetasid Tartu ülikooli

arstiteaduskonna kehalise kasvatuses osakonna ja riigikaitse õpetuse instruktorite III kursuse.

Pärnu koolivalitsus valis ja haridusministeerium kinnitas sellele kohale reserv-lipnik Evald Silla. Samuti valiti reserv-lipnik Sild ka Vändra gümnaasiumi võimlemise õpetajaks. E—dt.

Sõjaväelisi teateid välisriigist.

HOLLAND.

Hollandi sõjapolitilisest olukorrast ja sõjalisest jõust.

Hollandi emamaa (Euroopa osa) pindala = 33.000 km², millel elab 14.000.000 inimest (1924. a. väljaantud „Petit Larousse Illustrée“ on märgitud Hollandis elanikke ainult 7.000.000; kuid sellesama entsüklopeedia järgi elab Eestis ainult 492.000 eestlast! K.). Hollandile kuulub Indias hulk saari (Java, Zeylon...) kogupinnaga ca 2 miljonit km² 52 miljoni elanikuga, millistest eurooplasi ainult 160.000. Möödunud juunis avati Batavias Hollandi asumaade Maapäev (Volksraad), mille esimene kord saadikute arvus ülekaal kuulub värviliste rahvuste esindajatele. Selles nähakse poliitilist suursündmust. „Deutsche Wehr“ nr. 35 (4. sept. s. a.). V. Paschen analüüsis Hollandi poliitilist olukorda, peatub ühtlasi tema sõjalistel jõududel, kui riigi võimu ja olemisolu alusel.

Indias on lipu all: 2 ristlejat à 7000 tonni, 4 destroyerit à 1250 t, 4 abilaeva, 12 allvee-

paati à 800 t, 2 allveemiinilaeva à 800 t, 108 hävitajat ja luurelennukit, 1 vana rannakaitse soomuslaev 5000 t, 2 destroyerit à 500 t jne. Laevastiku baasiks on Soerabaya, kus asub dokk.

Hollandi emamaa laevastikku kuulub 10 väikest allveepaati à 550 t, 2 allveemiinilaeva à 500 t, 1 allvee-emalaev, 15 hävitajat ja 45 luurelennukit.

Kui võrrelda merejõude, siis on emamaal alla kriipsutatud kaitse, kolooniates vastupidi.

Maajõudude organisatsioon, arv ja asetused on rajatud samadel põhimõtetel kui mereväeski: neutraliteedi kaitseks Euroopas peetakse lipu all alalisväge 20.000 meest, eeldusega seda sõja puhul reserveid abil arendada 348.000 meheli-seks armeeks.

Hollandi-Indias on kindral-kuberner koloniide kaitse eest vastutav. Vägede juhiks on kindral-leitnant, kes ühtlasi koloniide sõjadespartemangu ülem. Koloniaalväes teenib 1300 ohv. ja 37.000 meest (nendest 7000 valget). Peale selle on valged elanikud kohustatud teenima miilitsas, mille arv 1930. a. tõusis 14.500 meheni. Sõja-

väe kulud kannab Hollandi-India. 1931. a. sõjaväe eelarve tõusis 102,8 miljoni guldnani (ca 160 milj. krooni, või 16 miljardit senti. K.).

Olukorra selgituseks olgu tähendatud, et Holland valitseb kõneall olevaid asumaid (saari India arhipelaagias) juba ligikaudu 350 aastat, et need saared on loodusevarade poolest ülirikkad (suhkur, kautshuk, tee, kohvi, tubak jne.). 1926/1927 olid Hollandi-Indias kommunistlikud rahutused, kuid vaibusid valitsuse osaval teotsemisel. Praegune üldine majanduslik kriis annab end teravasti tunda Hollandi asumaade toodangu

realiseerimisel, sest pea kõik riigid kaitsevad kõrgete tollidega sisseveo vastu. Otsitakse väljapääsu. Värviliste rahvaste võit valimistel on majandusliku kriisi kajastusi.

Kui Hollandi emamaa, on praegu siiski jõukamaid riike Euroopas, siis ei tuleks seda panna niivõrt hollandlaste praeguse põlve töökuse ja hoole, vaid ajaloo kestusel kujunenud olukorra arvele, mille tõttu üle 50 miljoni värvilise inimese looduslikult rikkaimas maailmas osas aitab tõsta Hollandi emamaa kultuuri.

(„Deutsche Wehr“ nr. 35 — 4. sept. 1931.)
K.

Sõjakirjandust.

INGLISMAA.

The Army Quarterly.

Juuli 1931. a.

1. Toimetuselt. Muuseas avaldatakse arvamist julgeoleku ja desarmeerimise küsimuste kohta. Autor vaatab asjale pessimistlikult: sakslased — ükskõik missugusest poliitilisest erakonnast — siia maani nõuavad rahulepingute revideerimist, pariteeti relvastamise alal ja reparatsioonide kaotamist; poolakad on iga hinna eest valmis kaitsma oma praeguseid riigipiire kas või kogu maailma vastu; samasugune meeletolu on ka valitsevas Tšehhoslovakkias; prantslased ei taha kuidagi loobuda reparatsioonidest, praegu maksvatest rahulepingutest ja ei loe võimalikuks anda sakslastele ühesuguseid õigusi relvastamise alal; Briand'ile avaldatud umbusaldus ning Doumer'i valimine presidendiks näitab, et sel alal pole lähemas tulevikus oodata Prantsusmaal meelemuudatust; Genfi diskussioonid ei mõju kuigi rahustavalt... Lühidalt: meeletolu Euroopas on pinev, vast veelgi pinevam kui see oli Ruhri okupeerimise päevil. Selles õhkkonnas tuleva aasta veebruarikuul kokkukutsutav desarmeerimise konverents ei tööta palju head; vastuoksa: teravad vastuolud konverentsist osavõtjate riikide vahel võiksid siin veelgi süvenduda; asi võiks koguni lõppeda Saksamaa väljaastumisega Rahvasteliidust, mis kindlasti ei mõju soodustavalt rahu asjale Euroopas, ning Rahvasteliidu tegevusele. See kõrge asutis pole küll kaugeltki suutnud täita neid lootusi, mis temale pandi, kuid ta on suutnud siiski nii mõnedki tähtsad rahvastevahelised küsimused rahulikult lahendada ja seepärast esineb positiivse tegurina, mille olemasolu on õigustatud ning tarvilik.

2. Kol. R. Chonerix French. Sõjalavaastiku, maaväe ja õhujõudude tegevuse kokkukõlastamine operatsioonide läbiviimisel. Kapt. Bertrand Stewart'i 1931. a. auhinnaga kroonitud kirjatöö. Autor käsitleb teemat aluseks võttes inglise maailmariigi olusid.

3. Lembergi operatsioon: august-september, 1914. a. Kokkuvõte ja järeldusi raamatust: „Österreich-Hungarns Letzter Krieg, 1914—1918, vol. I, Viin 1929.—1930. a.“ Vihmasadas vahetpidamata igapäev; teed olid muutunud põhjatuteks mudalompideks kus siplesid ini-

mesed, hobused, suurtükid ja voorivankrid läbi-segi; pead norgu lastud, läbimärjad ja porised, kuid kannatlikult ning vaikset rühkisid jalamehed edasi; neile järgnesid ratsaväe jäänused, levitades vastikut lõhna ärähõõrutud ja mädanema läinud hobuste selgades; kolonnid ristlesid kolonnidega kiildudes rännakteil ning tekitades arvamata segadust. Juhid ning staabid töötasid ööd ja päevad vahetpidamata, et üldises segaduses korda luua ja distsipliini alal hoida. Nii toimus austerlaste taandumine Lembergi alt Sani jõe jõeale 1914. a. septembrikuus. 900.000 meest oli Galitsias lahingusse astunud kuid vaevalt $\frac{2}{3}$ neist pääsis tagasi üle Sani; $\frac{1}{3}$ oli hukkunud, haavatutena evakueeritud või vangil langenud. Ka venelaste seisukord polnud kadestamise väärt, kuid nad

Raamatud igalt teaduse alalt
eriti

Sõjateaduslist kirjandust

vene-, saksa-, inglise- ja prantsuse
keeles

soovitab suures valikus:

Kluge & Ströhm'i
raamatukauplus

Tallinn, Pikk t. 9, kõnetr. 429-46.

Tellimised, järelepärimised täidetakse viibimata.
Nimekirjad hinnata

olid siiski võitjad ning omasid tegevusevabaduse, kuigi nad seda ei oskanud täiel määral ära kasutada ning korraldust taanduvat vastast purustada. Kindr. Conrad vaatab asja peale siiski optimistlikumalt kui ta oma „Mälestustes“ (IV lk. 710) lausub: „Austria-Ungari armeed ei olnud löödud. Nad ainult käsutati taandumisele, et välja pääseda seisukorrast, kus neid oleks võidud lüüa kui lahing oleks jätkunud. Esimene lahing Krasniku juures ja teine Komarovi all olid võidetud; kolmas — Lemberg—Przemyslany ja neljas — Lemberg—Rava Russka juures kaotatud. Võib olla viies, kuues või mõni järgmine lahing oleks paremini õnnestunud ja otsuse toonud. Selleks ma tahtsingi saada manöövrivabadust, et nii kiiresti kui võimalik armeed uuesti lahinguvälismaale seada...“

4. Hoffman Nickerson. Ühendriikide rahvuslik strateegia. Autor ei karda, et elanikkude arvult väikesed ning nõrgad naaberriigid: Kaanada ja Mehhiko võiksid alata sõda Ühendriikidega; samuti ei pea ta võimalikuks, et seda teeks mõni L.-Ameerika või koguni ookeani tagustest riikidest, sest Ühendriikidel on tugev sõjalaevastik, mida vaenlane peaks ennem hävitama või paralüeerima — nii kui see sündis sakslastega Maailmasõjas — kui ta tahaks Ühendriikide rannik dessanti maale saata. See aga käiks vaenlasele kindlasti üle jõu, vähemalt praeguses olukorras, kus Ühendriikide laevastik on tugevamaid maailmas. Kuid Ühendriigid vajavad siiski ka tugevat maaväge: a) sisemise korra alalhoidmiseks ja võimalikkude mässude (kommunistlikkude) maha surumiseks; b) oma kodanikkude julgeoleku kaitseks naaberriikides; d) kaubanduslike huvide kaitseks väljaspool emamaad; e) interventsiooniks; sest — ütleb autor — „kui mitte-kommunistlikud elemendid välismaail peaksid meilt abi paluma, siis on võimalik, et meie ühineme Ristisõjaga kommunistide vastu.“ Nende ülesannete täitmiseks Ühendriigid vajavad võrdlemisi väikest kuid hästi õpetatud ja uuema aja tehniliste abinõudega varustatud maaväge, keda on hõlbus transporteerida üle mere ja temale varustust järgi vedada. Tööd selles suunas olevat juba alanud.

5. Brig.-kindr. C. D. Bruce. Kaartide segamine Hiinas. Teinud lühikese ülevaate viimaste aastate sündmustest Hiinas, arvab artikli autor, et siin pole niipea rahuaegi oodata. Põhjused: a) Hiina territoorium on liig suur ja geograafiliselt mitmekesine, et seda saaks valitseda ühest keskkohast, isegi siis mitte kui valitsemise aparaat oleks korraldatud modernaja nõuete kohaselt; b) raudteid on äärmiselt vähe ja rikkalikud veeteed pole leidnud otstarbekohast kasutamist; d) Hiinas on soodsaime pind kommunistlikkude ideede levitamiseks, mida venelased ka täiel määral kasutavad; e) majanduses, eriti aga rahanduses valitseb täieline segadus. Nende tähtsamate pahede kõrvaldamiseks polevat praegu mingisuguseid väljavaateid, seega ka lootust Hiina rahunemisele.

6. Kapt. F. A. S. Clarke. Administratsioon ja liikuvus. Mehhaniseeritud ja motoriseeritud lahingjõudude liikumise kiirus on teoreetiliselt küll kaunis suur, kuid see on välja arvestatud rahuaja oludes; sõjalaualukorras, tundmata maastikul on ta palju väiksem, eriti veel kui silmas pidada, et mehhan. ja motor. jõud on lahutamatu seotud oma

„vooriga“. Viimane on tavaliselt koostatud mitmesugust tüüpi, juhuslikkudest masinatest, kellele juhtidel pole tihti kogemusi sõidust kolonnis, rännakdistsipliinist, õhu- ning gaaiskaitsest jne., seega „voorid“ liikumisvõime on väikene. Neid kaalutlusi aluseks võttes, otsib autor teid, kuidas sõjas otstarbekohasemalt varustada mehhan. ja motor. lahingüksusi, ilma et sealjuures saaks paralüeeritud nende tähtsam lahingomadusi — liikumise kiirus. Küsimust valgustatakse Inglise olude kohaselt.

7. Major R. L. Sherbrooke. Regulaararmee rekruteerimine. Küsimust käsitletakse Inglise olude kohaselt.

8. Marssal Foch'i mälestused („Mémoires pour servir à l'histoire de la guerre de 1914—1918.“). Artikli autorit ei rahulda „mälestused“, sest et nad on katkelised ja lähevad vaikides mööda 1915., 1916. ja 1917. a.a. sündmustest; missuguse ajajärgu kohta ühe teise isiku poolt on toodud lühikene kuid ebataäppis kokkuvõte. Nii siis polevat marssal oma seisukohta avaldanud sarnaste tähtsate sündmuste kohta, kui seda olid näiteks ebaõnnestunud Artois'i lahing 1915. a., koostöötamine inglastega 1916. a. ja tema määramine staabiülemaks 1917. a. „Mälestused“ ei heitvat uut valgust sõjasündmustele ja neid võivat vaadelda kui harilikku sõjaajalugu, mille koostamisel polevat isegi arvestatud vastaselt antud sündmuste kirjeldusi; kuskil ei esine marssali isik, väljaarvatud mõned visiidid teiste kõrgemate juhtide juure ühes edasiandmisega, mis seal kõneldi; polevat sõnagi öeldud kuidas kindr. Weygand määrati staabiülemaks ja mis ülesandeid ta täitis. Esimene „Mälestuste“ osa, mis käsitleb 1914. a. sündmusi, olevat väga puudulik, paistvat nagu oleks marssal palju ära

1 URANIA

anoodpatarei

peab vastu niisama kaua, kui
2 välismaa anoodpatareid.

2 URANIA

anoodpatareid

maksavad niisama palju, kui
1 välismaa anoodpatarei!

unustanud ja näeb sõja esimese aasta sündmusi roosilistes värvides, uskudes, et käsud, mis ta tol ajal andis, ka alati täpsat täitmist leidsid. Teine osa, 1918. a. kohta olevat siiski väärtuslikum, kuid kaugeltki mitte — nagu eelpool tähendatud — rahuldav.

9. A. Stanley. Gillespie of vellore. Selle tuntud (inglise) väejuhi elulookirjeldus.

10. Juhtimise alalt. Ühe India brigadiülema kõne oma ohvitseridele nooremate juhtide (rühma- ja kompaniülemate) ülesannete ja tegevuse kohta vastavate lahingeeskirjade alusel. Kindral soovitab: a) lugeda suurte väejuhtide elulookirjeldusi, eriti aga Napoleoni oma, sest „kunagi pole ühelgi olnud sarnast suurt isiklikku mõju oma meestele kui oli tema“; b) uurides hoolikalt eeskirju, õppida hästi ning põhjalikult tundma oma ametit, püüda mõistlikult ellu viia eeskirjade põhilauseid („great principles“) arvestades olukorda milles seda tuleb teha; see kasvatab usku endasse ja aitab võita alluvate usaldust; d) püüda võita oma meeste „sotsiaalne usaldus“ („social confidence“), sõbralikkudel vestlustel teenistusest vabal ajal ühelt ja teiselt järele pärida kus ta elab, kas on abielus, kui palju lapsi, kas vanemad elus ja kuidas nende tervis jne., sest sõdur hakkab lugu pidama ülemast, kes on huvitatud tema isiklikust elust ja heaolust; e) hoiduda foveritismusest, kohelda kõiki üheväärsena, vaatamata vaimuannetele, teadmistele ning oskustele, osavusele ja välimusele; võimalust mööda võtta osa meeste mängudest, kuna see loob sõbralikuma vahekorra juhtide ja alluvate vahel; g) hoolitseda meeste elumugavuse eest kasarmus ja jälgida, et nad saaksid kätte kõik, mis neile määratud vastavate seadustega; välioludes hoolitseda sõdurite söögi eest ja mitte istuda lauda enne kui mehed on seda teinud; h) kui mõni meestest on haigemajas haige, peab teda vaatama minema ja tarbekorral kirjutama tema omastele; i) kõnelustes alluvate juuresolekul tuleb olla väga ettevaatlik väljendustes, sest alluvad harilikult panevad väga teraselt tähele, mis ütlevad ülemad; kiitus mõjub alati tiivustavalt ja laitus meeleolu langevalt. Lõpuks arvab kindral, et kui nooremad juhid need lihtsad näpunäited arvesse võtavad, siis nad mitte ainult ei saa ülemateks ning juhtideks, kelledest alluvad lugu peavad ja keda nad täielikult usaldavad, vaid nad kasvatavad sellega ka iseennast.

11. „Jevan Singh“. Väljavaateid India sõjaväe indianiseerimise alal. Autor suhtub küsimusse skeptiliselt. Põhjus: iseloomujooned ja teravad vastuolud üksikute rahvuste ning kastide vahel Indias. Indialeane on iseloomult laisk, pikaldane ja nõrk; tal puudub ettevõtlikkus, algatusevõime, ta ei armasta sporti ning sellega ühenduses olevat riskerimist. Lühidalt: ta pole loodud sõduriks, seda enam juhiks, kes oma alluvaid mõistab õpetada ja neid lahingusse viia; raske olewat ettekujutada lahinguvõimelist pataljoni ohvitseride-indialaste juhatusel, eriti veel kui selle kaader on kujundatud mitmesugustesse rahvustesse, usulahkudesse ja kastidesse kuuluvatest isikutest. Sikh ei unusta kunagi, et ta vabastas ennast muhamedi usku Mogulist omal jõul ja kihutas afgaanlased Kashmirist ja Peshaverist välja, tagasi oma mägedesse; muhameed-

lane vaatas Sikhile ja indule kui uskmatule ning roojasele koerale; Rajputs'i ja Brahmini kõrgemad kastid omakord kohtlevad sikhisid kui kõlvatuid ja seltskonnast väljaheidetuid inimesi. Võimatu olewat neid ühendada vaesade kaupa ühiseks sõbralikuks ohvitseride pereks mõne pärismaalasest väeosalema juhatusel, kes kindlasti ei suudaks pidada erapooletust ja hakkaks hoidma oma usuvendade poole. Ainult võõrastel — inglise ohvitseridel jätkuvat autoriteeti selle kirju massi vaos hoidmiseks. Väeosade moodustamine rahvuste ja usutunnistuste järgi võiks esile kutsuda koguni veriseid omavahelisi võitlusi. Autor teeb ettepaneku koondata India poisid erilistesse koolidesse, neid eraldades koduse õhkikonna lövendavast ja naisestuvast mõjust ja siin neid kasvatada kehaliselt ja vaimliselt erapooletu inglise järelevalve all. Siit võrsuksid siis kaadrid India armee jaoks.

12. Coulson Kernahak. Üks looduse kapriis mis mõjutab sõjaasjandust. Huvitavaid mõtisklusi loodusest.

13. Kol. G. R. Cordington. Diktaphon õppevõhndina. Diktaphoni hankimise võimalustest ja kasutamist õppetööl.

14. Kapt. H. Bullock. Shuja shahi relvastatud jõud. Ajalooline tagasivaade.

15. G. K. Puhkustalvel. Selle asemel, et sõita välismaile, mis nõuab suuri rahalisi võimalusi, autor teeb ettepaneku puhkuse ajaks minna Shotimaale — jahile ja kalu püüdma. Reisi kavad.

16. Bibliograafia.

K. K.

BELGIA.

Bulletin Belge des Sciences Militaires.

August 1931. a.

1. Kol. Michem. Belgia kaitseüsteem. Kokkuvõte parlamendi annaalistest, kaitseüsteemi uurimise komisjoni tööst, 1928. a. segakomisjoni aruannetest ja ajakirjadest. — Artiklil on järg.

2. Lahingmasinate kasutamisest vasturünnakul. Üksikasjalikult läbitöötatud taktikaline ülesanne ühes lahendusega, kus antakse näpunäiteid mitmesugustele juhtidele ülalt alla kuni kompaniülemani juure arvatud, kuidas tuleb teha korraldusi ja anda käskusid vasturünnaku ettevalmistamisel ja selle läbiviimisel lahingmasinate abil.

3. Kapt.-major de Smedt. 76 mortiiri tarvitamisest. Taktikalisi ülesandeid ühes detailiselt läbitöötatud lahendusega.

4. Kapt.-major Leseul. Mõtteid võimete katsetamise kohta jalaväes enne määramist allüksustesse ja erialadele. Artiklil on järg.

5. Sõjabibliograafiline ülevaade.

K. K.

Sidol parim
puhastusaine
metallile ja klaasile

Valmistaja: A.-S. Sidol & Co, Tallinn.

SAKSAMAA.

Deutsche Wehr nr. 35 — 4. sept. 1931.

„Doktorid-ohvitserid“. Vöetakse seisukoht „Militär-Wochenblatt'is“ päevakorras oleva väieluse puhul teemal: on's juhtimisastmetel teaduslikkude kraadidega („doktorid-ohvitserid“) ohvitserid eelistatavamad normaalse ettevalmistusega ohvitseridest? Ühed on kõrgema haridusega ohvitseride (igasuguste „diplomeeritute“) eelistamise suhtes eitaval seisukohal. Nad tsiteerivad oma seisundi õigustamiseks Saksa vana armee löökmõtet: „Ohvitseridele ja juhtidele üldse on otsustamisvõime tähtsam kui teadmised, teovõime väärtuslikum kui kasvatus. Ohvitser olgu teoinimene!“ Teised, ohvitserkonna kõrgema haridusliku taseme pooldajad, väidavad: „...Tuleb tunnustada, et keiserliku armee ohvitserkonna mass oli ühekülgsest ettevalmistatud, ja et ühekülgus olenes puudulikkusest haridusest“.

Kõne all oleva artikli autor (George Soldan), pooldades ohvitserkonna kõrget ja mitmekesist hariduslikku ettevalmistust, soovib unustada minevikku, sest olukord on teissugune. Praeguse aja ohvitser peab esikorras võitma alluvate usalduse ja lugupidamise. Selleks aitavad kaasa teadmised. Miks ei võivat haritud inimene olla tahte- ja teoinimene? Ta olevatki seda enam kui harimata, sest hariduse omandamine nõuab juba ise suurt tahte avaldamist ja enesedistsipliini. Autor pooldab ohvitseride kõrget hariduslikku tasapinda ja suhtub jaatavalt „doktor-ohvitseride“ tüübi levinemisse sõjaväes.

Õhuanõõvrid ja Saksamaa. Märkmeid Itaalias ja Prantsusmaal augustis ja septembris peetud õhuanõõvritest. Saksamaa kaitsetusest õhuvaenlase vastu.

Major dr. K. Hesse: Sõdurite külast. Maaga varustamise küsimus, koos töötute kriisi ja riigikaitse küsimusega.

Major v. Faber: Motoriseeritud üksusi prantsuse 5. ratsadiviisis Lothringi suurtel manöövritel 3.—10. sept. 1930. Manöövrite kogemustel ennustatakse ratsaväele hiilgavat tulevikku. Taktikaline võit märgitakse ka tulevikus löögiga. Tugeva löögi annab ratsavägi. Ratsaväge võivat viia löögini ja toetada löögi edu motoriseeritud üksuste tule abil. Seepärast motoriseeritud üksusi tulevat orgaaniliselt siduda ratsaväega, mitte aeglase jalaväega! Zietheni aegsed ratsaväe hiilgeajad olevat tulevikusõja iseäraldusi.

Rida lühemaid artikleid ja märkmeid.

K.

Militär-Wochenblatt nr. 8 — 25. VIII 1931.

Jalaväe kindral v. Kuhlilt pidulik tervitus „Militär-Wochenblatt'ile“ peatoimetajale kindralleitnant v. Altrock'ile tema 70-daks sünnipäevaks.

Kindralleitn. v. Altrock: Kaitsekeeld — kaitsetus! Auväärt juubilar kolme leheküljelises artiklis ajaloo alusel „selgitab“, kui ülekohtused naabrite vastu on olnud prantslased ajaloo kestusel, ja nüüd on Versailles'i

rahulepinguga Saksamaa jäetud selliste vastu kaitseta!...

„Doktor - ohvitseridest“. Pikemat aega kestnud väielus teemal — kas on soovitatav ohvitseridel omandada väljaspooldsõjaväelist kõrgemat haridust. Käesoleva artikli autori arvates kõrgem mittesõjaline haridus ei ole ohvitseridele kahjulik. Kuid hinnata ohvitseri tulevat mitte nende tsiviil kraadide, nende „doktori“ ja „dipl. ing.“ jne. järgi, vaid nende taktikaliste võimete, nende juhi omaduste kohaselt. Tulevat hoiduda diploomidega „praalimisest“, et ei tekiks ohvitserkonnas lõhet.

Kindralfeldmarssal krahv Gneisenau. Tema 100-da surmapäeva puhul lühike ülevaade elust ja tööst. Gneisenau oli Blücher'i staabiülema, tema nimi on seotud Sileesia-armee võidurikka tegevusega 1813; teda tulevat tunnustada Preisi kindralstaabi loojaks.

Staabiteenistuse kapten Ritter: Operatiivsest õhuluurest ja kaugeluurelennuk.

Meelekindlus ootamatuil sündmusil. Näide Maailmasõjast, nov. 1917. a. Patrullide tegevus järelvääs Ailette'i jõel (Läänerindel). Eriti kasulik noorele põlvele olevat tuua negatiivseid näiteid möödu-

PABERROSSID ♦
PALM
25 TK — 15 SNT.

KAVALER
25 TK — 15 SNT.
● A/s „REGINA“

nud sõdadest, sest negatiivsest näitest õpivad rohkem kui positiivsest.

Kol. Blümner: Tehnika ülevaade.

Kindral-leitn. Fleck: Välismaade ajakirjandus desarmeerimisest.

Vene sõjadokumentide avaldamisest. Sõjadokumentide I köite (1914. a.) tõlkimise puhul Saksa keelde. Maailmasõja tekkimises tulevat dokumentide põhjal süüdistada Venet.

Militär-Wochenblatt nr. 9 — 4. sept. 1931.

Prantsusmaa „desarmeerimisest“. Autor püüab väita, et Prantsusmaa desarmeerimist tulevat võtta hanejalgades.

Vaateid F. u. G. luuretkäsitavate paragraafide ümbertöötamisest. (Major von Faber du Faur). Tuuakse paragraafe, mis vajavad muutmist.

Maastik sõjategevuse elemendina.

Prantsuse ratsaväe uue eeskirja puhul.

Korvetkapten Bulitz: Õhuristleja „Akron“. Heliumiga täidetud Ameerika suur õhulaev „Akron“ olevat ehitatud Zeppelin-Konzern'iga lähedases ühenduses töötava Good-year Tire ja Rubber Corporation'i poolt.

Ametlikud andmed „Akroni“ kohta: Maht 184.000 m³ (Zeppelinil ainult 105.000 m³); pikkus 239 m, kõrgus 44,6 m, läbimõõt 40,5 m. Üldkuju — pirnitaoline (mitte sigaritaoline, nagu Zeppelinil), 36 sooneline; jõuallikatena kaheksa 560 h. j. Maybach'i õhulaevamootorit, mis asuvad heliumi plahvatusesele mitte alluvuse tõttu palli sees. Suurim kiirus „Akronil“ tõuseb 134 km/t, tegevusraadius 17.000 kilomeetrit. Seega „Akron“ võib ületada Atlandi ookeani, mille laius 4000—8000 kilomeetrit, edasi-tagasi ilma maandumata. Relvadeks olevat „Akronil“ 16 rasket kuulipildujat (kaliiber 12,7 mm, padruni kaal 52 g, laskekaugus 1400 m, tulekiirus 500 lasku minutis). „Akron“ maksvat ca 20 miljonit krooni.

Gaasikaitsest ja valmisolekust selleks (kapten M. Braun). Katseid yperiidiga. Yperiidihavad käel; yperiidikindel ülikond (pildid).

Reichsheeri elust. Vabatahtlikkude vastuvõtust, sest 1931—1933 jooksul uuendatakse Saksa sõjavägi (Reichsheer) pärast 12-aastast teenistust. Kuis korraldada katseid kandidaatidele, selleks antakse juhiseid.

Sõjaväelisi teateid.

Sõjakirjandust.

Mitmesugust.

K.

Bibliograafia.

C. E. Callwell — Journal du Marechal Sir Henry Wilson (Marssal Henry Wilson'i pävaraamat). Paris, Payot, 1929. 544 lk. Hind 8 kr. (Kv. st. raamatukogu nr. 19776.)

Väljaandja poolt koostatud marssal Wilson'i pävaraamat annab selge ja kujuka pildi Wilsoni iseloomust, tema tahtest ja tegevusest nii rahu kui sõja ajal. Marssal Wilson oli üks tõsisemaid Saksamaa vastaseid ja suurel määral tuleb lugeda tema teeneks Inglismaa osavõttu Maailmasõjast. Samuti valmistas Wilson ette ning kokkukõlastas ühise sõjaplaani prantslastega sakslaste vastu. Kasutades oma häid suhteid ning tutvusi prantsuse kindralite ja poliitikutega, oskas ta alati lahendada ja tasakaalustada tekkinud vastuolusid prantslaste ja inglaste vahel, milles teda suurel määral avitas mitte ainult tema diplomaatiline oskus, vaid ka tema operatiivsed võimed. Marssal Wilsoni loevad sakslased oma suurimaks vaenlaseks. Teos annab selge pildi sellest, millised suured vastuolud on tihti valitsemas strateegia ja politika vahel.

Dr. Magnus Hirschfeld — Maailmasõja kõlbluse ajalugu (Sittengeschichte des Weltkrieges) I, II, III köide. 414, 445 ja 40 lk. Hind 49 kr. Leipzig, Schneider ja Co. 1930/1931. (Kv. st. raamatukogu nr. nr. 19746, 19747 ja nr. K 516).

Kaksteistkümmend aastat, mis on möödunud suurest maailma rahvaste võitlusest 1914—1918 — on mananud esile suured ja põhjalikud muudatused. Väärtused ja tõekspidamised, mis tuhandeaastase traditsiooni alusel olid kindlustatud, varisesid sõjast mõjutatud miljööde ühe ööga kokku, andes teed uutele väärtustele ja tõekspidamistele mitte ainult üldteaduste, vaid ka seksuaaleetika alal. Iga sõda toob kaasa suuri vapustusi rahvaste kultuurel, moraalil, samuti ja iseäranis tema seksuaalelus. Igasugused pahad inimese hingeelus, moraalne lodevus, seksuaaleetika langus, mis meile pärastsõja-aegses ühis-

konnas paistavad silma, — on 1914—1918. a. suure võitluse pärandusena suuremalt osalt saanud oma alguse Maailmasõjast ja kantud edasi kuni meie ajani, olles isegi suurel määral poogitud külge meie noorsoole.

Ajaloolised eriteosed ja väejuhtide mälestused ei suuda nii suure selgusega näidata Maailmasõja, — inimkonna suurima katastroofi palet, kui seda teeb Hirschfeld oma teoses, andes kujuka pildi, kõige aegade suurima katastroofi pildi, nii seksuaalelu alal üldiselt kui eriti sõdurite seksuaalelu alal. Maailmasõja hirmuäratav panoptikum avastab meile inimese isiku tema sügavamas languses, näidates tema hingelist piina ja vaevu. Hirschfeld ei varja oma teoses midagi, olles kõrgemal ja vaba kõigist eelarvamistest ja tundelikkusest. Siin näidatakse inimese sisemist mina, tema hinge, millelt kate on võetud. Siin kõnelevad puhtad faktid. Koostades seda suurt teost, Hirschfeld on võtnud sellele mottoks: „Ainult puhas tõde viib tõelisele puhtusele.“ (Nur reine Wahrheit führt zur wahren Reinheit).

Teose rikkalik pildimaterjal on koostatud seksuaalteaduse instituudi poolt Berliinis, kelle käsitusse suurem osa reproduktsioonest ja ülevõtetest on antud kõigi sõjast osavõtnud rahvaste poolt.

Teose esimene köide sisaldab järgmised peatükid:

Valmistaja: A.-S. Sidol & Co., Tallinn.

1. Ennesõjaaegne erootika.
2. Sõja puhkemine.
3. Naised.
4. Mehed.
5. Seksuaalsed vaheastmed.
6. Sõjaaegsed lõbumajad.
7. Etappide prostitutsioon.

Teose 2. köide:

1. Sõjavangide suguelu.
2. Erootika salaluues.
3. Sõjaline drill ja toorus.
4. Erootiline halastamatus Maailmasõjas.
5. Erootika kokkuvarisemas.
6. Uus seksuaalmoraal N. Venes.
7. Sugu- ja lõbuelu pärast sõda.

Kolmas köide toob esile osa pilte, mis oma iseloomu poolest ei võidud avaldada esimeses kahes köites ja on määratud peamiselt uurijatele ja bibliofiilidele.

K. Kr.

„Europäische Gespräche“ nr. 7/8 — juuli-august 1931.

1) **Dr. Mendelsohn-Bartholdy** — Ühtlane õigus kõigile (Gleiches Recht für Alle). Artikkel käsitleb rahvusvahelisi suhteid ja vähemusrahvuste küsimust riikide koostöös.

2) **Dr. Schnee** — Saksamaa osa Euroopa koloniaalülesannetes. (Deutschlands Anteil an den kolonialen Aufgaben Europas).

Kaotades Maailmasõja, kaotas Saksamaa Versailles rahulepingu põhjal oma asumaad. Praegune Saksa riik oma maa-alalt ja tööstusest ei suuda pidada ülal Saksa rahvast. Iga aasta tuleb Saksamaale vedada suurel arvul sisse toores- ja tööstusaineid, mis tingib omakord suurema summa Saksa raha väljavedu välisvalutama näol. Võttes arvesse Saksamaa rasket seisukorda ja et saavutada püsivat üldist rahu, tuleks autori arvates võimaldada Saksamaale võtta koos teiste riikidega osa koloniaalküsimuste lahendamisest ja anda Saksamaale tagasi osa tema asumaid.

3) **William Rappard**. — Rahvasteliidu kohustused tulevikus (Die Zukunftspflichten des Völkerbundes). Autori arvates seisaks Rahvasteliidu peatulesanded tulevikus selles, et korraldada riikide vahelisi suhteid niimoodi, et igale sõjale vaadataks tulevikus kui kuriteole ja et maailma avalik arvamine mõistaks hukka sõda, nagu mõistetakse tänapäev hukka üksiku isiku roima.

4) **David Davies, London**. — Rahvusvaheline politsei võim (Eine internationale Politseimacht). Tüliküsimuste lahendamiseks riikide vahel, ühe riigi tungides teisele sõjalise jõuga peale, puudub Rahvasteliidul reaalne jõud. Sellepärast tuleks autori arvates määrata Rahvasteliidu käsutusse iga liidusoleva riigi poolt teatud arv sõjalisi jõude, mis siis moodustaksid kokku rahvusvahelise politsei, nii et Rahvasteliit võiks sundida riiki, kes ei taha liidu otsustele alluda, sõjalise jõu abil.

- 5) Dokumendid Hoover'i moratooriumi kohta.
- 6) Bibliograafia.

Die Auslese Nr. 8 — august 1931.

1) **Dr. Friedrich Fuchs**. — Hispaania vabariik. Ajalooline ja poliitiline ülevaade.

2) **Diego Canatalupo**. — Türgimaa täna ja homme (Die Türkei von heute und morgen). — Kokkuvõte Türgimaa majandusliku ja poliitilise

seisukorra üle olevikus ja selle tuleviku välja-vaateid.

3) **Prof. H. J. Laski**. — Kommunism kui suurvõim (Der Kommunismus als Weltmacht). Artikkel käsitleb kommunismi ideede levimise võimalusi Inglismaal, esitades kommunistide strateegia tugevaid ja nõrku külgi üleilmlise revolutsiooni levitamisel.

4) **Dr. V. Martin**. — Saksa-Austria tolliunion (Die deutschösterreichische Zollunion). Artiklis tuuakse ette majanduslikud ja poliitilised põhjused Saksa-Austria tolliunioni sõlmimiseks.

5) **Sir E. J. Benn**. — Majanduslik revolutsioon (Der wirtschaftliche Revolution). Põhjusti ja väljaateid majanduslike revolutsiooni tekkimiseks Inglismaal.

6) **Emile Vandervilde**. — Sotsialismi tulevik (Die Zukunft des Sozialismus). Väljavaateid sotsialismi arenemiseks tulevikus.

7) **John Cunther**. — Rumeenia. — Poliitiline ja majandusline ülevaade Rumeenia praeguse aja seisukorrast.

8) **Sir Charles Petrie**. — Ons monarhismil tulevikku? (Hat die Monarchie eine Zukunft?) Autor esitab põhjused, millised monarhistlikke valitsusi on sundinud varisema kokku, missugune peaks monarh olema, et ta võiks valitseda ja missugused väljavaated on monarhismiks tulevikus.

K. Kr.

Mööbliäri

M. Kirschner & K-o

Lai tän. 7, Tallinnas.

Suures valikus moodsaid valmismööbleid, üksikult ja tubadeviisi.

Klubi- ja poolpehme mööbel.

Töö headuse eest täielik vastutus.

Soodsad maksutingimused.

Austusega omanik.

PERLOFF
CEYLONI
TEE
No 9
PEENAROOMILINE
JA MAITSEV

Sport.

Eesti-Soome 1:1.

30. augustil s. a. peeti Viiburis VI Eesti-Soome kaitsevägede vahelist jalgpalli maavõistlust. Meie jalgpallimeeskond sõitis Tallinnast Helsingi juba 28. aug. s. a. kell 1400 a.-l. Ariadnel. Peale paaritunnilist Helsingis peatamist jätkati matka raudteel Viiburisse. Et samal ajal — s. o. 29.—30. aug. s. a. peeti Viiburis ka Soome kaitseväge üleriiklikke spordivõistlusi, siis oli võimalus meie jalgpallimeeskonnal neid jälgida.

Kaitsevägevaheline jalgpallivõistlus peeti spordivõistluste viimasel päeval lõppnumbrina. Esimesel poolajal saavutasid soomlased värava, missuguse tagajärjega mindi poolajale. Teisel poolajal oli märgata Eesti ülekaalu. Ltn. Kull saab ilusa söödu, mille ka terava löögiga soomlaste võrku saadab ja seega saavutab seisu 1:1. Edasi areneb mäng vahelduva õnnega, kusjuures ei puudu võimalusi võiduvärava märkimiseks. Võiduväravat siiski keegi enam ei saavuta ja võistlus lõpeb viigiga 1:1. Eesti kaitseväge värve VI maavõistlusel kaitsesid: rms Aspe — Pioneerpat.; rms Paimets — Pioneerpat., rms Peterson — Lennubaas, ltn. Kull — Ratsarüg., rms Kaljo — Pioneerpat., rms Haanberg — Pioneerpat., noor Kipper — Pioneerpat., rms Vinkelberg — Skoutspat., rms Kuuskler — Pioneerpat., rms Idlane — Pioneerpat., ltn. Brenner — Lennuväe div. 2, reserv. kpr. Lõune ja rms Erna — Sidepat.

Kokkuvõetult on kuus maavõistlust lõppenud järgmiselt:

- 1926. a. Eesti-Soome 5:1 Tallinnas.
- 1927. a. Eesti-Soome 3:1 Viiburis.
- 1928. a. Eesti-Soome 4:1 Tallinnas.
- 1929. a. Eesti-Soome 0:3 Turus.
- 1930. a. Eesti-Soome 1:0 Tallinnas.
- 1931. a. Eesti-Soome 1:1 Viiburis.

Seega oleme võitnud maavõistlusi 3, kaotanud 1 ja viigistanud 1. Väravate vahetõrjad 14:7 Eesti kasuks.

Sport Tallinna garnisonis.

Pesapall.

10. skp. lõppesid garnisoni spordikomisjoni poolt korraldatud garnisoni väeosadevahelised pesapallivõistlused. Võistlustest võttis osa 7 väeosa. Võistlused peeti s. s. Kalevi väljal üheminutilise süsteemis.

Võistlustel tulid kohtadele:

1. Pioneerpat. meeskond;
2. Lennuväe divisjon nr. 3 meeskond.

Garnisoni spordikomisjoni poolt anti võitjale meeskonnale üle ränd- ja individuaalauhindad.

Tennis.

11. skp. lõppesid garnisoni ohvitseride-kogudevahelised tennisvõistlused. Võistlused peeti lennuväe tennisväljal Kadriorus. A ja B klassis ning paarismängus, üheminutilise süsteemis. Võistlustest võttis osa 14 ohvitseri.

A klassis tuli võitjaks san.-major Laur — Skoutspat.; 2. kohale — kapten Arro — Lennukoolist; 3. kohale — n.-ltn. Nõmmik — Lennuväe div. nr. 3.

B klassis: 1) kapten Grossberger — Kv. üh. õppeas.; 2) n.-ltn. Jaanus — Pioneerpat.; 3) n.-ltn. Elken — Skoutspat.

Paarismängus võitis esimese koha san.-major Laur ja kapten Arro, teise koha — n.-ltn. Nõmmik ja n.-ltn. Jaanus.

Võitjatele anti väärtuslikud auhindad.

L—ks.

Veerevägi.

Tallinna garnisoni veerevägi klubi, mis moodunud aastal asutati, pidas 11. skp. Sõdurite Kodu aastakoosolekut. Nagu aruandest selgus, oli klubi esimene tegevusaasta lõppenud võrdlemisi edukalt. Klubil oli aasta lõpul 152 liiget ja kassa aruanne näitas aasta jooksul läbikäiku Kr. 729:84; sellest ülejääki uueks tegevusaastaks Kr. 250:56. 1931/32. aasta eelarve võeti vastu Kr. 1060:56 summa suuruses.

Uude klubi juhatusse valiti: kol.-ltn. Tuisk, kv. am. Uster, ltn. Luks, hra Bern ja hra Tammer. Revisjoni komisjoni valiti: kv. am. Andersman, kpt. Tarning ja kv. am. Leppberg.

Klubi liikmete võimete arendamiseks veerevägi, korraldatakse harjutusi Sõdurite Kodu veerevägi teedel, alates 14. septembrist kuni 1. maini t. a.

1931/32. a. tegevusaastal korraldatakse järgmised võistlused:

1. Klasside pokaalivõistlused kaks korda aastas: sügisesed — eelvõistlused (4 mängu) oktoobri ja novembri kuudel, lõppvõistlused detsembris; kevadised — eelvõistlused (4 mängu) 15. jaanuarist kuni 15. märtsini (ühised meistri eelvõistlustega), lõppvõistlused märtsis.

Suurim eestlaste valmisriiete äri

K.-M. „LYON“

TALLINN, Harju tän. 39.

(Kuld Lõvi vastas) Telef. 444-84.

Soovitame rikkalikust valikust naiste ja meesterahvaste üleriideid. Oma rätsepa töökoja saadused. Tellimiste vastuvõtmine era ja vormiriiete peale. Pidage meeles, ainuke suurim eestlaste valmisriiete äri „Lyon“.

Austusega

R. Bormann.

&

A. Kuul.

2. Klubi meistri võistlused. Eelvõistlused (4 mängu, mis ühised kevadiste klassi pokaali eelvõistlustega) — 15. jaanuarist kuni 15. märtsini. Lõppvõistlused aprilli kuul.
3. Klubi rändauhinna võistlused kaks korda aastas — detsembril ja aprilli kuudel.
4. Gruppidevahelised võistlused vanemhärrede grupi rändauhinna septembris, jaanuaris ja aprillis.
5. Gruppidevahelised võistlused Kaitseväe Majanduseühisuse poolt annetatud kindral Undi nimelisele rändauhinna (ja klubi poolt neile võistlustele välja pandud individuaal rändauhinna) novembris ja märtsis.
6. Klubidevahelised võistlused Tallinna Veeremänguklubiga kevadel (aeg määratakse kokkuleppel Tallinna Veeremänguklubiga).
7. Üleriiklistele võistlustele klubi saadab 5 esindajat. *L—ks.*

Laskevõistlusi Viljandis.

Kaitseliidu ootamata kaotus Sakala pataljonile.

Vaheldusiks argipäevade ühekülgsele rühmamisele on kujunenud meie riigikaitse organisatsioonides omavahelised võistlused nii kehalise kui ka laskespordi alal. Eriti aga viimased. Need võistlused iseenesest aitavad kaasa kaadri laske-tasapinna tõstmisele ja on ühtlasi neile ka sportlikeks naudinguks. Sellel eesmärgil kohtasid ka 6. septembril s. a. Viljandi laskegalleriis K. L. Sakalamaa Maleva Viljandi linna Malevkond ja Sakala üksiku jalaväepataljoni alaline kaader. Võistlused nimetatud üksuste vahel tulid pidamisele teist korda, väljapandud rändauhinna võitis 1930. a. Linna malevkond.

Võistlusi peeti vint- ja spordipüüesest ja püstoleist laskmises. Mõlemilt poolt võttis osa — püüesest laskmises 30 ja püstoleist 15 meest. Meeskonna paremuse väljaselgitamiseks võeti arvesse püüesest laskmises 25 parima laskuri ja püstoleist 12 parima laskuri tagajärjed kumbagilt poolt.

Auhindu anti igal võistlusealal esimesele kolmele kohale tulijale ja peale selle veel asendite parimale laskurile, et seega võistlusi teha huviküllasemaks.

Võistluste tulemusi:

Vintpüüesest laskmises 300 m — 10-ringilise normaalmärki 15 lasku (igast asendist — püsti, põlvelt ja lamades 5) — 1. malevl. August Aaman — 112 silma; 2. v.a.o. Alfred Saar — 101 silma ja 3. n.-leitn. E. Kõlu — 101 silma. Parim saavutus püsti asendist — 30 silma malevl. M. Kirp'il; põlvelt — 43 silma veltv. A. Sollmann'il ja lamades — 44 silma veltv. M. Irdt'il.

Spordipüüesest laskmises 50 m — 10-ringil. normaalmärki 15 lasku (asendist nagu vintpüüesest) — 1. n.a.o. A. Ilves — 122 silma, 2. n.a.o. K. Raudsepp — 119 silma ja 3. leitn. J. Saar — 117 silma. Asendite parimad: püsti 36 silma ltn. J. Saar'el, põlvelt malevl. Hürtel — 46 silma ja lamades n.a.o. Ilves — 49 silma.

Püstoleist laskmises 25 mtr. 10-ringil. püstoli märklauda tulid kohtadele: 1. malevl. Tederson — 129 silmaga, 2. n.ltn. A. Evert — 111 ja 3. malevl. Reimann — 103 silmaga.

Üksikud alad andsid võistlevatele pooltele punkte:

Vintpüües — Sakala pataljonile 1975, Linna malevkonnale 1784; spordipüües — Sakala patalj.

2499, Linna malevk. 2342; püstol — Sakala pat. 1054, Linna malevk. 1027. Kokku: Sakala patalj. 5528, Linna malevk. 5156.

Seega võitis kaitseväge kaitseliitu 372-punktilise ülekaaluga ja omandas ka rändauhinna, mis Linna malevkonnale oli teist korda kaitsta.

Üldiselt tagajärgi vaadeldes, siis ei paista neist suursaavutisi, laskurmeeskondade resultaadid piirduvad 74—60 prots. vahel, mis on tavalised I ja II klassi kaitseväge normid, seega keskmine tase. Peab aga märkima, et tagajärgi mõjutas tunduvalt äärmiselt halb ilm, kuna kogu laskmiste vältel sadas ränka vihma ja puhus kõva tuul küljelt.

Kaitseliidu kaotus tuli aga täiesti ootamata. Peab tähendama, et kaitseliidul on laskmiseks üldiselt paremad tingimused, nagu laskurmeeskonna suur valik ja spetsiaal laskemoona muretsemine jne. Et pataljoni oli eelmine kord pidanud leppima kaotusega, siis käesolevat võistlust võttis kaader väga tõsiselt, et vähemalt lõputulemus kujuneks ainult mõnepunktilise vahega. Näib, et laskealal naeratab õnn ka vahelduvalt, nagu jalgpalliski, et kõige parema tahtmise juures tuleb leppida ka kaotusega. Asja sisulise külje juures peab vist märkima laskurmeeskondade kohanemist ka halva ilmastiku tingimustele, kuna saavutised on üldiselt pataljoni kaadri tavalised normid ja see näitab, et laskurid püsivad igasugu ilmastiku juures peaaegu oma vastavalt tasemel.

Võistlusil pakuti galleriis korraldatud einelauast kuuma teed ja võileivi, mis halva ilma tõttu oli üsna kondi järele ja aitas kaasa laskurite heale meeolule. Einelaua korralduse olid oma peale võtnud pataljoni ohvitseride abikaasad, millise hoole eest neile siinjuures „suur aitäh“.

L—r.

SEEBIVÄRIK ja KOSMEETIKA
LABORATOORIUM

„RIVIERA“

omanik B. GLÜCKMANN
Suur Pärnu mnt. 120.
Asut. 1900 a. Telef. 31-98.

Soovitab tuntud headuses:

Kirjut seepi, Sauna seep
„RIVIERA“ Nr. 52.

Inglise seep
Majanduse seep nr. 16
Sauna seep „Progress“
Roheline seep

Kõiksuguseid tualettseepe
pileeritud ja pileerimata.

Kosmeetika tarbed
Lõhnaõlid
Puuder jne.

Esimese järgu kaup.
Hinnad odavad.

Viljandi kaotas Pärnule.

30. aug. s. a. peeti Viljandis järjekorralist linnadevõistlust Pärnu ja Viljandi vahel veeremängus. Viljandi saavutas 3236 s. Pärnu 2992 silma vastu. Juulikuul Pärnus peetud esimesel võistlusepoolel saavutas aga Pärnu 3150 s. Viljandi 2741 silma vastu.

Seega tuli käesoleval aastal peetud kahe võistluse järele üldvõitjaks Pärnu 6142 silmaga Viljandi 5977 s. vastu ja omandas teistkordselt ja jäädavalt ühiselt väljapandud rändauhinna — hõbedase kaljakannu.

Linnadevõistluse individuaal auhinna (suure rinnamärgi) ja Viljandi ning Pärnu linnade meistri nime omandas M.Jürisson (Pärnu) 628 silmaga; 2) R. Blumberg (Viljandi) 541 s.; 3) J. Pausk (Viljandi) 540 s.; 4) M. Jung (Pärnu) 538 s. ja 5) O. Jürgens (Pärnu) 519 s.

Võistluste järel oli korraldatud viljandlasilt bankett, kus avaldati mõtteid pidada linnadevõistlusi ka edaspidi ja selleks hankida uus rändauhind, millist jäädavalt omandamiseks tuleks kaitsta 3 a. järjest ehk 5 a. vaheldamisi.

E—dt.

Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Kirjade aadress: Tallinn, Narva mnt. 26, krt. 6.

Lipuetturi avang.

Mängitud Praha maleolümpiaadi 8. voorus, 16. juulil 1931.

Valged:

Pirc,

(Jugoslaavia).

Mustad:

H. Steiner.

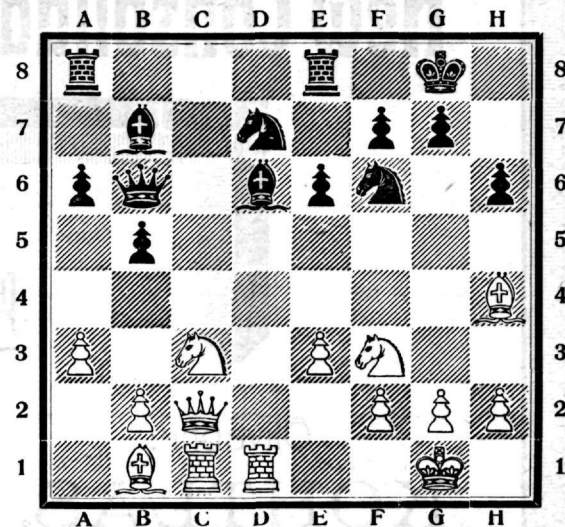
(Ameerika Ühisriigid).

1. d2—d4, Rg8—f6, 2. c2—c4, e7—e6, 3. Rb1—c3, d7—d5, 4. Oc1—g5, Rb8—d7, 5. Rg1—f3, Of8—e7, 6. e2—e3, 0—0, 7. Va1—c1, c7—c6, 8. Ld1—c2, a7—a6, 9. a2—a3, h7—h6, 10. Og5—h4,

Vf8—e8, 11. Of1—d3, d5:c4, 12. Od3:c4, c6—c5, 13. d4:c5, Oe7:c5, 14. 0—0, b7—b5, 15. Oc4—a2, Oc8—b7, 16. Vf1—d1, Ld8—b6, 17. Oa2—b1, Oc5—d6?

Seis pärast 17. mustade käiku:

Mustad.

Valged.

18. Vd1:d6!!, Lb6:d6, 19. Vc1—d1, Ld6—c7, 20. Vd1:d7!, Lc7:d7, 21. Rf3—e5! (Kahekordse kvaliteedi ohvri pointe.), Ld7—d8 (Kui Lc7, siis järgneb 22. O:f6, gf, 23. Lh7+, Kf8, 23. Rg6+!), 22. Oh4:f6, Ld8:f6, 23. Lc2—h7+, Kg8—f8, 24. Ke5—d7+, Kf8—e7, 25. Rd7:f6, g7:f6, 26. Lh7:h6, Va8—d8, 27. Lh6—f4, f6—f5, 28. h2—h4, Ve8—g8, 29. e3—e4, Vg8—g4, 30. Lf4—c7+, Vd8—d7, 31. Lc7—c5+, Ke7—f6, 32. f2—f3, Vg4:h4, 33. e4:f5, Vh4—c4, 34 Lc5—f8. Mustad andsid alla.

SISUSTIK: E. A. Kõrgem Sõjakool kümne aastane. — r.-n. Prantsuse ohvitserid I. diviisis. — V. Saarsen. Kõrgem Sõjakool üldtaktika ja staabiteenistuse välisõidul. — Öhu- ja gaasikaitse (alalt: a) Pimesi lend. b) „Irvin“ langevaaju kiirvabastatav tüüp. — H. V. Kui suur on derivatsioon vertikaalselt üles tulistamisel. — Joter. Nooremate kaadrite probleem Briti sõjaväes. — F. P. Kaugusemõõtja hajumuse mõjust lasketõhukusele. — ms- Rännak arvustusetules. — K. Tuvikene. Kooliõpilaste osa Vabadusesõjas. — Ke. Kaks marssali tüüpi. — Juriidilised küsimused j. m.

Vastutav toimetaja kolonel A. TRAKSMANN. Väljaandja „Sõdur“, Tallinn, Toompeal, Toomkooli tän. 7.

Kuldauraha Pariisi näitus. 1924. Grand Prix Tallinnas 1925.

TALLINN, MERIPUIESTEE 15 KÕNETRAAT 304-26

Piiritusepuhastamise vabrikute o.ü.

(Rosen & Ko.)

„TALLINNA VIINAVABRIK“

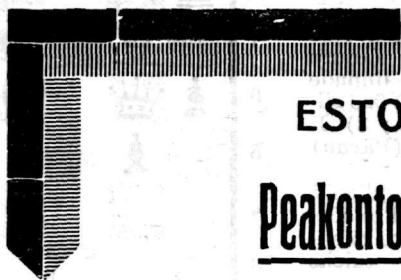
ühes parfümeeria ja kosmeetika osakonnaga.

I ERIALA: Crème de Mandarine, Kümmel, Pomerants, Vene vodka, Brandi V. S. O., ***, **, Standart Extra jne.

II ERIALA: Eau de Cologne — triple, double, aux fleurs, hambapasta „Sanadont“, puuder jne.

Kõiksugu napsid, liköörid ja naifkad on saadaval kõikides suuremates kauplustes, restoraanides ja suuremal arvul vabriku laos.

New Consolidated Gold Fields, Limited.

ESTONIAN BRANCH

Peakontor: V. Viru 12, Tallinn

Telefon: 428-16, (2)29-44

Telegrafi aadress:

Consoloil Tallinn

Õlivabrik:

KOHTLAS.

Aksia Sells „Eesti Reisibüroo“

asub
31. augustist
peale

Kinga t. 3.

Telef. 433-20 ja 433-21.

Soovitame suures valikus:

Grammofone, grammofoni-
plaate ja nõelu, parim. vabr.
Jalgrattaid ja nende osi.
Raadioaparaate ja nende osi.
Elektrilampe ja -tarbeid.

Veekindlaid mantleid:

„The Mondial Trench Coat“
ja „Reversible“.
Autoõli „Castrol“.
K. L. G. mootori-küünlad
jne.

Odavad hinnad.

Täpne teenimine.

Külastage ja veenduge.

Lionel Dektereff

Harju tän. 34, Tallinn.
Kõnetraat 449-97.

EESTI MARMOR TALLINN

AKTSIA-SELTS

MARMOR-
DOLOMIIT-
LUBJAKIVI-

murrud ja laevandus.

Juhatus :

Tallinnas, Kinga t. 6,8,
telefon 431-20,
Postkast nr. 318.
Telegr. aadr. :
„EESTIMARMOR.“

Laevastik :

merepuks	„MARMOR 1“	— 680	ind. H. J.
aurulaev	„MARMOR 2“	— 360	tonni d. w.
merepraam	„MARMOR 3“	— 680	” ”
”	„MARMOR 4“	— 680	” ”
”	„MARMOR 5“	— 680	” ”
”	„MARMOR 6“	— 680	” ”

**MURRUD: Jaagu-
rahal, Saaremaal.**
TELEFON: Kihelkonna 20.

*Oma jäävaba sadam — Jaagurahu — avatud
kõikidele sise- ja välislaevadele. Tänavuse aasta
väljaveo toodang umbes 50.000 tonni välismaa
tselluloosi- ning suhkruvabrikute, lubja- ja raua-
valamiseahjude jaoks.*

TAIMEVÕITEHAS „EESTI KOKOVAR“

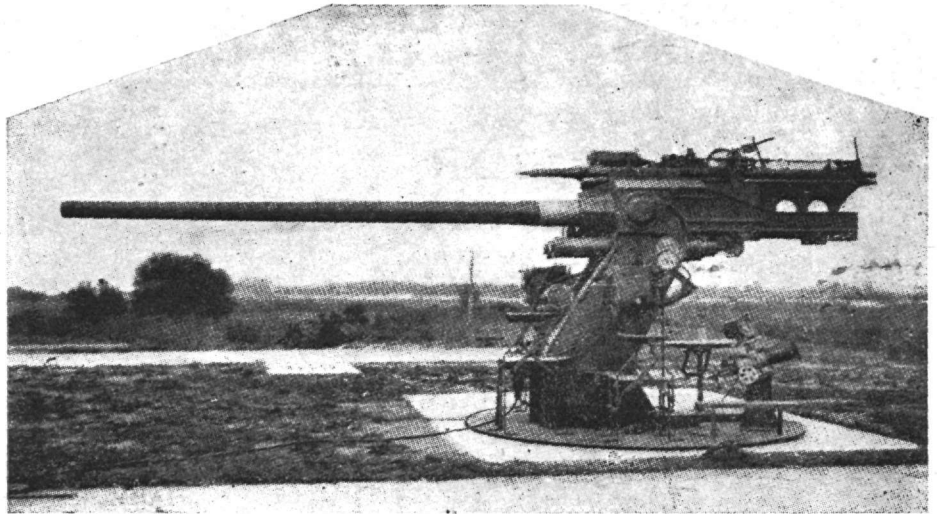
TALLINNAS, Volta tän. nr. 3.
Telefoni nr. nr.: 439-53 ja 441-96.

Ostke ainult kõrges headuses

taimevõid

„ASTA“

U.S.A. Army
Watertown
Arsenali poolt
ehitav
105 mm
**ÕHUKAITSE
KAHUR**

on varustatud 15 **SKF** rull- ja kuullaagriga.

*Linke & Martinson,
Tallinn.*

Ainuvalitseja tänavusel suurel Berliini raadionäitusel

Dr. SEIBT-RAADIO

Hinnad: Kr. 90.—, Kr. 120.—, Kr. 170.—, Kr. 200.—

Kõik võrkvastuvõtjad!

Hinnaväärsuse ja võimsuse tippsaavutused!

Peale selle täiuslikum ladu raadio osadest.

A.-S. KARL LEMBERG

TALLINNAS, VIRU TÄN. Nr. 3.